

II

(Informācija)

EIROPAS SAVIENĪBAS IESTĀŽU UN STRUKTŪRU SNIEGTI PAZIŅOJUMI

EIROPAS KOMISIJA

KOMISIJAS PAZIŅOJUMS

Skaidrojumu dokuments attiecībā uz Līgumu par Lielbritānijas un Ziemeļīrijas Apvienotās Karalistes izstāšanos no Eiropas Savienības un Eiropas Atomenerģijas kopienas

Otrā Daļa. Pilsoņu tiesības*(2020/C 173/01)*

Šis skaidrojumu dokuments ir sagatavots tikai informatīvā nolūkā un nepapildina Līgumu par Lielbritānijas un Ziemeļīrijas Apvienotās Karalistes izstāšanos no Eiropas Savienības un Eiropas Atomenerģijas kopienas.

Kaut arī šo skaidrojumu dokumentu sagatavojuši Eiropas Komisijas darbinieki, tajā paustos viedokļus nevar interpretēt kā Eiropas Komisijas oficiālo nostāju.

Līguma par Lielbritānijas un Ziemeļīrijas Apvienotās Karalistes izstāšanos no Eiropas Savienības un Eiropas Atomenerģijas kopienas ("Līgums") Otrās Daļas vispārīgais mērķis ir aizsargāt no Eiropas Savienības ("ES") tiesību aktiem izrietošās pilsoņu tiesības, kuras līdz Līgumā paredzētā pārejas perioda beigām izmantoja Eiropas Savienības pilsoņi, kuri uzturas vai strādā Lielbritānijas un Ziemeļīrijas Apvienotajā Karalistē ("AK"), AK valstspiederīgie, kuri uzturas vai strādā ES, un viņu attiecīgie ģimenes locekļi, un tālab paredzēt efektīvas, izpildāmas un nediskriminējošas garantijas.

1. I SADAĻA. VISPĀRĪGIE NOTEIKUMI

Līguma 9., 10. un 11. pantā, kopā ņemot, ir noteikta darbības joma attiecībā uz personām un teritoriālā darbības joma Līguma Otrās Daļas II sadaļai, kura attiecas uz tiesībām un pienākumiem saistībā ar uzturēšanos, uzturēšanās dokumentiem, darba ņēmējiem un pašnodarbinātām personām un profesionālajām kvalifikācijām (III sadaļai par sociālā nodrošinājuma koordināciju ir sava darbības joma attiecībā uz personām).

Minētā II sadaļa attiecas uz ES pilsoņiem un AK valstspiederīgajiem, kuri līdz pārejas perioda beigām izmantoja tiesības uzturēties vai strādāt saskaņā ar Savienības tiesībām un turpina izmantot šīs tiesības arī pēc tam, kā arī uz viņu attiecīgajiem ģimenes locekļiem.

ES pilsoņa un AK valstspiederīgā definīcijas ir sniegtas Līguma 2. panta attiecīgi c) un d) punktā.

Kur šajā skaidrojumu dokumentā minētas Savienības brīvas pārvietošanās tiesības vai noteikumi, tie ietver tiesības saskaņā ar: Līguma par Eiropas Savienības darbību ("LESD") 21., 45. un 49. pantu; Direktīvu 2004/38/EK par Savienības pilsoņu un viņu ģimenes locekļu tiesībām brīvi pārvietoties un uzturēties dalībvalstu teritorijā ("Direktīva 2004/38/EK"); Regulu (ES) Nr. 492/2011 par darba ņēmēju brīvu pārvietošanos Savienībā ("Regula (ES) Nr. 492/2011").

1.1. Līguma 9. pants. Definīcijas

1.1.1. Līguma 9. panta a) punkts: ģimenes locekļi

1.1.1.1. Līguma 9. panta a) punkta i) apakšpunkts: "Tuvākie" ģimenes locekļi

"Tuvāko" ģimenes locekļu jēdziens balstās uz Direktīvas 2004/38/EK 2. panta 2. punktu. Minētā norma attiecas arī uz nodarbinātu vai pašnodarbinātu personu, tostarp pārrobežu darbinieku, ģimenes locekļiem (spriedums apvienotajās lietās C-401/15 līdz C-403/15 *Depesme un Kerrou*).

Atbilstoši Savienības tiesību aktiem ES pilsoņu ģimenes locekļiem *principā* nav patstāvīgu tiesību brīvi pārvietoties un uzturēties (izņemot, ja viņi paši ir ES pilsoņi vai ir ieguvuši patstāvīgas uzturēšanās tiesības, pamatojoties uz viņu attiecībām ar ES pilsoni, kas ir viņu brīvas pārvietošanās tiesību avots). Tāpat ģimenes locekļiem ir tikai tās Līgumā paredzētās tiesības, kuras izriet no tiesību turētāja – personas, uz kuru attiecas Līguma 10. panta 1. punkta a) līdz d) apakšpunkts.

Vienīgais izņēmums ir ģimenes locekļi, uz kuriem attiecas 10. panta 1. punkta f) apakšpunkts un kuri uzņēmējvalstī pārejas perioda beigās uzturējās "patstāvīgi" – viņu uzturēšanās tiesības saskaņā ar Savienības tiesību aktiem tobrīd vairs nebija atkarīgas no tā, ka viņi turpina būt tāda ES pilsoņa ģimenes locekļi, kurš uzņēmējvalstī izmanto LESD paredzētās tiesības.

1.1.1.2. Līguma 9. panta a) punkta ii) apakšpunkts: apgādībā esošu ES pilsoņu aprūpētāji, kas ir trešo valstu valstspiederīgie

Eiropas Savienības Tiesa ("EST") ir atzinusi, ka konkrētās situācijās uzturēšanās tiesības būtu jāparedz arī citām personām, jo īpaši tad, ja šādu personu klātbūtne ir faktiski nepieciešama, lai ES pilsoņi varētu izmantot uzturēšanās tiesības saskaņā ar Savienības tiesību aktiem.

Spilgtākais piemērs ir nepilngadīgs, mobils ES pilsonis, kura vecāks nav ES pilsonis. ES pilsoņa uzturēšanās tiesības automātiski izriet no Savienības tiesību aktiem, savukārt uz vecāku, kura apgādībā ir ES pilsonis, Direktīvas 2004/38/EK 2. panta 2. punkta d) apakšpunkts neattiecas (tas attiecas uz vecākiem, kuri ir ES pilsoņa apgādībā, savukārt konkrētajā gadījumā ir otrādi). Lietā C-200/02 *Chen* EST sprieda, ka, lai nodrošinātu nepilngadīgā ES pilsoņa uzturēšanās tiesību īstenošanu, šādam vecākam ir tiesības uzturēties uzņēmējvalstī.

Taču 9. panta a) punkta ii) apakšpunkta tvērumš pārsniedz "galvenos [primāros] aprūpētājus", kurus EST minēja *Chen* lietā (kurā bija runa tikai par bērna mātes uzturēšanos). Šis apakšpunkts ir formulēts atvērtāk, ļaujot to attiecināt arī uz personām, kuras nav primārās aprūpētājas (piemēram, uz nepilngadīgajām māsām vai brāļiem, kuriem ir tas pats primārais aprūpētājs kā nepilngadīgajam ES pilsonim).

1.1.2. Līguma 9. panta b) punkts: pārrobežu darbinieki

Pārrobežu darbinieki ir personas, kuras ietilpst EST "darba ņēmēju" definīcijā, bet kuras atbilstoši Līguma 13. panta nosacījumiem uzturas citā valstī, nevis tajā, kurā tās ir "darba ņēmējas".

Pārrobežu darbinieka jēdziens ietver gan darba ņēmējus (LESD 45. pants), gan pašnodarbinātos (LESD 49. pants) (sk. spriedumu C-363/89 *Roux* un skaidrojumu par 24. un 25. pantu).

1.1.2.1. Darba ņēmēja un pašnodarbinātā definīcijas

Ne Savienības primārajos, ne sekundārajos tiesību aktos nav definēti jēdzieni "darba ņēmējs" un "pašnodarbināta persona".

Savukārt EST judikatūrā jēdzienam "darba ņēmējs" Savienības pārvietošanās brīvības kontekstā ir specifiska nozīme (sk. piemēram, spriedumu C-66/85 *Lawrie-Blum*), un tas ir jāinterpretē plaši (spriedums C-139/85 *Kempf*).

Nav pieļaujams piemērot šaurākas valsts mēroga definīcijas (piemēram, iekšzemes darba tiesībās sniegto darba ņēmēja definīciju).

EST ir definējusi "darba ņēmēju" kā personu, kura kādas citas personas vadībā strādā īstenu un faktisku darbu, par kuru tai maksā, bet kurš neietver darbības, kas sava mazā apjoma dēļ uzskatāmas par marginālām vai palīgdarbībām (spriedumi C-138/02 *Collins*, C-456/02 *Trojani* vai C-46/12 *LN*).

Galvenās darba tiesisko attiecību iezīmes ir šādas:

- persona noteiktu laiku sniedz pakalpojumus (sk., piemēram, spriedumus C-139/85 *Kempf*, C-344/87 *Bettray*, C-171/88 *Rinner-Kühn*, C-1/97 *Birden*, C-102/88 *Ruzius-Wilbrink*),
- citas personas labā un tās vadībā (spriedumi C-152/73 *Sotgiu*, C-196/87 *Steymann*, C-344/87 *Bettray*, C-151/04 *Nadin*),
- par kuriem šī persona saņem darba samaksu (sk., piemēram, spriedumus C-196/87 *Steymann*, C-344/87 *Bettray*, C-27/91 *Hostellerie Le Manoir*, C-270/13 *Haralambidis*).

“Darba ņēmējus” no “pašnodarbinātām personām” ļauj nošķirt nosacījums par pakļautības attiecībām. Darbam, kurā valda pakļautības attiecības, ir raksturīgs tas, ka darbības veidu, darba samaksu un darba nosacījumus nosaka darba devējs (spriedums C-268/99 *Jany*).

1.1.3. Līguma 9. panta c) punkts: uzņēmējvalsts

Šajā normā ir atšķirība starp ES pilsoņiem un AK valstspiederīgajiem – katrai no šīm divām grupām ir sava uzņēmējvalsts definīcija.

Attiecībā uz AK valstspiederīgajiem uzņēmējvalsts ir Līguma 2. panta b) apakšpunktā definētā ES dalībvalsts, kurā viņi izmanto uzturēšanās tiesības saskaņā ar Savienības noteikumiem par brīvu pārvietošanos. Saskaņā ar Līgumu AK nevar kļūt par uzņēmējvalsti attiecībā uz AK valstspiederīgajiem. Tas nozīmē, ka Līgums personiski neattiecas uz tiem AK valstspiederīgajiem, kuri līdz pārejas perioda beigām uzturas AK saskaņā ar Savienības tiesību aktos paredzētajām tiesībām (uz judikatūras pamata tādās EST lietās kā C-34/09 *Ruiz Zambrano* vai C-370/90 *Singh*).

Attiecībā uz ES pilsoņiem uzņēmējvalsts ir AK saskaņā ar definīciju Līguma 3. panta 1. punktā. Līgums nekļūst personiski attiecināms uz ES pilsoņiem ES dalībvalstīs neatkarīgi no tā, vai konkrētā dalībvalsts ir viņu pilsonības dalībvalsts.

1.1.3.1. Frāze “izmantoja tiesības uzturēties [tur] saskaņā ar Savienības tiesībām”

“Uzturēšanās tiesību izmantošana” nozīmē ES pilsoņa vai AK valstspiederīgā likumīgu uzturēšanos uzņēmējvalstī līdz pārejas perioda beigām saskaņā ar Savienības tiesību aktiem pārvietošanās brīvības jomā.

Ir ietvertas visas uzturēšanās tiesību situācijas atbilstoši Savienības noteikumiem par brīvu pārvietošanos.

Tas nozīmē, ka nav svarīgi, vai uzturēšanās tiesības ir pastāvīgas, cik ilgi tās ir izmantotas (piemēram, nosacījums ir izpildīts, pat ja persona ieradies uzņēmējvalstī nedēļu pirms pārejas perioda beigām un uzturas tur kā darba meklētāja saskaņā ar LESD 45. pantu) un kādā statusā šīs tiesības tiek izmantotas (darba ņēmējs, pašnodarbināta persona, students, darba meklētājs utt.).

No svara ir tikai tas, vai uzturēšanās tiesības tika izmantotas atbilstoši nosacījumiem, kādi Savienības tiesību aktos izvirzīti uzturēšanās tiesībām (spriedums C-162/09 *Lassal* vai spriedums apvienotajās lietās C-424/10 un C-425/10 *Ziolkowski* un *Szeja*).

Uzturēšanās dokumenta esība nav likumīgas uzturēšanās priekšnosacījums saskaņā ar Savienības tiesībām, jo atbilstoši tām uzturēšanās tiesības ES pilsoņiem ir tieši piešķirtas ar LESD un nav atkarīgas no tā, vai viņi ir izpildījuši administratīvās procedūras (Direktīvas 2004/38/EK 11. apsvērumš). Turklāt jāatzīmē, ka saskaņā ar Savienības tiesībām izdota uzturēšanās dokumenta esība pati par sevi nenozīmē, ka uzturēšanās atbilst Savienības tiesībām (spriedums C-325/09 *Dias*).

1.1.3.2. Frāze “līdz pārejas perioda beigām uzturējās .. un turpina uzturēties tur arī pēc tam”

Šie komponenti ir skatāmi kopā un veido laika nosacījumu – uzturēšanās saskaņā ar Savienības tiesībām kvalificējas Līguma Otrās Daļas piemērošanai tikai tad, ja šī uzturēšanās pārejas perioda beigās (2020. gada 31. decembrī) “turpinās”.

Uzturēšanās nepārtrauktības noteikumi ir sīkāk izvērsti Līguma 11. pantā.

Iepriekšējie uzturēšanās periodi, kas beigušies pirms pārejas perioda beigām (piemēram, uzturēšanās laikā no 1980. gada līdz 2001. gadam), vai uzturēšanās periodi, kas sākas tikai pēc pārejas perioda beigām, netiek ņemti vērā.

1.1.4. *Līguma 9. panta d) punkts: darba vietas valsts*

Jēdziens “darba vietas valsts” ir svarīgs, tikai nosakot pārrobežu darbinieku tiesību teritoriālo piemērošanas jomu.

Personas, kas uzturas valstī, kurā tās strādā, neuzskata par pārrobežu darbiniekiem.

1.1.5. *Līguma 9. panta e) punkts: aizgādības tiesības*

Jēdziens “aizgādības tiesības” ir definēts, atsaucoties uz 2. panta 9. punktu Padomes Regulā (EK) Nr. 2201/2003 par jurisdikciju un spriedumu atzīšanu un izpildi laulības lietās un lietās par vecāku atbildību (regula “Brisele IIa”).

Tādējādi šis jēdziens ietver aizgādības tiesības, kas iegūtas ar spriedumu, likumu izpildi vai nolīgumu, kam ir juridisks spēks.

1.2. ***Līguma 10. pants. Darbības joma attiecībā uz personām***

1.2.1. *ES pilsoņi un AK valstspiederīgie: 1. punkta a) līdz d) apakšpunkts*

ES pilsoņa un AK valstspiederīgā definīcijas ir sniegtas Līguma 2. panta attiecīgi c) un d) punktā.

Attiecībā uz dubultpilsoņu tiesībām konkrētas norādes ir rodamas EST judikatūrā. Šī judikatūra ir svarīga nolūkā noteikt, kādos gadījumos Līgums uz dubultpilsoņiem attiecas un kādos gadījumos dubultpilsoņa statuss ir jāņem vērā kā tīri valsts iekšēja situācija.

ES/ES dubultpilsoņi (piemēram, persona ar Čehijas un Slovērijas pilsonību) un ES/ārpussavienības dubultpilsoņi (piemēram, persona ar Čehijas un Japānas pilsonību), kas pārejas perioda beigās uzturas AK, ietilpst Līguma darbības jomā attiecībā uz personām, jo ir ES pilsoņi.

ES/AK dubultpilsoņi (no dzimšanas vai naturalizācijas ceļā) Līguma darbības jomā ietilpst tad, ja līdz pārejas perioda beigām savas uzturēšanās tiesības, kas izriet no pārvietošanās brīvības, izmantoja uzņēmējvalstī, kuras pilsonība viņiem ir (spriedums C-165/16 *Lounes*). ES/AK dubultpilsoņi (no dzimšanas vai naturalizācijas ceļā) Līguma darbības jomā ietilpst arī tad, ja līdz pārejas perioda beigām savas uzturēšanās tiesības, kas izriet no pārvietošanās brīvības, izmantoja dalībvalstī, kuras pilsonības viņiem nav (minētais neskar tiesības, kuras viņiem kā mobiliem ES pilsoņiem ir saskaņā ar Savienības tiesību aktiem par ES pilsoņu brīvu pārvietošanos).

ES/AK dubultpilsoņi, kuri uzņēmējvalsts pilsonību ieguvuši pēc pārejas perioda beigām, ietilpst Līguma darbības jomā pēc analogijas ar spriedumu lietā C-165/16 *Lounes*.

ES/AK dubultpilsoņi, **kuri nekad nav izmantojuši brīvas pārvietošanās tiesības** saskaņā ar LESD 21., 45. vai 49. pantu (kā spriedumā C-434/09 *McCarthy*), neietilpst Līguma darbības jomā.

1.2.2. *Gadījumi ārpus darbības jomas*

1.2.2.1. *Norīkotie darba ņēmēji*

Personas, kuru tiesības izriet tikai no LESD 56. panta, neietilpst Līguma darbības jomā (sk. arī skaidrojumus par Līguma 30. panta 1. punkta e) apakšpunktu).

Līgums norīkotajiem darba ņēmējiem nedod nekādas tiesības palikt uzņēmējvalstī pēc pārejas perioda beigām.

1.2.2.2. *ES pilsoņu tiesības: spriedums C-34/09 Ruiz Zambrano*

Līguma darbības jomā neietilpst ES pilsoņi un AK valstspiederīgie, kuru tiesības uzņēmējvalstī pārejas perioda beigās balstās uz to, ka viņi ir Savienības pilsoņi atbilstoši definīcijai LESD 20. pantā.

Līdz ar to Līguma darbības jomā neietilpst arī viņu ģimenes locekļi – viņiem būs piemērojami uzņēmējvalstī spēkā esošie noteikumi.

1.2.2.3. ES pilsoņu un AK valstspiederīgo atgriešanās gadījumā piemērojamās tiesības uz ģimenes atkalapvienošanas: spriedums C-370/90 Singh

Līguma darbības jomā neietilpst ES pilsoņi un AK valstspiederīgie, uz kuriem attiecas minētā judikatūra. Līdz ar to Līguma darbības jomā neietilpst arī viņu ģimenes locekļi. Ja AK valstspiederīgie atgriežas AK vai ES pilsoņi atgriežas savas pilsonības dalībvalstī, viņu ģimenes locekļu uzturēšanās statusu reglamentēs attiecīgi AK vai ES tiesības.

1.2.3. Līguma 10. panta 1. līdz 4. punkts: ģimenes locekļi

10. panta 1. līdz 4. punktā ir noteikts, kuras personas ietilpst Līguma darbības jomā, balsoties uz to ģimenes saitēm ar tiesību turētāju – personu, uz kuru attiecas Līguma 10. panta 1. punkta a) līdz d) apakšpunkts.

Pamatojoties uz Direktīvu 2004/38/EK, Līgumā ir izdalītas divas “ģimenes locekļu” kategorijas: “tuvākie” ģimenes locekļi (Līguma 9. panta a) punkts, kas atbilst Direktīvas 2004/38/EK 2. panta 2. punktam) un “attālāki” ģimenes locekļi (Līguma 10. panta 2. līdz 5. punkts, kas atbilst Direktīvas 2004/38/EK 3. panta 2. punktam).

1.2.3.1. Līguma 10. panta 1. punkta e) apakšpunkta i) punkts: “tuvākie” ģimenes locekļi, kas uzturas uzņēmējvalstī

Šis noteikums attiecas uz “tuvākajiem” ģimenes locekļiem (Līguma 9. panta a) punkts), kuri pārejas perioda beigās uzturas uzņēmējvalstī kā tāda ES pilsoņa ģimenes locekļi, kurš uzņēmējvalstī izmanto Savienības brīvas pārvietošanās tiesības.

1.2.3.2. Līguma 10. panta 1. punkta e) apakšpunkta ii) punkts: “tuvākie” ģimenes locekļi, kas uzturas ārpus uzņēmējvalsts

10. panta 1. punkta e) apakšpunkta ii) punkts attiecas uz ģimenes locekļiem, kuri līdz pārejas perioda beigām nav pārcēlušies uz uzņēmējvalsti. Viņi var pievienoties tiesību turētājam uzņēmējvalstī jebkurā laikā pēc pārejas perioda beigām.

Attiecīgajiem ģimenes locekļiem pārejas perioda beigās jābūt tiesās radniecības saitēs ar tiesību turētāju (t. i., jāietilpst Direktīvas 2004/38/EK 2. panta 2) punkta darbības jomā laulātā, reģistrēta partnera vai tiešā augšupējā radnieka statusā). Līguma 10. panta 1. punkta e) apakšpunkta ii) punkts attiecas arī uz tiešajiem pēcnācējiem, kas dzimuši līdz pārejas perioda beigām, savukārt uz tiešajiem pēcnācējiem, kas dzimuši pēc pārejas perioda beigām, attiecas līguma 10. panta 1. punkta e) apakšpunkta iii) punkts.

Turklāt attiecīgajam ģimenes loceklim brīdī, kad viņš saskaņā ar Līgumu cenšas iegūt uzturēšanās tiesības uzņēmējvalstī, jāatbilst Direktīvas 2004/38/EK 2. panta 2) punkta nosacījumiem.

Tas, piemēram, nozīmē, ka personai, kura 2025. gadā sāk kārtot ieceļošanu uzņēmējvalstī kā tiesību turētāja laulātā, saskaņā ar Līgumu būtu šādas tiesības, ja tā bija tiesību turētāja laulātā pārejas perioda beigās un joprojām tāda ir 2025. gadā.

Tiesību turētāja bērnam, kurš pārejas perioda beigās ir jaunāks par 21 gadu, saskaņā ar Līgumu ir tiesības pievienoties tiesību turētājam, ja brīdī, kad sāk kārtot pievienošanas tiesību turētājam uzņēmējvalstī, viņš joprojām ir viņa bērns un ir jaunāks par 21 gadu vai ir tiesību turētāja apgādībā.

Tiesību turētāja vecākam saskaņā ar Līgumu ir tiesības pievienoties tiesību turētājam uzņēmējvalstī, ja brīdī, kad sāk kārtot pievienošanas tiesību turētājam, viņš ir tiesību turētāja apgādībā.

1.2.3.3. Līguma 10. panta 1. punkta e) apakšpunkta iii) punkts: turpmāk dzimušie vai adoptētie bērni

Līguma 10. panta 1. punkta e) apakšpunkta iii) punkts aizsargā bērnus, kuri tiesību turētājiem dzimuši vai kurus viņi adoptējuši pēc pārejas perioda beigām.

Lai šādi bērni būtu tiesīgi pievienoties tiesību turētājam uzņēmējvalstī, viņiem brīdī, kad sāk kārtot pievienošanas tiesību turētājam uzņēmējvalstī, ir jāatbilst Direktīvas 2004/38/EK 2. panta 2) punkta c) apakšpunktam, t. i., jābūt jaunākiem par 21 gadu vai jābūt apgādājamiem.

Līguma 10. panta 1. punkta e) apakšpunkta iii) punkts ir piemērojams ikvienā no šādām situācijām:

- a) tiesību turētāji ir abi vecāki – nav oficiālas prasības, lai vecākiem būtu bērna atsevišķās vai kopīgās aizgādības tiesības;
- b) tiesību turētājs ir viens no vecākiem, bet otrs ir uzņēmējvalsts valstspiederīgais (piemēram, polietis un brita pāris, kas uzturas Polijā), – nav oficiālas prasības, lai vecākiem būtu bērna atsevišķās vai kopīgās aizgādības tiesības (šī norma neprasa, lai vecāks, kurš nav tiesību turētājs, uzturētos uzņēmējvalstī);
- c) tiesību turētājs ir viens no vecākiem (šī norma attiecas uz visām pārējām situācijām, kurās tikai viens no bērna vecākiem ir tiesību turētājs, izņemot, ja vecāks ir zaudējis bērna aizgādības tiesības; tā attiecas uz ģimenēm ar abiem vecākiem, piemēram, ja bērns piedzimis tiesību turētājam, kura pēc pārejas perioda beigām salaulājusies ar ES pilsoni, uz kuru Līgums neattiecas, un ģimenēm ar vienu vecāku vai gadījumiem, kad vecāks, kurš nav tiesību turētājs, neuzturas uzņēmējvalstī vai viņam tur nav uzturēšanās tiesību) – ir prasība, lai vecākam, kurš ir tiesību turētājs, būtu bērna atsevišķās vai kopīgās aizgādības tiesības.

Uz bērniem, kuri dzimuši pirms pārejas perioda beigām, bet kuru atzīšana (piemēram, kad tiesību turētājs atzīst paternitāti) notikusi tikai pēc pārejas perioda beigām, attiecas Līguma 10. panta 1. punkta e) apakšpunkta i) vai ii) punkts atkarībā no bērnu uzturēšanās vietas brīdī, kad noslēdzas pārejas periods.

1.2.3.4. Līguma 10. panta 1. punkta f) apakšpunkts: ģimenes locekļi, kas ieguvuši patstāvīgas tiesības uzturēties uzņēmējvalstī

Šī norma attiecas uz šādiem “tuvākajiem” ģimenes locekļiem (Līguma 9. panta a) punkts):

- a) kuri kādu laiku pirms pārejas perioda beigām uzturējās uzņēmējvalstī kā tāda ES pilsoņa ģimenes locekļi, kurš tur izmantoja Savienības brīvas pārvietošanās tiesības;
- b) kuri vēlāk – taču joprojām pirms pārejas perioda beigām – saskaņā ar Savienības brīvas pārvietošanās tiesību aktiem ieguva uzturēšanās tiesības, kas nav atkarīgas no būšanas tāda ES pilsoņa ģimenes locekļa statusā, kurš uzņēmējvalstī izmanto Savienības brīvas pārvietošanās tiesības (piemēram, saskaņā ar Direktīvas 2004/38/EK 13. panta 2. punktu vai 16. panta 2. punktu);
- c) kuriem pārejas perioda beigās joprojām ir šīs patstāvīgās tiesības.

Specifiskā situācija, kādā ir personas, uz kurām attiecas 10. panta 1. punkta f) apakšpunkts, ir iemesls, kāpēc Līguma Otrajā Daļā nav pārņemta Direktīvas 2004/38/EK 3. panta 1. punkta prasība, ka minētajiem ģimenes locekļiem tiesību turētāji “[jā] pavada vai [jā] pārceļas kopā ar tiem” uzņēmējvalstī.

1.2.3.5. 10. panta 2. punkts: “attālāki” ģimenes locekļi, kas jau uzturas uzņēmējvalstī

Līguma 10. panta 2. punkts attiecas uz “attālākiem” ģimenes locekļiem (Direktīvas 2004/38/EK 3. panta 2. punkts), kuri līdz pārejas perioda beigām uzturējās uzņēmējvalstī, pamatojoties uz radniecības saitēm ar ES pilsoni, kurš tur izmanto Savienības brīvas pārvietošanās tiesības. Minētās uzturēšanās ilgumam nav nozīmes.

Šādām personām to uzturēšanās tiesības uzņēmējvalstī, kuras izriet no Savienības pārvietošanās brīvības, apliecina uzturēšanās dokuments, kuru uzņēmējvalsts tām izdevusi saskaņā ar tās tiesību aktiem.

The Union free movement right of residence of such persons in the host State, recognised by the host State acting in accordance with its national legislation, is evidenced by the issuance of a residence document.

1.2.3.6. Līguma 10. panta 3. punkts: “attālāki” ģimenes locekļi, kuru pieteikums ir izskatīšanā

“Attālāki” ģimenes locekļi (Direktīvas 2004/38/EK 3. panta 2. punkts), kuri saskaņā ar Direktīvas 2004/38/EK 3. panta 2. punktu līdz pārejas perioda beigām bija iesnieguši pieteikumu par pievienošanās tiesību turētājam uzņēmējvalstī, bet kuru pieteikums (uz ieceļošanas vīzu vai uzturēšanās dokumentu) līdz pārejas perioda beigām vēl nav izskatīts, ir aizsargāti tāpat kā saskaņā ar Savienības noteikumiem par brīvu pārvietošanos.

Šo personu pieteikumi jāizskata saskaņā ar Direktīvas 2004/38/EK 3. panta 2. punktā paredzēto procedūru. Pozitīvs lēmums par pieteikumu nozīmē, ka šādas personas būtu jāuzskata par personām, uz kurām attiecas Līguma 10. panta 2. punkts.

1.2.3.7. Līguma 10. panta 4. punkts: partneri ilgstošās attiecībās

Līgums attiecas uz tiesību turētāju partneriem ilgstošās attiecībās (personām, uz kurām attiecas Direktīvas 2004/38/EK 3. panta 2. punkta b) apakšpunkts), kas pārejas perioda beigās uzturējās ārpus uzņēmējvalsts.

Šajā kategorijā ietilpst visas pārējās "ilgstošās" partnerattiecības – gan divdzimumu, gan viendzimuma. Atbilstība prasībai par attiecību ilgstošo raksturu ir jāvērtē, ņemot vērā direktīvas mērķi saglabāt ģimenes vienotību plašā nozīmē (Direktīvas 2004/38/EK 6. apsvērumš).

Šādām personām jābūt ilgstošās attiecībās pārejas perioda beigās un joprojām jābūt ilgstošās attiecībās brīdī, kad tās saskaņā ar Līgumu cenšas iegūt uzturēšanās tiesības uzņēmējvalstī.

Šī norma attiecas arī uz personu, kura bija ilgstošās attiecībās pārejas perioda beigās, bet brīdī, kad saskaņā ar Līgumu cenšas iegūt uzturēšanās tiesības uzņēmējvalstī, ir precējies ar tiesību turētāju.

Šo personu pieteikumi jāizskata saskaņā ar Direktīvas 2004/38/EK 3. panta 2. punktā paredzēto procedūru. Pozitīvs lēmums par pieteikumu nozīmē, ka šādas personas būtu jāizskata par personām, uz kurām attiecas 10. panta 2. punkts.

1.2.4. Līguma 10. panta 5. punkts: uzņēmējvalsts veiktā pārbaude

Saskaņā ar valsts tiesību aktiem izvērtējot Līguma 10. panta 3. un 4. pantā minēto ģimenes locekļu iecelšanas vai uzturēšanās pieteikumus, uzņēmējvalstij sīki jāpārbauda personiskie apstākļi. Ja tiek pieņemts lēmums par pieteikuma noraidīšanu, tas izvērsti jāargumentē.

1.3. Līguma 11. pants. Uzturēšanās nepārtrauktība

11. pants nodrošina, ka personas, kas pārejas perioda beigās īslaicīgi atrodas ārpus uzņēmējvalsts teritorijas, pēc "nepārtrauktības" nosacījuma tik un tā tiek uzskatītas par tādām, kas uzturas likumīgi, un tātad ir tiesīgas uz Līgumā paredzēto aizsardzību. Tas atbilst Līguma 9. un 10. pantam, kuros minētas "tiesības uzturēties uzņēmējvalstī", nevis "klātbūtne uzņēmējvalstī".

Konkrēti, tas nozīmē, ka persona, kurai jau ir pastāvīgas uzturēšanās tiesības, tās zaudēs tikai tad, ja tās prombūtne pārsniegs piecus gadus (11. panta otrā daļa, kurā ir atsauce uz Līguma 15. panta 3. punktā noteikto piecu gadu nosacījumu). Personām, kuru uzturēšanās ilgums vēl nav sasniedzis piecus gadus, prombūtne nedrīkst pārsniegt 6 mēnešus gadā (11. panta pirmā daļa, kurā ir atsauce uz Līguma 15. panta 2. punkta noteikumiem par uzturēšanās nepārtrauktību, kuri savukārt atsaucas uz Direktīvas 2004/38/EK 16. panta 3. punktu).

Sīkāk par nepārtrauktības nosacījumiem sk. Līguma 15. panta 2. un 3. punktā.

Piemēram, ja ES pilsone uzņēmējvalstī ir ieguvusi pastāvīgas uzturēšanās tiesības saskaņā ar Direktīvu 2004/38/EK un atstājusi uzņēmējvalstī četrus gadus pirms pārejas perioda beigām, ir uzskatāms, ka pārejas perioda beigās viņa "izmantoja tiesības uzturēties saskaņā ar Savienības tiesībām" (pat ja viņai vairs nav pastāvīgas uzturēšanās tiesību saskaņā ar Direktīvu 2004/38/EK), jo viņas prombūtne nepārsniedz piecus secīgus gadus. Viņai ir tiesības uz jauno pastāvīgas uzturēšanās statusu uzņēmējvalstī, ja vien viņa uz to piesakās Līguma 18. panta 1. punkta b) apakšpunkta pirmajā daļā noteiktajā termiņā.

1.3.1. Iepriekšēji uzturēšanās periodi

Netiek ņemti vērā iepriekšēji likumīgas uzturēšanās periodi uzņēmējvalstī, kuriem sekojusi prombūtne, kas pārsniedz atļauto.

Piemēram, ES pilsonis, kas AK ir nodzīvojis divdesmit gadus no 1990. gada līdz 2010. gadam un pēc tam atstājis AK, saskaņā ar Līguma netiek uzskatīts par tādu, kas uzturas AK. Šis ES pilsonis ir pēc savas gribas atstājis AK un kopš tā laika ir uzturējies ārpus AK, līdz ar to viņam nav Līgumā paredzēto uzturēšanās tiesību.

1.3.2. Iepriekšēji uzturēšanās periodi, kuriem seko ilgāka prombūtne un pēc tam – atgriešanās uzņēmējvalstī pirms pārejas perioda beigām

Ja personas prombūtne iepriekš ir pārsniegusi piecus gadus, bet pēc tam šī persona pirms pārejas perioda beigām atgriežas uzņēmējvalstī, tās likumīgās uzturēšanās periodu skaitīšana uzņēmējvalstī atsākas no nulles.

1.4. Līguma 12. pants. Nediskriminācija

Līguma 12. pantā ir pilnībā pārņemts LESD 18. pants, un tas nodrošina, ka diskriminācija valstspiederības dēļ ir aizliegta, ja:

- a) tā ietilpst Līguma Otrās Daļas darbības jomā, tomēr neskarot Otrajā Daļā ietvertos īpašos noteikumus (piemēram, 23. panta 2. punktu), un

b) tā ir vērsta pret personām, uz kurām attiecas Līgums.

Tas ietver, piemēram, studentu mācību maksas noteikšanu tādā pašā apmērā kā uzņēmējvalsts valstspiederīgajiem.

2. II SADAĻA. TIESĪBAS UN PIENĀKUMI

1. NODAĻA. AR UZTURĒŠANOS UN UZTURĒŠANĀS DOKUMENTIEM SAISTĪTĀS TIESĪBAS

2.1. **Līguma 13. pants. Uzturēšanās tiesības**

2.1.1. *Darbības joma*

13. panta 1. līdz 3. punktā ir noteikti galvenie materiāltiesiskie nosacījumi attiecībā uz ES pilsoņu, AK valstspiederīgo un viņu attiecīgo ģimenes locekļu (neatkarīgi no valstspiederības) uzturēšanās tiesībām uzņēmējvalstī.

Šie nosacījumi uzturēšanās tiesību iegūšanai būtībā reproducē Savienības noteikumus par brīvu pārvietošanos paredzētos nosacījumus attiecībā uz uzturēšanās tiesībām.

ES pilsoņiem, AK valstspiederīgajiem un viņu attiecīgajiem ģimenes locekļiem (neatkarīgi no valstspiederības), kuri ieguvuši pastāvīgas uzturēšanās tiesības līdz pārejas perioda beigām, nedrīkst piemērot prasības, kas piemērojamas pirms pastāvīgas uzturēšanās tiesību iegūšanas, piemēram, Direktīvas 2004/38/EK 7. pantā noteiktās.

Attiecīgo noteikumu piemērošanā nav nekādas rīcības brīvības, izņemot, ja tā ir attiecīgās personas labā (sk. arī Līguma 38. pantu).

2.2. **Līguma 14. pants. Izceļošanas un ieceļošanas tiesības**

2.2.1. *Līguma 14. panta 1. punkts: ieceļošana un izceļošana ar derīgu, valsts izdotu personas apliecību vai pasi*

Saskaņā ar Direktīvas 2004/38/EK 4. panta 1. punktu un 5. panta 1. punktu visiem ES pilsoņiem ir tiesības atstāt vienu dalībvalsti un ieceļot citā dalībvalstī neatkarīgi no tā, vai viņi ir šo dalībvalstu pilsoņi vai uzturas tur.

Līguma 15. pantā noteiktās konkrēto personu prombūtnes tiesības un Līguma 24. un 25. pantā noteiktās tiesības turpināt strādāt kā pārrobežu darbiniekiem paredz tiesības atstāt uzņēmējvalsti vai attiecīgi darba vietas valsti un atgriezties tur.

Tāpat kā Direktīvā 2004/38/EK, Līguma 14. panta 1. punktā ir noteikta prasība, ka ieceļošanas un izceļošanas tiesību izmantošanai nepieciešama derīga pase vai valsts izdota personas apliecība. Nedrīkst izvirzīt nekādus citus valsts tiesību aktos paredzētus nosacījumus (piemēram, ka ceļošanas dokumentam jābūt derīgam vēl noteiktu laiku). Ja ieceļošanas vai izceļošanas tiesības var apliecināt ar dažādiem ceļošanas dokumentiem, izvēle ir konkrētās personas ziņā.

Attiecībā uz valsts izdotu personas apliecību lietošanu ceļošanas dokumenta statusā 14. panta 1. punkta otrajā daļā uzņēmējvalstīm ir ļauts, kad pagājuši pieci gadi no pārejas perioda beigām, pieņemt lēmumu, ka valsts izdota personas apliecības tiek pieņemtas tikai tad, ja tajās ir iestrādāta mikroshēma, kas atbilst piemērojamajiem Starptautiskās Civilās aviācijas organizācijas standartiem biometriskās identifikācijas jomā (ICAO standartiem Doc 9303).

Šis lēmums saskaņā ar Līguma 37. pantu jāpublisko laikus, lai konkrētajām personām būtu laiks pieteikties uz atbilstīgu valsts izdotu personas apliecību vai derīgu pasi.

2.2.2. *Līguma 14. panta 2. punkts: personas, kurām ir saskaņā ar Līgumu izdoti dokumenti*

ES pilsoņiem, AK valstspiederīgajiem, viņu ģimenes locekļiem un citām personām, kuras uzturas uzņēmējvalstī saskaņā ar Līgumu, būs tiesības šķērsot uzņēmējvalsts robežas atbilstoši Līguma 14. panta 1. punkta nosacījumiem, ja viņi sniedz pierādījumus par to, ka viņi ietilpst Līguma darbības jomā.

Tādējādi personas, kurām ir saskaņā ar Līguma 18. un 26. pantu izdoti dokumenti, būs atbrīvotas no izceļošanas vai ieceļošanas vīzas prasības un līdzvērtīgām formalitātēm (Direktīvas 2004/38/EK 4. panta 2. punkta un 5. panta 1. punkta otrās daļas nozīmē, piem., elektroniskā ceļošanas atļauja).

2.2.3. *Līguma 14. panta 3. punkts: ieeļošanas vīzas un maksa par ārpusvalsts uzturēšanās pieteikumiem*

Līguma 14. panta 3. punktā ir pārņemtas ieeļošanas vīzu iegūšanas iespējas, kas Direktīvā 2004/38/EK paredzētas mobilu ES pilsoņu ģimenes locekļiem, atzīstot, ka, lai ES pilsoņu tiesības brīvi pārvietoties un uzturēties varētu izmantot objektīvos brīvības un cieņas apstākļos, tās būtu jāpiešķir arī viņu ģimenes locekļiem neatkarīgi no valstspiederības (sk. Direktīvas 2004/38/EK 5. apsvērumu).

Īstermiņa ieeļošanas vīzas, uz kurām attiecas 14. panta 3. punkts, ir jāizdod bez maksas, taču Līgums neliedz uzņēmējvalstij piedāvāt papildu iespēju ģimenes locekļiem pieteikties uz jauno uzturēšanās statusu no ārvalstīm saskaņā ar 18. pantu. Tādā gadījumā starp ieeļošanas vīzu un uzturēšanās dokumentu jāizvēlas pašai personai, uz kuru attiecas Līgums. Tomēr, ja izvēlas uzturēšanās statusu apliecināšu uzturēšanās dokumentu, par attiecīgo pieteikumu var prasīt maksu, kas piemērojama šādu dokumentu izdošanai.

2.3. **Līguma 15. pants. Pastāvīgas uzturēšanās tiesības**

2.3.1. *Līguma 15. panta 1. punkts: atbilstības kritēriji*

Attiecībā uz kritērijiem pretendēšanai uz pastāvīgas uzturēšanās tiesībām Līguma 15. pants reproducē Direktīvas 2004/38/EK 16. pantu.

Personas, kuras nevar pretendēt uz pastāvīgas uzturēšanās tiesību iegūšanu saskaņā ar Direktīvu 2004/38/EK, nevar pretendēt uz pastāvīgas uzturēšanās statusa iegūšanu saskaņā ar Līgumu. Tam ir šādas sekas:

- a) pastāvīgas uzturēšanās tiesību iegūšanas nolūkā nevar tikt ņemta vērā uzturēšanās, kas atbilst Savienības brīvas pārvietošanās noteikumiem, bet neatbilst Direktīvas 2004/38/EK nosacījumiem (jāatzīmē, ka Līguma 13. pants atsaucas uz Direktīvu 2004/38/EK) (spriedums C-529/11 *Alarape un Tijani*);
- b) pastāvīgas uzturēšanās tiesību iegūšanas nolūkā derīga uzturēšanās dokumenta esība nepadara uzturēšanos likumīgu (spriedums C-325/09 *Dias*);
- c) ja pirms pastāvīgas uzturēšanās tiesību iegūšanas ir bijis brīvības atņemšanas periods, tas dzēš visu uzkrāto uzturēšanos, un nepārtrauktas piecu gadu uzturēšanās periodu sāk skaitīt no jauna (spriedums C- 378/12 *Onuekwere*).

Pēc tās pašas loģikas, personas, kuras var pretendēt uz pastāvīgas uzturēšanās tiesību iegūšanu saskaņā ar Direktīvu 2004/38/EK, var pretendēt uz pastāvīgas uzturēšanās statusa iegūšanu saskaņā ar Līgumu. Tam ir šādas sekas:

- a) likumīga uzturēšanās ir uzturēšanās, kura atbilst nosacījumiem, kas paredzēti Direktīvā 2004/38/EK (spriedums apvienotajās lietās C-424/10 un C-425/10 *Ziolkowski un Szeja*) un pirms tās spēkā bijušajos aktos (spriedums C-162/09 *Lassal*);
- b) nav nosacījuma, ka uzturēšanās periodam, uz kura pamata prasa piešķirt pastāvīgas uzturēšanās tiesības, jābūt tieši pirms pieteikšanās brīža (spriedums C-162/09 *Lassal*);
- c) noteiktos apstākļos var ieskaitīt uzturēšanos pirms datuma, kad personas pilsonības valsts iestājās ES (spriedums apvienotajās lietās C-424/10 un C-425/10 *Ziolkowski un Szeja*).

Līguma 15. panta 1. punktā un 16. pantā minētie "periodi, kuros persona strādājusi" saskaņā ar Savienības tiesībām uz brīvu pārvietošanos, ir domāti Direktīvas 2004/38/EK 17. pantā minētā "nodarbinātības laika" nozīmē.

2.3.2. *Līguma 15. panta 2. punkts: mazāk nekā piecus gadus ilga uzturēšanās*

Attiecībā uz uzturēšanos, kas vēl nav pastāvīga, Līguma 15. panta 2. punktā minēts, ka uzturēšanās nepārtrauktību nosaka saskaņā ar Direktīvas 2004/38/EK 16. panta 3. punktu un 21. pantu.

Direktīvas 2004/38/EK 16. panta 3. punkts ir paredzēts, lai pārbaudītu likumīgas uzturēšanās nepārtrauktību nolūkā iegūt pastāvīgas uzturēšanās tiesības, savukārt Līgumā tie paši noteikumi attiecas uz uzturēšanos vispār – personām, uz kurām attiecas Līgums, ir pieļaujama noteikta ilguma prombūtne, kas neizbeidz uzturēšanās nepārtrauktību uzņēmējvalstī.

Tas nozīmē, ka uzturēšanās nepārtrauktību neietekmē šādas pagaidu prombūtnes:

- 1) prombūtnes (NB! vārds daudzskaitlī), kas kopsummā nepārsniedz sešus mēnešus gadā;
- 2) ilgākas prombūtnes (NB! vārds daudzskaitlī) obligātā militārā dienesta dēļ (laiks nav ierobežots); vai

- 3) vienreizēja prombūtne (NB! vārds vienskaitlī), kas nav ilgāka par divpadsmit secīgiem mēnešiem, tādu svarīgu iemeslu dēļ kā (NB! uzskaitījums nav izsmelošs):
- grūtniecība un dzemdības,
 - nopietna slimība,
 - mācības vai arod mācības vai
 - norīkojums darbā ārvalstīs.

Piemēram, ES pilsoņiem, kuri ieradās uzņēmējvalstī četrus gadus pirms pārejas perioda beigām, strādāja tur un astoņus mēnešus pirms pārejas perioda beigām darba devēja norīkojumā devās strādāt ārvalstīs (sk. 3) punkta d. apakšpunktu iepriekš), Līguma kontekstā pārejas perioda beigās joprojām ir uzturēšanās tiesības saskaņā ar Savienības tiesību aktiem par ES pilsoņu brīvu pārvietošanos, un viņiem ir tiesības uz jauno uzturēšanās statusu uzņēmējvalstī ar nosacījumu, ka viņi atgriežas uzņēmējvalstī, iekams prombūtne pārsniedz divpadsmit secīgus mēnešus.

Tas arī nozīmē, ka uzturēšanās nepārtrauktību izbeidz izraidīšanas lēmums, kas likumīgi izpildīts pret attiecīgo personu (pret attiecīgo personu pienācīgi izpildīts izraidīšanas lēmums būtībā izbeidz pašas uzturēšanās tiesības).

Ja pirms pastāvīgas uzturēšanās tiesību iegūšanas ir bijis brīvības atņemšanas periods, tas dzēš visu uzkrāto uzturēšanos, un nepārtrauktas likumīgas piecu gadu uzturēšanās periodu sāk skaitīt no jauna (spriedums C-378/12 *Onuekwere*).

2.3.3. Līguma 15. panta 3. punkts: vairāk nekā piecus gadus ilga uzturēšanās

Līguma 15. panta 3. punktā ir noteikts, ka pastāvīgas uzturēšanās tiesības var zaudēt tikai tad, ja prombūtne no uzņēmējvalsts ir ilgāka par pieciem secīgiem gadiem (sk. skaidrojumus par 11. pantu attiecībā uz personām, kas pārejas perioda beigās atrodas ārpus uzņēmējvalsts).

Līgumā paredzētās pastāvīgas uzturēšanās tiesības var zaudēt arī sakarā ar izraidīšanas lēmumu, kas likumīgi pieņemts uz Līguma 20. panta pamata. Brīvības atņemšanas periods pēc tam, kad pastāvīgas uzturēšanās tiesības jau ir iegūtas, šīs tiesības neietekmē (spriedums C-145/09 *Tsakouridis*).

Līguma 11. pantā minētās pastāvīgas uzturēšanās tiesības, kas iegūtas līdz pārejas perioda beigām, tiek uzskatītas par pastāvīgas uzturēšanās tiesībām saskaņā ar Savienības tiesību aktiem (Direktīvas 2004/38/EK 16. panta 1. vai 2. punktu), uz kā pamata nosaka, vai persona ir tiesīga uz Līgumā paredzēto aizsardzību (t. i., šīs tiesības nebūtu uzskatāmas par pastāvīgas uzturēšanās tiesībām, kas iegūtas saskaņā ar Līgumu).

Lai atspoguļotu Līguma specifisko kontekstu (t. i., saskaņā ar Līgumu nevar vienkārši sākt no jauna izmantot brīvas pārvietošanās un uzturēšanās tiesības, ja zaudētas iepriekšējās pastāvīgas uzturēšanās tiesības), Līgums ir dāsnāks nekā Direktīva 2004/38/EK – saskaņā ar Direktīvas 2004/38/EK 16. panta 4. punktu pastāvīgas uzturēšanās tiesības tiek zaudētas pēc divu gadu prombūtnes, savukārt Līguma 11. pantā paredzēta ilgākais piecu secīgu gadu prombūtne. Pieļaujams prombūtnes pagarināšana no diviem uz pieciem gadiem (salīdzinājumā ar Direktīvas 2004/38/EK noteikumiem) attiecīgajām personām ļauj paturēt pastāvīgas uzturēšanās tiesības saskaņā ar Līgumu, ja tās atgriežas uzņēmējvalstī pēc prombūtnes perioda, kas nepārsniedz piecus secīgus gadus.

Piemēram, ES pilsoņi, kuri līdz pārejas perioda beigām ir ieguvuši pastāvīgas uzturēšanās tiesības uzņēmējvalstī saskaņā ar Līgumā paredzētajiem nosacījumiem un kuri sešus gadus pēc pārejas perioda beigām atstāj uzņēmējvalstī uz četriem gadiem (piemēram, sakarā ar norīkojumu darbā ārvalstīs), var atgriezties uzņēmējvalstī, paturot savas pastāvīgas uzturēšanās tiesības un visas Līgumā paredzētās saistītās tiesības.

2.4. Līguma 16. pants. Periodu summēšana

Līguma 16. pants papildina 15. pantu, reglamentējot situāciju, kurā personas, uz kurām attiecas Līgums, līdz pārejas perioda beigām vēl nav ieguvušas pastāvīgas uzturēšanās tiesības. Piecu gadu uzturēšanās periodā, kas nepieciešams pastāvīgas uzturēšanās tiesību iegūšanai, ieskaita arī tos likumīgas uzturēšanās periodus saskaņā ar Savienības brīvas pārvietošanās noteikumiem, kurus persona savākusi līdz pārejas perioda beigām. Saskaņā ar 16. pantu šādām personām, uz kurām attiecas Līgums, ir tiesības pastāvīgas uzturēšanās statusu iegūt vēlāk (kad ir savākts pietiekams likumīgas uzturēšanās periods).

2.5. Līguma 17. pants. Statuss un izmaiņas

2.5.1. Līguma 17. panta 1. punkts: statusa maiņa

17. panta 1. punkta pirmajā teikumā ir paredzēts, ka ES pilsoņi un AK valstspiederīgie, kuriem ir tiesības uzturēties uzņēmējvalstī saskaņā ar Līguma 13. panta 1. punktu, var mainīt statusu, nezaudējot tiesības atsaukties uz Līgumu.

Mainot statusu (līdz ar ko mainās Savienības pilsoņu brīvas pārvietošanās tiesību norma, uz kuras pamatojas viņu uzturēšanās tiesības), viņu uzturēšanās tiesības (pastāvīgās/nepastāvīgās) netiek ietekmētas, ja vien viņu uzturēšanās ir saskaņā ar Līguma 13. panta 1. punkta nosacījumiem (un attiecīgi Savienības tiesībām par ES pilsoņu brīvu pārvietošanos). Turklāt ir iespējams, ka personai ir vairāki statusi (piemēram, students, kas paralēli strādā).

Statusa maiņa nerada nekādas īpašas sekas (piemēram, nav jāizdod jauns uzturēšanās dokuments), un par to nav jāpaziņo valsts iestādēm.

17. panta 1. punktā sniegtais statusu uzskaitījums (students, darba ņēmējs, pašnodarbināta persona un ekonomiski neaktīva persona) ir ilustratīvs un nav izsmeļošs.

Lai gan 17. panta 1. punkts ir piemērojams arī tām personām, kuras pastāvīgas uzturēšanās statusu ir ieguvušas saskaņā ar Līgumu, šādas personas, visticamāk, neradīs efektīvu aizsardzību šajā normā, ņemot vērā, ka to uzturēšanās statuss vairs nav nosacīts un nevar no jauna kļūt nosacīts (sk. atšķirību starp uzturēšanos uz Direktīvas 2004/38/EK 7. panta pamata un pastāvīgo uzturēšanos uz Direktīvas 2004/38/EK 16. vai 17. panta pamata).

2.5.1.1. Ģimenes locekļu konkrētā situācija

Ģimenes locekļi, kuriem ir tiesības uzturēties uzņēmējvalstī saskaņā ar Līguma 13. panta 2. vai 3. punktu, arī var mainīt statusu, nezaudējot tiesības atsaukties uz Līgumu.

Tomēr 17. panta 1. punkta otrais teikums nepārprotami liedz viņiem kļūt par tiesību turētājiem (t. i., personām, kuras minētas Līguma 10. panta 1. punkta a) līdz d) apakšpunktā). Praksē tas nozīmē, ka viņiem saskaņā ar Līgumu nav autonomu tiesību uz to, ka viņiem pievienojas viņu pašu ģimenes locekļi.

Šis ierobežojums attiecas tikai uz tām personām, kuru uzturēšanās statuss saskaņā ar Līgumu izriet vienīgi no tā, ka tās ir tiesību turētāju ģimenes locekļi. Uz ES pilsoņiem un AK valstspiederīgajiem, kuri pārejas perioda beigās uzturas uzņēmējvalstī un vienlaikus ir gan ģimenes locekļi, gan tiesību turētāji (piemēram, 20 gadus vecs Austrijas darba ņēmēja dēls austrietis, kurš pats arī strādā AK), Līguma 17. panta 1. punkta otrais teikums neattiecas, un līdz ar to viņiem ir visas tiesību turētāja tiesības.

2.5.2. Līguma 17. panta 2. punkts: bērns, kas vairs nav apgādājams

Tāpat kā situācijā saskaņā ar Savienības tiesību aktiem par ES pilsoņu brīvu pārvietošanos, Līguma tiesību turētāju ģimenes locekļi, kuru uzturēšanās statuss izriet no tā, ka viņi ir tiesību turētāja apgādājami, nezaudē Līgumā paredzēto aizsardzību, kad viņi vairs nav apgādājami, piemēram, ja viņi izmanto Līguma 22. pantā paredzētās tiesības uz nodarbinātību vai pašnodarbinātību uzņēmējvalstī.

17. panta 2. punktā ir paredzēts, ka šādi ģimenes locekļi patur tās pašas tiesības arī tad, kad vairs nav apgādājami, neatkarīgi no tā, kā zaudēts apgādājamā statuss.

Tāpat arī Līguma tiesību turētāju ģimenes locekļi, kuru uzturēšanās statuss izriet no tā, ka viņi nav sasnieguši 21 gada vecumu, turpina ietilpt Līguma piemērošanas jomā pēc 21 gada sasniegšanas.

2.6. Līguma 18. pants. Uzturēšanās dokumentu izdošana

Atkāpjoties no Savienības brīvas pārvietošanās noteikumu pamatprincipiem, 18. pantā uzņēmējvalstij ir noteikts pienākums izvēlēties – vai nu piemērot konstitutīvo uzturēšanās sistēmu (18. panta 1. punkts), vai deklaratīvo uzturēšanās sistēmu (18. panta 4. punkts).

Deklaratīvajā uzturēšanās sistēmā (kāda paredzēta Direktīvā 2004/38/EK) uzturēšanās statuss attiecīgajām personām tiek piešķirts tieši ar tiesību aktu normām un nav atkarīgs no tā, vai šīs personas ir izpildījušas administratīvās procedūras. Citiem vārdiem sakot, uzturēšanās statusa un no tā izrietošo tiesību “avots” ir tas, ka ir izpildīti Savienības tiesībās paredzētie uzturēšanās tiesību nosacījumi, – lai iegūtu šo statusu, nav nepieciešams valsts iestāžu lēmums, kaut arī var būt pienākums pieteikties uz uzturēšanās dokumentu, kas apliecina šo statusu.

Konstitutīvajā uzturēšanās sistēmā attiecīgās personas iegūst uzturēšanās statusu tikai tad, ja tās uz to piesakās un ja pieteikums tiek apstiprināts. Citiem vārdiem sakot, uzturēšanās statusa un no tā izrietošo tiesību “avots” ir valsts iestāžu lēmums par šā statusa piešķiršanu.

2.6.1. Līguma 18. panta 1. punkta pirmā daļa: konstitutīvais statuss

18. panta 1. punktā ir noteikts, ka uzņēmējvalstij ir iespēja izvēlēties piemērot konstitutīvo uzturēšanās sistēmu.

Saskaņā ar 18. panta 1. punkta otro daļu personai, kura iesniedz pieteikumu, jauno uzturēšanās statusu var piešķirt tad, ja tā atbilst Līguma Otrās Daļas II sadaļas nosacījumiem.

2.6.1.1. Uzturēšanās dokuments

18. panta 1. punkts paredz, ka tad, ja pieteikuma iesniedzējs atbilst II sadaļas nosacījumiem, uzņēmējvalstij ir jāizdod uzturēšanās dokuments, kas apliecina jauno uzturēšanās statusu. Šajā normā uzturēšanās dokumenta formāts nav noteikts, taču 18. panta 1. punkta q) apakšpunktā ir paredzēts, ka uzturēšanās dokumentā jāiekļauj norāde, ka tas izdots saskaņā ar Līgumu (lai dokumenta turētājus varētu identificēt kā personas, uz kurām attiecas Līgums).

2.6.1.2. Elektronisks vai papīra formāts

18. panta 1. punktā uzņēmējvalstīm ir ļauts izdot elektroniskus uzturēšanās dokumentus. Principā tas nozīmē, ka uzturēšanās statuss primāri ir reģistrēts valsts iestāžu pārvaldītā datubāzē un ka personām, uz kurām attiecas Līgums, ir dota iespēja piekļūt statusa ierakstam, pārbaudīt to un paziņot to ieinteresētajām personām.

2.6.2. Līguma 18. panta 1. punkta a) apakšpunkts: pieteikuma mērķis

Kompetentajām iestādēm ir jāpieņem lēmums par to, vai pieteikuma iesniedzējam ir tiesības uz jauno uzturēšanās statusu saskaņā ar 18. panta 1. punktu, balstoties uz izvērtējumu par 18. panta 1. punkta nosacījumu izpildi.

2.6.3. Līguma 18. panta 1. punkta b) apakšpunkts: pieteikšanās termiņi un apliecība

2.6.3.1. Termiņi

Pieteikumi uz jauno uzturēšanās statusu saskaņā ar 18. panta 1. punktu jāiesniedz **uzņēmējvalsts noteiktajā termiņā, kas nedrīkst būt īsāks par sešiem mēnešiem no pārejas perioda beigām**, izņemot, ja piemērojams 18. panta 1. punkta c) apakšpunkts (sk. turpmāk). Šis termiņš jāattiecinā uz visām personām, uz kurām attiecas Līgums un kuras pārejas perioda beigās likumīgi uzturējās uzņēmējvalstī, ieskaitot personas, kuras tobrīd bija īslaicīgā prombūtnē saskaņā ar Līguma 15. panta 2. un 3. punktu.

Ģimenes locekļiem un partneriem ilgstošās attiecībās, kuri pēc pārejas perioda beigām vēlas pievienoties ES pilsonim vai AK valstspiederīgajam, uz kuru attiecas Līgums, uz jauno uzturēšanās statusu jāpiesakās **triju mēnešu laikā no viņu ierašanās dienas vai sešu mēnešu laikā no pārejas perioda beigām (atkarībā no tā, kura diena iestājas vēlāk)**.

2.6.3.2. Pieteikšanās apliecība

Kolīdz kompetentā iestāde saņēmusi pieteikumu, tai nekavējoties jāizdod pieteikšanās apliecība. Šī apliecība nav uzskatāma par jaunu uzturēšanās dokumentu. Valsts iestādēm saskaņā ar Līgumu ir pienākums palīdzēt pieteikuma iesniedzējam aizpildīt pieteikumu, lai viņš varētu saņemt pieteikšanās apliecību.

Ja persona ir iesniegusi pieteikumu termiņos, kas noteikti 18. panta 1. punkta b) apakšpunktā, kompetentajai iestādei jāveic šādas darbības:

- 1) nekavējoties jāizdod pieteikšanās apliecība (18. panta 1. punkta b) apakšpunkta pēdējā daļa);
- 2) jāpārbauda, vai pieteikums ir pilnīgs. Ja tā nav (piemēram, ja nav pierādīta identitāte vai ja nav samaksāta maksa tajos gadījumos, kad kopā ar iesniegto pieteikumu tiek prasīta maksa), kompetentā iestāde palīdz pieteikuma iesniedzējam izvairoties no kļūdām vai izlaidumiem viņu pieteikumos (18. panta 1. punkta o) apakšpunkts), pirms tā pieņem lēmumu noraidīt iesniegto pieteikumu;
- 3) ja pieteikums ir pilnīgs, jāpārbauda, vai pieteikuma iesniedzējam ir tiesības uz II sadaļā noteiktajām uzturēšanās tiesībām;
- 4) ja pieteikums ir pamatots, jāizdod jaunais uzturēšanās dokuments (18. panta 1. punkta b) apakšpunkts).

Kā paredzēts 18. panta 1. punkta r) apakšpunktā, lēmumu par pieteikuma noraidīšanu var pārsūdzēt tiesā un attiecīgā gadījumā – administratīvi.

Saskaņā ar 18. panta 3. punktu tiek uzskatīts, ka laikā, kamēr kompetentā iestāde nav pieņēmusi galīgo lēmumu, pieteikuma iesniedzējam ir Līgumā paredzētās uzturēšanās tiesības.

2.6.3.3. Pieteikšanās apliecība

Pieteikšanās apliecības izdošana apstiprina, ka:

- a) pieteikums ir sekmīgi iesniegts;
- b) pieteikuma iesniedzējs ir izpildījis pienākumu pieteikties uz jaunu uzturēšanās statusu;
- c) tiek uzskatīts, ka laikā, kamēr par pieteikumu nav pieņemts galīgais lēmums, pieteikuma iesniedzējam ir visas Līgumā paredzētās tiesības (18. panta 3. punkts).

18. panta 1. punkta b) apakšpunkts neparedz harmonizētu pieteikšanās apliecības formātu, bet tikai nosaka, ka šī apliecība ir jāizdod (ir pieļaujams arī elektronisks formāts).

2.6.3.4. Ārpusvalsts pieteikumi

Uz jauno uzturēšanās statusu var pieteikties arī no ārvalstīm; kā piemēru var minēt personas, kuras īslaicīgi atrodas ārpus uzņēmējvalsts, bet var likumīgi uzturēties tajā (sk. skaidrojumus par Līguma 15. panta 2. un 3. punktu).

Ārpusvalsts pieteikumus var iesniegt arī ģimenes locekļi, kuri vēl neuzturas uzņēmējvalstī (sk. skaidrojumus par Līguma 10. panta 1. punkta e) apakšpunkta ii) un iii) punktu un 10. panta 3. un 4. punktu).

2.6.4. Līguma 18. panta 1. punkta c) apakšpunkts: tehniskās problēmas un paziņošana par tām

18. panta 1. punkta c) apakšpunkts attiecas uz situāciju, kurā pieteikumus uz jauno uzturēšanās statusu nevar pieņemt, jo ir tehniskas problēmas ar uzņēmējvalsts pieteikumu sistēmu.

Ja šādas tehniskās problēmas ir AK, tās iestādēm jāpaziņo par tām Savienībai saskaņā ar piemērojamajiem noteikumiem. Ja tehniskās problēmas ir ES dalībvalstij, paziņošana AK saskaņā ar piemērojamajiem noteikumiem ir jāveic Savienībai (kā Līguma pusei). Ja ir iesniegts šajā apakšpunktā paredzētais paziņojums, termiņu, kurā jāiesniedz pieteikums par jauno uzturēšanās statusu, automātiski pagarina par vienu gadu.

Uzņēmējvalstij šāds savs paziņojums ir jāpublicē. Uzņēmējvalstij turklāt laikus jāsniedz atbilstīga publiskā informācija attiecīgajām personām, jo šī situācija ietekmē šo personu juridisko statusu uzņēmējvalstī.

Ja paziņojums nav sniegts, 18. panta 1. punkta c) apakšpunkta sekas neiestājas, neraugoties uz tehnisko problēmu pastāvēšanu.

Šajā sakarā Līguma 5. pants par labticību ir īpaši svarīgs, piemēram, izvērtējot, vai tehniskās problēmas ir pietiekami nopietnas un attiecīgi attaisno paziņošanas procedūru vai arī tās viennozīmīgi ir īslaicīgas (piemēram, izklidētās pakalpojumu atteices (DDoS) uzbrukums serveriem, uz kuriem notiek pieteikšanās tiešsaistē, civildienesta ierēdņu streiks u. tml.) Ja problēmas viennozīmīgi ir īslaicīgas, var būt lietderīgāk pieteikšanās termiņu pagarināt ar valsts tiesību aktiem vai informēt attiecīgās personas, ka to nokavētie pieteikumi tiks pieņemti saskaņā ar 18. panta 1. punkta d) apakšpunktu.

2.6.5. Līguma 18. panta 1. punkta d) apakšpunkts: nokavēti pieteikumi

Konstitutīvajā uzturēšanās sistēmā, kuru piemēro saskaņā ar 18. panta 1. punktu, var rasties nopietnas sekas, ja pieteikums uz jauno uzturēšanās statusu netiek iesniegts noteiktajā termiņā. Proti, pieteikuma iesniedzējam var tikt liegta iespēja iegūt jauno uzturēšanās statusu, uz kuru viņam principā būtu bijušas tiesības.

Ar 18. panta 1. punkta d) apakšpunktu kompetentajām iestādēm ir aizliegts automātiski noraidīt pieteikumus, kas iesniegti pēc termiņa apritēšanas, un noteikts, ka tām šie pieteikumi ir jāizskata, ja termiņa neievērošanai ir "saprātīgs pamatojums". Šie pieteikumi jāizskata saskaņā ar 18. panta 1. punkta pārējiem noteikumiem.

Kompetentajām iestādēm lēmums par to, vai pieņemt pieteikumu, kas ir (vai tiks) iesniegts pēc termiņa, jāpieņem, izvērtējot visus termiņa neievērošanas apstākļus un iemeslus.

"Saprātīga pamatojuma" kritērijs ir kā drošinātājs, kas mīkstina krasās sekas, ko izraisītu pieteikuma neiesniegšana noteiktajā termiņā, un nodrošina, ka nokavētu pieteikumu izskatīšanā tiks ievērota samērīga pieeja.

2.6.6. *Līguma 18. panta 1. punkta g) apakšpunkts: maksa par uzturēšanās dokumenta izdošanu*

Par attiecīgā uzturēšanās dokumenta izdošanu var iekasēt maksu saskaņā ar Direktīvas 2004/38/EK 25. panta 2. punktu.

Tas nozīmē, ka minētā maksa nevar pārsniegt maksu, ko uzņēmējvalsts valstspiederīgie maksā par līdzīgu dokumentu izdošanu.

2.6.7. *Līguma 18. panta 1. punkta h) apakšpunkts: pastāvīgas uzturēšanās dokumenta esamība*

18. panta 1. punkta h) apakšpunkts ir piemērojams tikai tad, ja pieteikuma iesniedzējam ir derīgs pastāvīgas uzturēšanās dokuments, un tāād nav piemērojams, ja pastāvīgas uzturēšanās statuss ir, bet to apliecinoša dokumenta nav. Personām, kurām pastāvīgas uzturēšanās statuss ir, bet pastāvīgas uzturēšanās dokumenta nav, būs jāiesniedz pieteikums saskaņā ar 18. panta 1. punktā paredzēto standartprocedūru.

Pie pastāvīgas uzturēšanās dokumentiem ir pieskaitāmi dokumenti, kuri izdoti saskaņā ar Direktīvu 2004/38/EK, un līdzīgi iekšzemes imigrācijas dokumenti, piemēram, AK *Indefinite Leave to Remain*.

2.6.8. *Līguma 18. panta 1. punkta i) apakšpunkts: valstu izdotas personas apliecības*

ES pilsoņi un AK valstspiederīgie savas pilsonības un identitātes pierādīšanai var izmantot derīgu, valsts izdotu personas apliecību, pat ja šī apliecība vairs netiek pieņemta kā ceļošanas dokuments saskaņā ar Līguma 14. panta 1. punktu.

Tāpat kā Direktīvā 2004/38/EK, 18. panta 1. punkta i) apakšpunkta vienīgā prasība ir, lai ceļošanas dokuments būtu derīgs. Nedrīkst izvirzīt nekādus citus valsts tiesību aktos paredzētus nosacījumus (piemēram, ka ceļošanas dokumentam jābūt derīgam vēl noteiktu laiku).

2.6.9. *Līguma 18. panta 1. punkta j) apakšpunkts: apliecinošo dokumentu kopijas*

18. panta 1. punkta j) apakšpunkts neliedz valsts iestādēm objektīvi pamatotos un īpašos gadījumos pieprasīt, lai noteikti apliecinošie dokumenti tiktu iesniegti oriģinālā, ja ir "pamatotas šaubas par .. dokumentu autentiskumu".

2.6.10. *Līguma 18. panta 1. punkta k) līdz m) apakšpunkts: apliecinošo dokumentu saraksts*

Direktīvas 2004/38/EK 8. panta 3. un 5. punktā un 10. panta 2. punktā ir sniegts izsmeļošs saraksts ar apliecinošajiem dokumentiem (sk. arī Direktīvas 2004/38/EK 14. apsvērumu), kurus uzņēmējvalsts ES pilsoņiem un viņu ģimenes locekļiem var pieprasīt uzrādīt vai pievienot, iesniedzot pieteikumu uz reģistrācijas apliecību, ko izdod saskaņā ar Direktīvas 2004/38/EK 8. panta 2. punktu, vai uz uzturēšanās atļauju, ko izdod saskaņā ar Direktīvas 2004/38/EK 10. panta 1. punktu.

Tomēr šāds izsmeļošs apliecinošo dokumentu saraksts Direktīvā 2004/38/EK nav sniegts attiecībā uz visām iespējamām situācijām (piemēram, par uzturēšanās dokumentiem, ko izdod darba ņēmējiem, kuri patur darba ņēmēja statusu, vai ģimenes locekļiem, kuri patur uzturēšanās tiesības saskaņā ar Direktīvas 2004/38/EK 12. vai 13. pantu) un citiem uzturēšanās dokumentiem, kurus izdod saskaņā ar Direktīvu 2004/38/EK (dokuments, ar ko apliecina pastāvīgu uzturēšanos saskaņā ar Direktīvas 2004/38/EK 19. panta 1. punktu, vai pastāvīgas uzturēšanās atļauja saskaņā ar Direktīvas 2004/38/EK 20. pantu).

Līguma 18. panta 1. punkta k) līdz n) apakšpunktā ir pārņemta Direktīvas 2004/38/EK pieceja attiecībā uz apliecinošajiem dokumentiem. Ja Direktīvā 2004/38/EK ir sniegts izsmeļošs apliecinošo dokumentu saraksts, tas sniegts arī Līgumā.

Līguma 18. panta **1. punkta k) apakšpunkts** attiecas uz tiesību turētājiem, kuri pārejas perioda beigās uzturas uzņēmējvalstī. Tas balstās uz Direktīvas 2004/38/EK 8. panta 3. punktu.

Līguma 18. panta 1. punkta k) apakšpunkta iii) punktā "iestāde, kuru uzņēmējvalsts akreditējusi vai finansē" atbilst Direktīvas 2004/38/EK 7. panta 1. punkta c) apakšpunkta pirmajam ievilkumam.

Līguma 18. panta **1. punkta l) apakšpunkts** attiecas uz tiesību turētāju ģimenes locekļiem (ieskaitot "attālākus" ģimenes locekļus), kuri pārejas perioda beigās jau uzturas uzņēmējvalstī. Tas balstās uz Direktīvas 2004/38/EK 8. panta 5. punktu un 10. panta 2. punktu un ņem vērā to, ka attiecīgie ģimenes locekļi jau uzturas uzņēmējvalstī, nevis ieceļo tajā no ārvalstīm.

Līguma 18. panta **1. punkta m) apakšpunkts** attiecas uz tiesību turētāju ģimenes locekļiem, kuri pārejas perioda beigās neuzturas uzņēmējvalstī. Tas balstās uz Direktīvas 2004/38/EK 8. panta 5. punktu un 10. panta 2. punktu.

Līguma 18. panta **1. punkta n) apakšpunkts** ir vispārīga norma, kas attiecas uz visiem tiem gadījumiem, kuros 1. punkta k) līdz m) apakšpunkts nav piemērojams. Tās pamatā ir Direktīvas 2004/38/EK princips, ka būtu jāizvairās no tādas administratīvās prakses, kas rada nepamatotus šķēršļus uzturēšanās tiesību izmantošanā. No konkrētajām personām var prasīt tikai pierādījumus par atbilstību nosacījumiem, tostarp pierādījumus par uzturēšanos, bet ne vairāk.

Piemēram, bērniem, kuri pēc pārejas perioda beigām dzimuši diviem tiesību turētājiem, ir jāpierāda tikai tas, ka viņi ir tiesību turētāju bērni. Līdz ar to viņiem, iesniedzot pieteikumu, būtu jāuzrāda vai jāpievieno šādi dokumenti:

- *derīga pase (vai personas apliecība ES pilsoņu gadījumā), kas apliecina viņu identitāti,*
- *pierādījums par ģimenes saitēm ar viņu vecākiem, kas apliecina ģimenes saites ar viņu tiesību “avotu” (piemēram, dzimšanas apliecība),*
- *pierādījums par to, ka viņu vecāki ir tiesību turētāji (piemēram, vecākiem saskaņā ar Līgumu izdotie uzturēšanās dokumenti), apliecinājumam, ka viņu tiesību “avots” ir divi tiesību turētāji, un*
- *[ja pieteikšanās brīdī viņi ir vecāki par 21 gadu] pierādījums par to, ka viņi ir tiesību turētāju apgādājāmie.*

Apliecināmo dokumentu izvēle ir pieteikuma iesniedzēju ziņā – uzņēmējvalsts nevar viņiem uzlikt par pienākumu iesniegt konkrētus dokumentus un atteikties pieņemt pieteikumus, kuru pamatojumam pievienoti citādi dokumenti.

2.6.11. Līguma 18. panta 1. punkta o) apakšpunkts: palīdzība pieteikuma iesniedzējiem

Līguma 18. panta **1. punkta o) apakšpunkts** paredz, ka kompetentajām iestādēm jāpalīdz pieteikuma iesniedzējiem tikt galā ar pieteikumu un prasītajiem dokumentiem. Pieteikuma iesniedzējiem ir jādod iespēja iesniegt papildu pierādījumus un novērst pieteikuma nepilnības, kļūdas vai izlaidumus (piemēram, ja nav pierādīta identitāte vai ja nav samaksāta maksa tajos gadījumos, kad kopā ar iesniegto pieteikumu tiek prasīta maksa). Šis ir būtisks aizsargpasākums konstitutīvajā uzturēšanās sistēmā – pretējā gadījumā pieteikuma iesniedzējiem pēc pārejas perioda beigām vairs nebūs ļauts iesniegt jaunu pieteikumu saskaņā ar Līgumu.

Piemērojot 1. punkta o) apakšpunktu, uzņēmējvalstij būtu jāpievērš īpaša uzmanība neaizsargātiem pilsoņiem (piemēram, vecāka gadagājuma cilvēkiem, cilvēkiem bez digitālajām prasmēm vai aprūpē/pansionātos esošām personām).

2.6.12. Līguma 18. panta 1. punkta p) apakšpunkts: kriminālsodāmības pārbaudes

18. panta 1. punkta p) apakšpunkts ļauj uzņēmējvalstij, kas piemēro jaunu konstitutīvo sistēmu, sistemātiski pārbaudīt kriminālsodāmību.

Līgums pieļauj šādas sistemātiskas pārbaudes tā unikālā konteksta dēļ.

Pieteikuma iesniedzējiem var pieprasīt pašiem deklarēt iepriekšēju kriminālsodāmību, kas pieteikuma iesniegšanas laikā joprojām uzrādās kriminālsodāmības reģistrā saskaņā ar sprieduma pasludināšanas valsts tiesību aktiem. Dzēsta sodāmība pašdeklarācijā nav jāiekļauj. Sodāmība jādeklarē par visām pasaules valstīm.

Nepatiesas deklarācijas sniegšana *pati par sevi* nepadara Līgumā paredzētās tiesības par spēkā neesošām, taču tai var būt sekas saskaņā ar sabiedriskās kārtības vai krāpšanas normām. Pierādīšanas pienākums šādos gadījumos ir valsts iestādēm. Uzņēmējvalsts turklāt var paredzēt noteikumus par samērīgām sankcijām, kas piemērojamas nepatiesu deklarāciju gadījumā.

18. panta 1. punkta p) apakšpunkts uzņēmējvalstij neliedz veikt meklēšanu savās kriminālsodāmības datubāzēs, tostarp sistemātiski.

Var pieprasīt informāciju no citu valstu kriminālsodāmības datubāzēm, taču tikai tad, ja tā tiek uzskatīta par būtisku, un ievērojot Direktīvas 2004/38/EK 27. panta 3. punktā noteikto procedūru, saskaņā ar kuru šādi pieprasījumi nedrīkst būt regulāri.

Sodāmības un drošības pārbaudes saskaņā ar 18. panta 1. punkta p) apakšpunktu atbilst pārbaudēm sakarā ar sabiedrisko kārtību vai valsts drošību saskaņā ar Direktīvas 2004/38/EK VI nodaļu, un to mērķis ir pārliecināties, vai saskaņā ar Līguma 20. panta 1. punktu tiesības nav jāierobežo.

Ierobežojošajiem pasākumiem, kurus veic uz 18. panta 1. punkta p) apakšpunktā paredzēto sodāmības un drošības pārbaužu pamata, jāatbilst Līguma 18. panta 1. punkta r) apakšpunkta, 20. un 21. panta noteikumiem.

2.6.13. *Līguma 18. panta 1. punkta q) apakšpunkts: jaunajā uzturēšanās dokumentā iekļaujama norāde*

Attiecībā uz jaunā uzturēšanās dokumenta formātu vienīgā Līgumā noteiktā prasība ir šajā dokumentā iekļaut norādi, ka dokumenta turētāja tiesību juridiskais pamats ir Līgums.

2.6.14. *Līguma 18. panta 1. punkta r) apakšpunkts: pārsūdzības procedūras*

18. panta 1. punkta r) apakšpunkts nodrošina, ka attiecīgā persona var apstrīdēt ikvienu lēmumu, kas pieņemts attiecībā uz pieteikumu uz jauno uzturēšanās statusu saskaņā ar 18. panta 1. punkta a) apakšpunktu, un ka pārsūdzības procedūrā izskata gan lēmuma likumību, gan lēmumu pamatojošos faktus un apstākļus.

2.6.15. *Līguma 18. panta 2. punkts: uzturēšanās tiesību prezumpcija*

Neskarot Līguma 20. pantā noteiktos ierobežojumus, uzņēmējvalsts iestādes un uzņēmējvalsts ekonomikas un ārpusekonomikas dalībnieki nevar piemērot nekādus ierobežojošos pasākumus, iekams ir apritējis 18. panta 1. punkta b) apakšpunktā noteiktais termiņš pieteikumiem uz jauno uzturēšanās statusu.

2.6.16. *Līguma 18. panta 3. punkts: uzturēšanās tiesību prezumpcija līdz galīgā lēmuma pieņemšanai*

Neskarot Līguma 20. pantā noteiktos ierobežojumus, uzņēmējvalsts iestādes un uzņēmējvalsts ekonomikas un ārpusekonomikas dalībnieki nevar piemērot nekādus ierobežojošos pasākumus, iekams par pieteikumu ir pieņemts galīgais lēmums saskaņā ar 18. panta 1. punkta a) apakšpunktu.

Šī aizsargnorma nodrošina, ka pieteikuma iesniedzēja statuss ir aizsargāts, līdz:

- a) lēmumu par pieteikumu pieņem valsts iestādes valsts iestādes (aizsardzība pret administratīvo procedūru pārmērīgu ieilgšanu);
- b) valsts tiesas pieņem lēmumu pārsūdzības lietā (aizsardzība pret nepareiziem lēmumiem un tiesvedības pārmērīgu ieilgšanu).

2.6.17. *Līguma 18. panta 4. punkts: deklaratīvā procedūra*

Līguma 18. panta 4. punkts reproducē Direktīvas 2004/38/EK 25. panta 1. punktu, ļaujot uzņēmējvalstīm turpināt piemērot deklaratīvo sistēmu, t. i., nenoteikt, ka uzturēšanās uzņēmējvalstī ir likumīga tikai tad, ja personai ir jaunais uzturēšanās dokuments.

Ja uzņēmējvalsts izvēlas šo sistēmu, ir piemērojami Direktīvas 2004/38/EK noteikumi par termiņiem, maksām, apliecinājumiem dokumentiem un uzturēšanās dokumentiem.

Personām, kurām ir tiesības uz jauno uzturēšanās statusu, ir **jānodrošina tiesības uz pieteikuma pamata saņemt uzturēšanās dokumentu** (tas var būt elektronisks), kurā ietverta norāde, ka tas izdots saskaņā ar Līgumu.

2.7. **Līguma 19. pants. Uzturēšanās dokumentu izdošana pārejas periodā**

2.7.1. *Līguma 19. panta 1. punkts: pieteikšanās pārejas perioda laikā*

No Līguma 127. panta izriet, ka Savienības brīvas pārvietošanās noteikumi ir piemērojami līdz pārejas perioda beigām.

Tomēr pieteikties uz jauno uzturēšanās tiesības apliecinājošo dokumentu konstitūtvajā sistēmā saskaņā ar 18. panta 1. punktu un uz uzturēšanās dokumentu deklaratīvajā sistēmā saskaņā ar 18. panta 4. punktu var jau pārejas perioda laikā (Līguma 19. un 185. pants).

Lēmums brīvprātīgi piemērot jauno uzturēšanās statusa sistēmu saskaņā ar 18. panta 1. punktu neietekmē Savienības brīvas pārvietošanās noteikumu piemērošanu.

Pārejas periodā iesniegts pieteikums uz jauno uzturēšanās statusu saskaņā ar Līguma 18. panta 1. punktu neliedz pieteikuma iesniedzējiem paralēli pieteikties uz uzturēšanās dokumentu saskaņā ar Direktīvu 2004/38/EK.

Lēmums piemērot brīvprātīgo sistēmu turklāt neatbrīvo uzņēmējvalsti no pienākumiem saskaņā ar Savienības brīvas pārvietošanās noteikumiem, piemēram, pienākuma pieņemt lēmumu par izskatīšanā esošajiem pieteikumiem vai apstrādāt jaunus pieteikumus.

2.7.1.1. EST kompetences nobīde laikā

Saskaņā ar Līguma 158. panta 1. punktu astoņu gadu periods, kurā AK tiesas un tribunāli var lūgt EST sniegt prejudiciālu nolēmumu attiecībā uz lēmumiem par pieteikumiem saskaņā ar 18. panta 1. vai 4. punktu vai 19. pantu, sākas dienā, no kuras ir piemērojams 19. pants (t. i., 2020. gada 1. februārī).

Pat ja 18. pantā paredzēto administratīvo pieteikšanās procedūru var sākt piemērot agrāk, citi Līguma noteikumi, kuri ir būtiski šai administratīvajai pieteikšanās procedūrai (piemēram, par 9. līdz 11. pantā paredzēto darbības jomu attiecībā uz personām un teritoriālo darbības jomu) vai kuru piemērošanu tā izraisa (piemēram, par visām procesuālajām garantijām attiecībā uz ierobežojošiem lēmumiem vai par jaunā uzturēšanās statusa paturēšanas nosacījumiem) vēl nav piemērojami.

Tālab ir vajadzīgi daži pielāgojumi, bez kuriem 19. pants zaudētu vēlamu iedarbību. Šo pielāgojumu kontekstā tām uzņēmējvalstīm, kuras izvēlas piemērot 19. pantā paredzēto brīvprātīgo sistēmu, derētu valsts tiesību aktos precīzi pārņemt visus vajadzīgos, bet vēl nepiemērojamus Līguma Otrās Daļas noteikumus, lai tos varētu īstenot brīvprātīgās sistēmas piemērošanas nolūkā.

Līguma 131. pants nodrošina, ka pārejas periodā Savienības iestādēm joprojām ir pilnvaras, kas tām piešķirtas Savienības tiesībās attiecībā uz AK saistībā ar 19. panta interpretāciju un piemērošanu. Arī EST ir pilnīga jurisdikcija.

2.7.2. Līguma 19. panta 2. punkts: pieteikuma apstiprināšanas vai noraidīšanas sekas

Pieteikuma iesniedzēji varētu būt ieinteresēti iesniegt pieteikumu saskaņā ar brīvprātīgo konstitutīvo sistēmu, lai pēc iespējas drīz gūtu juridisko noteiktību par viņu statusu, neraugoties uz to, ka lēmums stājas spēkā vēlāk (tā kā saskaņā ar 19. panta 3. punktu pozitīvu lēmumu līdz pārejas perioda beigām nevar atsaukt).

No 19. panta 2. punkta izriet, ka gan pozitīvie, gan negatīvie lēmumi, kas pieņemti 18. panta 1. punkta procedūrā, nebūs spēkā, līdz pārejas periods būs beidzies, t. i., šie lēmumi būs derīgi, taču to juridiskās sekas tiks atliktas, ņemot vērā, ka pieteikuma iesniedzējiem paralēli būs brīvas pārvietošanās tiesības.

Savukārt 18. panta 1. punkta procedūrā iesniegta pieteikuma noraidīšana var kalpot par indikatoru pieteikuma iesniedzējam, ka nolūkā kvalificēties uz jauno uzturēšanās statusu var būt nepieciešamas noteiktas izmaiņas, kuras var veikt līdz pārejas perioda beigām, un, kā noteikts 19. panta 4. punktā, šī persona var pieteikties atkārtoti.

Saskaņā ar 18. panta 4. punktu izdots uzturēšanās dokuments ir uzreiz derīgs un piemērojams (galu galā tam ir tikai deklaratīva nozīme). Tas neietekmē pieteikuma iesniedzēju paralēlās tiesības uz brīvu pārvietošanos. Tāpat šis pieteikuma iesniedzēju paralēlās tiesības uz brīvu pārvietošanos neietekmē arī tas, ja brīvprātīgajā deklaratīvajā sistēmā iesniegts pieteikums tiek noraidīts, kaut arī noraidījumam ir tūlītējs spēks.

2.7.3. Līguma 19. panta 3. punkts: aizliegums pārejas perioda laikā atsaukt piešķirto uzturēšanās statusu

Līguma 19. panta 3. pants liedz uzņēmējvalstij līdz pārejas perioda beigām atsaukt uzturēšanās statusu, kuru tā piešķirusi saskaņā ar brīvprātīgo konstitutīvo sistēmu. Tā šo statusu var atsaukt vienīgi sabiedriskās kārtības, valsts drošības vai sabiedrības veselības apsvērumu vai ļaunprātīgas izmantošanas vai krāpšanas dēļ saskaņā ar paralēli piemērojamajiem Direktīvas 2004/38/EK noteikumiem.

Šīs normas mērķis ir sniegt pieteikuma iesniedzējiem pārliecību, ka nav nekāda riska, piesakoties jau pārejas perioda laikā, jo apstiprinātu pieteikumu vairs nevar pārskatīt administratīvu iemeslu dēļ (t. i., saistībā ar uzturēšanās tiesību nosacījumiem).

Sistēmā saskaņā ar 18. panta 4. punktu (deklaratīvajā procedūrā) valsts iestādēm ir iespēja atsaukt izdotos uzturēšanās dokumentus vai statusu, taču šī atsaukšana pati par sevi neietekmē attiecīgās personas uzturēšanās tiesības.

2.7.4. Līguma 19. panta 4. punkts: atkārtota pieteikšanās

19. panta 4. punkts nodrošina, ka pieteikuma iesniedzēji, kuru pieteikums uz jauno uzturēšanās statusu saskaņā ar 18. panta 1. punktu tiek noraidīts līdz pārejas perioda beigām, var 18. panta 1. punkta b) apakšpunktā noteiktajā termiņā pieteikties atkārtoti.

Tiesībām pārejas periodā pieteikties atkārtoti ir piemērojamas 18. panta 1. punkta r) apakšpunktā noteiktās pārsūdzības procedūras.

2.7.5. Līguma 19. panta 5. punkts: pārsūdzība

Visiem pieteikuma iesniedzējiem ir pārsūdzības tiesības, kas noteiktas Direktīvas 2004/38/EK VI nodaļā.

2.8. Līguma 20. pants. Uzturēšanās un iecelšanas tiesību ierobežojumi

20. pants attiecas uz visām personām, kuras īsteno savas tiesības saskaņā ar Otrās Daļas II sadaļu, tātad arī uz tādām personām kā pārrobežu darbinieki, ģimenes locekļi vai "attālāki" ģimenes locekļi.

2.8.1. Kas ir "darbības"?

20. panta 1. un 2. punkts paredz normas par attiecīgo personu "darbībām". Darbību jēdziens Līgumā balstās uz Direktīvas 2004/38/EK VI nodaļu (sīkāk sk. 3.2. iedaļā Komisijas paziņojumā par norādījumiem, kā labāk transponēt un piemērot Direktīvu 2004/38/EK, COM(2009)313 galīgā redakcija).

2.8.2. Darbības pirms un darbības pēc pārejas perioda beigām

20. panta 1. un 2. punktā ir noteikti divi dažādi rīcības režīmi attiecībā uz darbībām, kuras rada faktiskus, attiecīgajā brīdī esošus un pietiekami nopietnus draudus sabiedriskajai kārtībai vai valsts drošībai, atkarībā no tā, vai darbības notiek pirms vai pēc pārejas perioda beigām.

20. panta 1. punktā ir noteikts nepārprotams pienākums (angliski "shall be considered", latviski "izvērtē") piemērot Direktīvas 2004/38/EK VI nodaļu noteiktiem faktiskajiem apstākļiem, savukārt 20. panta 2. punktā ir dota iespēja piemērot valsts imigrācijas noteikumus faktiskajiem apstākļiem, kas iestājušies pēc pārejas perioda beigām.

Tādējādi ar 20. panta 1. un 2. punktu ir paredzēts nodalīt attiecīgi pirms un pēc pārejas perioda notikušās darbības. Darbībām, uz kurām attiecas Līguma 20. panta 1. punkts, valsts imigrācijas noteikumi nav piemērojami, pat ne daļēji. Savukārt lēmumi par uzturēšanās tiesību ierobežošanu sakarā ar darbībām, kas notikušas pēc pārejas perioda beigām, jāpieņem saskaņā ar valsts tiesību aktiem.

2.8.3. Turpinātas darbības

Noteiktos apstākļos ir iespējams, ka attiecīgās personas veic **turpinātas darbības** (t. i., darbības, kuru atsevišķie komponenti tiek veikti ar vienu mērķi un kuras vieno identisks vai līdzīgs izdarīšanas veids un ļoti tuvs darbību laiks un priekšmets), **kurās sākas pirms pārejas perioda beigām un turpinās pēc tam.**

Turpinātu darbību gadījumā valsts iestādēm, kurām pēc pārejas perioda beigām jālemj par to, vai personai ir piemērojami ierobežojošie pasākumi, var nākties saskarties ar cita starpā šādiem scenārijiem:

- lai noteiktu ierobežojošos pasākumus saskaņā ar valsts imigrācijas noteikumiem, pietiek tikai ar attiecīgās personas to darbību kopumu, kuras notikušas pēc pārejas perioda beigām, – tādā gadījumā pasākumus var noteikt, pamatojoties uz 20. panta 2. punktu;
- lai noteiktu pasākumus saskaņā ar valsts imigrācijas noteikumiem, nepietiek tikai ar to darbību kopumu, kuras notikušas pēc pārejas perioda beigām, – tādā gadījumā pasākumus uz 20. panta 2. punkta pamata nevar noteikt;
- gadījumā, kurš minēts b) apakšpunktā, valsts iestādes tomēr saskaņā ar 20. panta 1. punktu var izvērtēt, vai ierobežojumus sabiedriskās kārtības vai valsts drošības apsvērumu dēļ attaisnotu pirms pārejas perioda beigām notikušo darbību kopums. Tā kā šajā izvērtējumā ir jānosaka, vai attiecīgās personas darbības rada konkrētus draudus, tajā var ņemt vērā arī darbības, kuras notikušas pēc pārejas perioda beigām.

Ikvienā ierobežojošajā pasākumā ir rūpīgi jāņem vērā konkrētās lietas apstākļi.

2.8.4. Līguma 20. panta 3. un 4. punkts: tiesību ļaunprātīga izmantošana vai krāpnieciski vai ļaunprātīgi pieteikumi

20. panta 3. un 4. punkts uzņēmējvalstij dod iespēju piespiedu kārtā no savas teritorijas izraidīt pieteikuma iesniedzējus, kuri ir ļaunprātīgi izmantojuši tiesības vai veikuši krāpnieciskas darbības nolūkā iegūt Līgumā paredzētās tiesības.

Šāda piespiedu izraidīšana var notikt pat pirms galīgā sprieduma pasludināšanas tiesā pārsūdzētā lietā par pieteikuma noraidīšanu, tomēr tai ir jāatbilst Direktīvas 2004/38/EK 31. panta nosacījumiem.

Tas nozīmē, ka attiecīgās personas nevar piespiedu kārtā izraidīt no uzņēmējvalsts, ja tās savai piespiedu izraidīšanas lēmuma apelācijas sūdzībai ir pievienojušas pieteikumu izdot pagaidu rīkojumu par minētā lēmuma izpildes apturēšanu.

Faktiskā izraidīšana nevar notikt, pirms ir pieņemts lēmums par pagaidu rīkojumu, izņemot šādas situācijas:

- a) lēmums par izraidīšanu pamatojas uz iepriekšēju tiesas nolēmumu;
- b) attiecīgajām personām jau iepriekš ir bijusi pieejama pārskatīšana tiesā;
- c) lēmums par izraidīšanu pamatojas uz nopietniem valsts drošības apsvērumiem saskaņā ar Direktīvas 2004/38/EK 28. panta 3. punktu.

Ja valsts tiesību aktos ir paredzēts, ka pārsūdzība *ex lege* aptur piespiedu izraidīšanas lēmuma izpildi, nav vajadzības pieteikties uz pagaidu rīkojumu par minētā lēmuma izpildes apturēšanu.

Saskaņā ar Direktīvas 2004/38/EK 31. panta 4. punktu **uzņēmējvalsts drīkst izraidāmajām personām liegt uzturēties tās teritorijā pārsūdzības procedūras laikā**, bet tā nedrīkst liegt tām aizstāvēt sevi personiski, izņemot gadījumus, kad šo personu ierašanās varētu radīt nopietnas problēmas sabiedriskajai kārtībai vai valsts drošībai.

2.9. Līguma 21. pants. Garantijas un pārsūdzības tiesības

Šī norma aptver visas situācijas, kurās Līgumā paredzētās uzturēšanās tiesības var ierobežot vai liegt.

Tā nodrošina Direktīvas 2004/38/EK VI nodaļā paredzēto procesuālo garantiju pilnīgu piemērošanu visās situācijās:

- a) ļaunprātīga izmantošana un krāpšana (Direktīvas 2004/38/EK 35. pants);
- b) pasākumi, kas noteikti sabiedriskās kārtības, valsts drošības vai sabiedrības veselības apsvērumu dēļ (Direktīvas 2004/38/EK VI nodaļa) vai saskaņā ar valsts tiesību aktiem; un
- c) pasākumi, kas noteikti visu pārējo iemeslu dēļ (Direktīvas 2004/38/EK 15. pants), tostarp situācijās, kad iesniegto pieteikumu uz uzturēšanās dokumentu noraida, kad pieteikumu noraida tāpēc, ka pieteikuma iesniedzējs neatbilst uzturēšanās tiesību nosacījumiem, vai kad tiek pieņemts lēmums sakarā ar to, ka attiecīgā persona vairs neatbilst uzturēšanās tiesību nosacījumiem (*piemēram, ja ekonomiski neaktīvs ES pilsonis kļūst par pārmērīgu slogu uzņēmējvalsts sociālās palīdzības sistēmai*).

Šī norma turklāt nodrošina, ka ierobežojošajiem lēmumiem, kas pieņemti sakarā ar darbībām, kuras notikušas pirms pārejas perioda beigām, ir pilnībā piemērojamas Direktīvas 2004/38/EK VI nodaļā paredzētās materiāltiesiskās garantijas.

Ievērojot EST iedibināto judikatūru par ES tiesību vispārīgajiem principiem, ierobežojošajiem lēmumiem, kuri pieņemti saskaņā ar valsts tiesību aktiem, ir jāatbilst arī samērīguma principam un pamattiesībām, piemēram, tiesībām uz ģimenes dzīvi.

2.10. Līguma 22. pants. Blakustiesības

Šī norma aizsargā ģimenes locekļu – neatkarīgi no viņu valstspiederības – tiesības uz nodarbinātību vai pašnodarbinātību uzņēmējvalstī saskaņā ar Direktīvas 2004/38/EK 23. pantu.

Tas nozīmē, ka ar Līgumu ir aizsargāti gan ģimenes locekļi, kuri pirms pārejas perioda beigām nebija darba ņēmēji, bet par tādiem kļūst pēc tam, gan tie ģimenes locekļi, kuri jau bija darba ņēmēji uzņēmējvalstī vai darba vietas valstī (pārrobežu darbinieku gadījumā).

2.11. Līguma 23. pants. Vienlīdzīga attieksme

Šī norma reproducē Direktīvas 2004/38/EK 24. pantu, kurā paredzēts īpašs noteikums par vienlīdzīgu attieksmi salīdzinājumā ar Līguma 11. pantu.

Tas pats noteikums attiecas arī uz ģimenes locekļiem, kuriem ir (pastāvīgas) uzturēšanās tiesības uzņēmējvalstī. Attieksmei pret viņiem jābūt kā pret uzņēmējvalsts valstspiederīgajiem, nevis uzņēmējvalsts valstspiederīgo ģimenes locekļiem.

Ir piemērojami tie paši izņēmumi, kas paredzēti Direktīvas 2004/38/EK 24. panta 2. punktā.

2. NODAĻA. DARBA ŅĒMĒJU UN PAŠNODARBINĀTU PERSONU TIESĪBAS

2.12. Līguma 24. pants. Darba Ņēmēju tiesības

2.12.1. Līguma 24. panta 1. punkts: tiesības

Līguma 24. panta 1. punkts piešķir visas Savienības tiesību aktos noteiktās darba Ņēmēju tiesības tiem darba Ņēmējiem, uz kuriem attiecas Līgums, ieskaitot personas, kuras ir kļuvušas par darba Ņēmējām pēc pārejas perioda beigām (sk. arī Līguma 17. panta 1. punktu un 22. pantu). Šis pants neattiecas uz citām personu kategorijām, uz kurām attiecas Līgums.

2.12.1.1. Ierobežojumi

Ir piemērojami tie paši ierobežojumi **sabiedriskās kārtības, valsts drošības un sabiedrības veselības** apsvērumu dēļ, kuri noteikti LESD 45. panta 3. punktā.

Saskaņā ar LESD 45. panta 4. punktu Līgums neattiecas uz nodarbinātību civildienestā. Tādējādi uzņēmējvalsts vai darba vietas valsts var noteikt, ka tikai tās valstspiederīgie drīkst ieņemt amatus, kas paredz valsts varas īstenošanu un valsts vispārējo interešu aizsardzību, ja šāds ierobežojums atbilst LESD 45. panta 4. punktam (spriedums C-270/13 *Haralambidis*).

2.12.1.2. Līguma 24. panta 1. punkta a) līdz h) apakšpunkts: neizsmelošs tiesību uzskaitījums

Darba Ņēmējiem ir visas tiesības, kas izriet no LESD 45. panta un Regulas (ES) Nr. 492/2011. Līguma 24. panta 1. punktā noteiktajām tiesībām ir tāda pati darbības joma un nozīme kā LESD 45. pantā un Regulā (ES) Nr. 492/2011.

Līguma 24. panta 1. punktā sniegtais darba Ņēmēju tiesību uzskaitījums nav izsmelošs, tādējādi tas ietver arī minēto tiesību attīstību līdz ar EST turpmāk sniegtajām LESD 45. panta interpretācijām (Apvienotās Karalistes tiesu un administratīvajām iestādēm būs "pienācīgi jāņem vērā" attiecīgā EST judikatūra, kas pieņemta pēc pārejas perioda beigām). Tas, piemēram, nozīmē, ka papildus Līguma 24. panta 1. punktā uzskaitītajām tiesībām darba Ņēmējiem ir tiesības mainīt darbu un meklēt jaunu darbu darba vietas valstī saskaņā ar LESD 45. pantu.

2.12.2. Līguma 24. panta 2. punkts: darba Ņēmēja bērna tiesības pabeigt mācības

Līguma 24. panta 2. punkts aizsargā darba Ņēmēju bērnu tiesības pabeigt mācības uzņēmējvalstī. Tādējādi bērns, kura ES vai AK vecāks, kurš strādāja uzņēmējvalstī kā persona, uz kuru attiecas Līgums, var turpināt uzturēties uzņēmējvalstī un pabeigt mācības, pat ja minētais vecāks ir beidzis likumīgi uzturēties uzņēmējvalstī (t. i., ir atstājis uzņēmējvalsti, ir miris vai vairs neatbilst likumīgas uzturēšanās nosacījumiem; sk., piemēram, spriedumus C-310/08 *Ibrahim* un C-480/08 *Teixeira*). Attiecīgajam bērnam ir arī tiesības uz to, ka primārais aprūpētājs uzturas kopā ar viņu, kamēr viņš ir nepilngadīgs, vai pat pēc pilngadības sasniegšanas, ja nolūkā pabeigt mācības viņam ir nepieciešama primārā aprūpētāja klātbūtne un aprūpe.

2.12.3. Līguma 24. panta 3. punkts: pārrobežu darbinieki

Pārrobežu darbinieki var turpināt strādāt darba vietas valstī, ja viņi tur strādāja līdz pārejas perioda beigām.

Ja pārrobežu darbinieki beidza strādāt pirms pārejas perioda beigām, viņi var paturēt savu statusu kā darba Ņēmēji darba vietas valstī, ja uz viņiem attiecas kāds no Direktīvas 2004/38/EK 7. panta 3. punkta a), b), c) vai d) apakšpunktā minētajiem apstākļiem, pat ja viņi nepārceļ savu uzturēšanās vietu uz darba vietas valsti. Tas viņiem dod iespēju izmantot attiecīgās Līguma 24. panta 1. punkta a) līdz h) apakšpunktā paredzētās tiesības.

Pārrobežu darbiniekiem saglabājas viņu statuss darba vietas valstī, ja:

- viņi ir uz laiku darbnespējīgi slimības vai nelaimes gadījuma dēļ;
- viņi ir pienācīgi reģistrētā piespiedu bezdarbā, pirms tam bijuši nodarbināti ilgāk nekā vienu gadu, un ir reģistrējušies attiecīgajā nodarbinātības dienestā kā darba meklētāji;
- viņi ir pienācīgi reģistrētā piespiedu bezdarbā, kas seko uz mazāk nekā gadu noslēgta termiņeta līguma termiņa apritēšanai vai kļūšanai par piespiedu bezdarbnieku pirmo divpadsmit mēnešu laikā, un ir reģistrējušies attiecīgajā nodarbinātības dienestā kā darba meklētāji (*šajā gadījumā darbinieka statuss saglabājas mazākais sešus mēnešus*); vai
- viņi sāk arod mācības (*piespiedu bezdarbniekiem šīm mācībām jābūt saistītām ar iepriekšējo darbu*).

Saskaņā ar EST judikatūru (spriedums C-507/12 *Saint Prix*) saraksts ar apstākļiem, kuros darba ņēmēja statuss saglabājas, **nav izsmeljošs**.

2.13. **Līguma 25. pants. Pašnodarbinātu personu tiesības**

2.13.1. *Līguma 25. panta 1. punkts: tiesības*

25. panta 1. punkta tiesības tiek piešķirtas visām pašnodarbinātajām personām, uz kurām attiecas Līgums, – ne tikai tām personām, kuras ir pašnodarbinātas pārejas perioda beigās, bet arī personām, kuras maina statusu (sk. arī 17. panta 1. punktā paredzētās tiesības kļūt par pašnodarbinātu personu).

Saskaņā ar EST judikatūru (piemēram, spriedumā 63/86 Komisija/Itālija) pašnodarbinātas personas, uz kurām attiecas LESD 49. pants, var izmantot Regulā (ES) Nr. 492/2011 paredzētās tiesības, kas piemērojamas pēc analogijas. Tas, piemēram, nozīmē, ka nav piemērojams Līguma 24. panta 1. punkta d) apakšpunkta noteikums par atļaušanu, jo pašnodarbināta persona pēc definīcijas nav pakļautības attiecībās ar darba devēju, un tātad šo personu nevar atlaist.

Līguma 25. panta 1. punkta tiesības tiek piešķirtas arī pārrobežu pašnodarbinātām personām. Ir jānošķir šādas divas kategorijas: i) persona uzturas valstī A un veic darbību kā pašnodarbināta persona valstī B; ii) persona uzturas valstī A un veic darbību kā pašnodarbināta persona valstī A, līdzekļus sniedzot pakalpojumus arī valstīs B un C, kas izpaužas vai nu kā gadījuma rakstura pakalpojumi, vai kā pakalpojumu sniegšana sekundārajā uzņēmējdarbības vietā. Pirmā kategorija ir pārrobežu pašnodarbinātas personas, savukārt otrā kategorija nav.

Šajā saistībā jāatzīmē, ka biroja izveidošana valstī, kas nav uzturēšanās valsts, ar mērķi sniegt pakalpojumus minētajā valstī ne obligāti nozīmē “uzņēmējdarbības veikšanu” minēto pakalpojumu sniegšanas valstī. Ir iespējams, ka tiek atzīts, ka konkrētajai darbībai ir piemērojami noteikumi par pakalpojumu sniegšanas brīvību, nevis noteikumi par uzņēmējdarbības veikšanu. Tādējādi persona, kurai ir birojs darba vietas valstī, ne vienmēr tiks uzskatīta par pašnodarbinātu pārrobežu darbinieku (¹).

Līguma 4. panta 4. punkts nodrošina, ka jēdziens “pašnodarbināta persona” tiek interpretēts tāpat, kā EST attiecīgajā judikatūrā interpretējusi LESD 49. pantu.

2.13.1.1. Ierobežojumi

Uz Līguma 25. panta 1. punktā paredzētajām tiesībām attiecas tie paši ierobežojumi, kas noteikti LESD 51. un 52. pantā.

Tādējādi šīm tiesībām var tikt piemēroti ierobežojumi sabiedriskās kārtības, valsts drošības vai sabiedrības veselības apsvērumu dēļ (LESD 52. pants), un darba vietas valsts drīkst uz pašnodarbinātām personām attiecināt diskriminējošus ierobežojumus darbības jomās, kas kaut netieši ir saistītas ar valsts varas īstenošanu (LESD 51. pants).

2.13.1.2. Līguma 25. panta 1. punkta a) apakšpunkts: tiesības sākt un veikt darbības kā pašnodarbinātām personām un izveidot un pārvaldīt uzņēmumus

Līgums aizsargā tiesības sākt un veikt darbības kā pašnodarbinātām personām un izveidot un pārvaldīt uzņēmumus atbilstoši LESD 49. pantam, ar tādiem pašiem nosacījumiem, kādus uzņēmējvalsts noteikusi saviem valstspiederīgajiem.

Tomēr Līgumu nevar interpretēt tā, ka tas dotu AK valstspiederīgajiem iespēju atsaukties uz Savienības tiesību aktiem, lai sniegtu pakalpojumus vai veiktu uzņēmējdarbību citās ES dalībvalstīs.

2.13.1.3. Līguma 25. panta 1. punkta b) apakšpunkts: atsauce uz tiesību neizsmeljošo uzskaitījumu 24. panta 1. punktā

Pašnodarbinātām personām darba vietas valstī ir visas attiecīgās tiesības, kas izriet no LESD 45. panta un Regulas (ES) Nr. 492/2011.

(¹) Uz personu, kura sev uzņēmējdarbības valstī nodrošina kādu infrastruktūru, kas nepieciešama darbības veikšanai šajā dalībvalstī (tostarp biroja, prakses vai pieņemšanas telpas), iespējams, attiecas LESD noteikumi par pakalpojumu sniegšanas brīvību, nevis par uzņēmējdarbības veikšanu. Tas ir atkarīgs no pakalpojuma sniegšanas ilguma, kā arī no biežuma, periodiskuma un pastāvīguma (spriedums C-55/94 *Gebhard*, 27. punkts).

2.13.2. *Līguma 25. panta 2. punkts: pašnodarbinātas personas bērna tiesības pabeigt mācības*

Līguma 25. panta 2. punkts pēc 24. panta 2. punkta analogijas aizsargā bērnu, kura ES vai AK vecāks bija pašnodarbināta persona, bet ir beidzis likumīgi uzturēties uzņēmējvalstī, ciktāl tas paredzēts ES tiesību aktos atbilstoši EST interpretācijai (spriedums C-147/11 Czop un Punakova).

2.13.3. *Līguma 25. panta 3. punkts: pašnodarbināto pārrobežu darbinieku tiesības un to ierobežojumi*

Pašnodarbinātiem pārrobežu darbiniekiem ir tās pašas tiesības, kas nodarbinātiem pārrobežu darbiniekiem paredzētas Līguma 24. panta 3. punktā, ar tām pašām atrunām, kuras minētas skaidrojumos par 25. panta 1. punktu (piemēram, par atlaišanu).

2.14. **Līguma 26. pants. Pārrobežu darbinieku tiesības apliecināšana dokumenta izdošana**

26. pants nosaka darba vietas valstij pienākumu izsniegt pārrobežu darbiniekiem, uz kuriem attiecas Līgums, viņu statusu apliecināšu dokumentu, ja minētie pārrobežu darbinieki to pieprasa. Līdztekus 26. pants arī ļauj darba vietas valstij pieprasīt, lai pārrobežu darbinieki, uz kuriem attiecas Līgums, pieteiktos uz šādu dokumentu.

Atšķirībā no uzturēšanās dokumenta, kuru izdod saskaņā ar Līguma 18. panta 1. punktu, šis dokuments nenodrošina jaunu uzturēšanās statusu, bet tikai atzīst jau pastāvošas tiesības veikt darba vietas valstī saimniecisko darbību, kura turpinās.

Tā kā pārrobežu darbinieki regulāri atstāj darba vietas valsti un atgriežas tajā, ir būtiski viņu statusu apliecināšu dokumentu izdot pēc iespējas drīz, lai pēc pārejas perioda beigām neliegtu viņiem izmantot tiesības un lai viņi varētu viegli pierādīt šīs tiesības (jo īpaši robežšķērsošanas tiesības saskaņā ar Līguma 14. pantu).

Pārrobežu darbiniekiem, kuri pieteikuma iesniegšanas brīdī nestrādā, ir tiesības saņemt minēto dokumentu ar nosacījumu, ka viņiem joprojām ir darba ņēmēja statuss saskaņā ar Līguma 24. panta 3. punktu vai 25. panta 3. punktu (minētie noteikumi savukārt atsaucas uz Direktīvas 2004/38/EK 7. panta 3. punktu).

3. NODAĻA. PROFESIONĀLĀS KVALIFIKĀCIJAS

Līguma Otrās Daļas II sadaļas 3. nodaļa attiecas uz tām Līguma darbības jomā ietvertajām personām, kurām pārejas perioda beigās uzņēmējvalstī vai attiecīgi darba vietas valstī ir atzīta vai tiek atzīta profesionālā kvalifikācija.

Šīm personām Līgums garantē:

- to valsts lēmumu derīgumu un spēkā esību, ar kuriem tiek atzītas šīm personām AK vai ES piešķirtās profesionālās kvalifikācijas (no senākiem lēmumiem izrietošu tiesību saglabāšana); un
- atbilstošās tiesības tobrīd un turpmāk praktizēt attiecīgo profesiju un darbības savā uzņēmējvalstī vai darba vietas valstī (pārrobežu darbiniekiem).

Taču AK valstspiederīgajiem, kas pieder Līguma darbības jomā ietverto personu lokam, šī nodaļa negarantē un nepiešķir nekādas iekšējā tirgus tiesības saistībā ar pakalpojumu sniegšanu tajās ES dalībvalstīs, kuras nav to uzņēmējvalsts vai attiecīgi darba vietas valsts.

AK valstspiederīgajiem, kas pieder Līguma darbības jomā ietverto personu lokam, Līgums negarantē tiesības balstīties uz Savienības tiesībām, lai panāktu savu profesionālo kvalifikāciju papildu atzīšanu pēc pārejas perioda beigām, – neatkarīgi no tā, vai tas būtu uzņēmējvalstī, darba vietas valstī vai jebkurā citā ES dalībvalstī.

Līgums nereglamentē attieksmi pret profesionālajām kvalifikācijām, kuras iegūtas AK vai ES pirms pārejas perioda beigām, bet kuras pretējā Puse līdz minētajai dienai nav atzinusi vai attiecībā uz kurām nav sākti atzīšanas process.

2.15. **Līguma 27. pants. Atzītas profesionālās kvalifikācijas**

2.15.1. *Vispārējā pieeja*

27. pantā ir aprakstīts to atzīšanas lēmumu veids, kuros senāk piešķirtās tiesības saglabājas saskaņā ar Līgumu, valstis, kurās saglabājas no agrākiem lēmumiem izrietošas tiesības (uzņēmējvalsts vai darba vietas valsts), personas, uz kurām attiecas no senākiem lēmumiem izrietošu tiesību saglabāšana (Līguma darbības jomā ietvertās personas), un sekas, ko attiecīgajās valstīs var radīt no agrākiem lēmumiem izrietošu tiesību saglabāšana.

Kādas tiesības tiek saglabātas?

Būtībā Līguma 27. pants attiecas uz atzīšanas lēmumiem, kas pieņemti saskaņā ar četriem konkrētiem ES tiesību instrumentiem – Profesionālo kvalifikāciju direktīvu (Direktīva 2005/36/EK), Advokātu uzņēmējdarbības direktīvu (Direktīva 98/5/EK), Obligāto revīziju direktīvu (Direktīva 2006/43/EK) un Toksisko produktu direktīvu (Direktīva 74/556/EEK).

2.15.2. Līguma 27. panta 1. punkta a) apakšpunkts un 27. panta 2. punkts: atzīšana saskaņā ar Profesionālo kvalifikāciju direktīvu

Līgums aptver visus trīs Direktīvas 2005/36/EK III sadaļā paredzētos atzīšanas veidus uzņēmējdarbības veikšanas nolūkā:

- a) atzīšana saskaņā ar vispārējo sistēmu (Direktīvas 2005/36/EK 10. un turpmākie panti);
- b) atzīšana uz profesionālās pieredzes pamata (Direktīvas 2005/36/EK 16. un turpmākie panti); un
- c) atzīšana uz minimālo apmācības nosacījumu saskaņošanas pamata (Direktīvas 2005/36/EK 21. un turpmākie panti).

Tas ietver šādas atzīšanas:

- saskaņā ar Līguma 27. panta 2. punkta a) apakšpunktu: trešās valsts profesionālo kvalifikāciju atzīšana, uz ko attiecas Direktīvas 2005/36/EK 3. panta 3. punkts.

Tās ir situācijas, kad ES dalībvalsts vai AK atzīst trešās valsts profesionālās kvalifikācijas, kuras saskaņā ar Direktīvas 2005/36/EK 2. panta 2. punktu iepriekš jau ir bijušas atzītas citā ES dalībvalstī vai AK un kuras ir pielīdzinātas iekšzemes (ES vai AK) kvalifikācijai, jo persona ar šo kvalifikāciju pēc pirmreizējās atzīšanas ES dalībvalstī vai AK ir attiecīgajā profesijā ieguvusi trīs gadu profesionālo pieredzi tajā valstī (ES dalībvalstī vai AK), kas to atzina pašā sākumā.

Līdz ar to Līguma darbības jomā ietverta ir nevis trešās valsts profesionālo kvalifikāciju pirmreizējā atzīšana kādā ES dalībvalstī vai AK, bet tikai vēlākās atzīšanas, ciktāl ir ievēroti Direktīvas 2005/36/EK 3. panta 3. punktā minētie nosacījumi,

- saskaņā ar 27. panta 2. punkta b) apakšpunktu: lēmumi par daļēju piekļuvi saskaņā ar Direktīvas 2005/36/EK 4.f pantu,
- saskaņā ar 27. panta 2. punkta c) apakšpunktu: atzīšanas lēmumi, kas pieņemti uzņēmējdarbības veikšanas nolūkā saskaņā ar Eiropas profesionālās kartes (EPK) elektronisko procedūru.

Eiropas profesionālās kartes atzīšanas procedūras pašlaik ir pieejamas vispārējās aprūpes māsām, farmaceitiem, fizioterapeitiem, kalnu gidiem un nekustamā īpašuma aģentiem.

Jāuzsver, ka Līgums nodrošina tikai paša atzīšanas lēmuma nepārtraukto derīgumu un spēku; tas nenodrošina iestāžu un attiecīgo profesionāļu (sk. Līguma 8. un 29. pantu) pastāvīgu piekļuvi attiecīgajam elektroniskajam tīklam (IMI sistēmas Eiropas profesionālās kartes modulim). Tomēr profesionāļiem netiks liegta piekļuve EPK tiešsaistes saskarnei informatīvos nolūkos.

Līgumam piedāvājot saglabāt tiesības, kas izriet no senākiem, Direktīvas 2005/36/EK darbības jomā ietvertajiem atzīšanas lēmumiem, rodas konkrētas sekas: arī turpmāk tiks ņemtas vērā jebkādas prasības par valodu zināšanām un/vai veselības apdrošināšanas fondu apstiprinājumu, ko varētu pieprasīt uzņēmējvalsts, ievērojot attiecīgos Direktīvas 2005/36/EK noteikumus, proti, tās 53. un 55. pantu.

2.15.3. Līguma 27. panta 1. punkta b) apakšpunkts: atzīšana saskaņā ar Advokātu uzņēmējdarbības direktīvu

Līguma darbības jomā ietvertajām personām Līgums nodrošina to tiesību saglabāšanu, kuras izriet no senākiem lēmumiem, kas ES vai AK advokātiem atļauj darboties advokāta profesijā uzņēmējvalstī vai darba vietas valstī saskaņā ar 10. panta 1. un 3. punktu Direktīvā 98/5/EK (kura atvieglo advokāta profesijas pastāvīgu praktizēšanu dalībvalstī, kas nav tā dalībvalsts, kurā iegūta kvalifikācija).

Senāko tiesību saglabāšana attiecībā uz ES pilsoņiem un AK valstspiederīgajiem nozīmē to, ka tiek atceltas jebkādas vietējās valstspiederības prasības, kuras varētu ierobežot piekļuvi advokāta profesijai uzņēmējvalstī vai darba vietas valstī.

Senāko tiesību saglabāšana ir spēkā tikai uzņēmējvalstī vai darba vietas valstī.

Tāpēc attiecībā uz AK advokātiem (AK valstspiederīgajiem, kuri varētu būt izmantojuši šos noteikumus jebkurā ES dalībvalstī) Līgums neparedz piemērot divas attiecīgās Savienības tiesību direktīvas, proti, Direktīvu 77/246/EEK un 98/5/EEK, ārpus uzņēmējvalsts vai attiecīgās darba vietas valsts.

2.15.4. *Līguma 27. panta 1. punkta c) apakšpunkts: atzīšana saskaņā ar Obligāto revīziju direktīvu*

Līguma darbības jomā ietvertajām personām – obligātajiem revidentiem, kuri sākotnēji ieguvuši apstiprinājumu ES vai AK saskaņā ar Direktīvas 2006/43/EK 14. pantu –, apstiprinājums arī turpmāk būs derīgs uzņēmējvalstī vai darba vietas valstī un apstiprinājuma saņēmējiem šī profesija būs pieejama kā senāk.

2.15.5. *Līguma 27. panta 1. punkta d) apakšpunkts: atzīšana saskaņā ar Toksisko produktu direktīvu*

Līgumā paredzēts, ka tā darbības jomā ietvertajām personām spēkā paliks apstiprinājums, kas saskaņā ar Direktīvas 74/556/EEK attiecīgajiem noteikumiem uzņēmējdarbības veikšanas nolūkā iegūts uzņēmējvalstī vai darba vietas valstī.

2.15.6. *Vispārējā ietekme*

Senāk iegūto tiesību saglabāšana, ko piedāvā 27. pants, nozīmē, ka uzņēmējdarbību sākušie tiesību saņēmēji tiek pielīdzināti savas uzņēmējvalsts vai attiecīgi darba vietas valsts valstspiederīgajiem attiecībā uz piekļuvi profesijai un attiecīgajām profesionālajām darbībām un to īstenošanu minētajās teritorijās.

Šāda pielīdzināšana tomēr neattiecas uz nevienu citu Savienības tiesībās paredzētu vienotā tirgus tiesību piešķiršanu saņēmējiem attiecībā uz pakalpojumu sniegšanu teritorijās, kurās nepastāv šo konkrēto senāko tiesību saglabāšanas ietekme.

2.16. **Līguma 28. pants. Notiekošās procedūras attiecībā uz profesionālo kvalifikāciju atzīšanu**

2.16.1. *Darbības joma*

Līguma 28. pants ietverto personu loka un materiālā tvēruma ziņā atspoguļo 27. pantu un aptver visus attiecīgos profesionālo kvalifikāciju atzīšanas pieteikumus, kuri, beidzoties pārejas periodam, ir oficiāli iesniegti un vēl nav izskatīti. Visas vēl nepabeigtās procedūras tiks turpinātas un pabeigtas (ieskaitot visus kompensācijas pasākumus, kādi varētu būt nepieciešami) saskaņā ar attiecīgajos ES tiesību aktos paredzētajiem noteikumiem un procedūrām, līdz kompetentā iestāde pieņems galīgo lēmumu.

Jāmin divi konkrēti aspekti:

- 28. pants attiecas ne tikai uz nepabeigtām administratīvajām procedūrām, bet arī uz tiesvedības un apelācijas procedūrām, kas var būt sāktas pēc pārejas perioda beigām. Šis noteikums ietver arī attiecīgu tiesvedību, kas pārejas perioda beigās vēl nav pabeigta;
- kas attiecas uz kvalifikāciju atzīšanas pieteikumiem, kuru izskatīšanas procedūra notiek Eiropas profesionālās kartes satvarā, bet vēl nav pabeigta, 28. panta otrajā daļā ir noteikts, ka tā jāpabeidz, piemērojot attiecīgos Savienības tiesību noteikumus.

Līguma 29. panta 2. punktā ir paredzēts īpašs noteikums, kas pieļauj ierobežotu piekļuvi attiecīgajam elektroniskajam tīklam (IMI), tā kā pēc pārejas perioda beigām būs nepieciešams saglabāt piekļuvi konkrētajam IMI modulim, lai pabeigtu attiecīgās Eiropas profesionālās kartes procedūras.

2.16.2. *Ietekme*

Saskaņā ar 28. pantu pabeidzamās procedūras spēkam vajadzētu būt tādām pašām kā Līguma 27. pantā paredzētajos atzīšanas lēmumos, kuri nodrošina senāku tiesību saglabāšanu, kā izskaidrots iepriekš.

2.17. **Līguma 29. pants. Administratīvā sadarbība profesionālo kvalifikāciju atzīšanas jomā**

2.17.1. *Pienākums īstenot sadarbību starp kompetentajām iestādēm*

Līguma 29. panta 1. punktā ir paredzēts, ka uz AK un ES dalībvalstu kompetentajām iestādēm arī turpmāk vajadzētu attiekties vispārējam pienākumam īstenot sadarbību periodā, kamēr tiek pabeigtas visas iesāktās atzīšanas procedūras, uz kurām attiecas Līguma 28. pants.

Šis noteikums nozīmē arī vispārēju atbrīvojumu no jebkura tāda valsts tiesību aktu noteikuma, kas varētu kavēt attiecīgās informācijas apmaiņu ar ārvalstu iestādēm par pieteikuma iesniedzējiem, viņu profesionālajām kvalifikācijām, vispārīgo un profesionālo darbību, kamēr nav pabeigta viņu profesionālo kvalifikāciju atzīšana un atzītas tiesības praktizēt profesijā uzņēmējvalstī vai darba vietas valstī.

Šāds pienākums un atbrīvojums ir vajadzīgi, lai nodrošinātu, ka atzīšanas procesā tiek pienācīgi administrēti sabiedrības drošības apsvērumi.

2.17.2. Ierobežota piekļuve IMI pēc izstāšanās

Kā jau minēts, 29. panta 2. punkts nodrošina pagaidu atkāpi no Līguma 8. panta, nodrošinot AK iestādēm piekļuvi IMI sistēmas Eiropas profesionālās kartes modulim uz tik ilgu laiku, cik nepieciešams, lai pabeigtu atzīšanas procedūras, kuras pārejas perioda beigās vēl nav galā.

Šādas izmantošanas ilgums nedrīkst pārsniegt 9 mēnešus pēc pārejas perioda beigām, kad visām procedūrām jābūt pabeigtām, ņemot vērā konkrētajām procedūrām stingri piemērojamos termiņus.

3. LĪGUMA III SADAĻA. SOCIĀLĀ NODROŠINĀJUMA SISTĒMU KOORDINĀCIJA

Sociālā nodrošinājuma koordinācijas kontekstā ir paredzētas trīs personu kategorijas:

1. personas, kurām uz Līguma 30. panta pamata piemēro un turpina piemērot koordinācijas noteikumus, kuri paredzēti Regulā (EK) Nr. 883/2004 par sociālās nodrošināšanas sistēmu koordinēšanu un Regulā (EK) Nr. 987/2009, ar ko nosaka īstenošanas kārtību Regulai (EK) Nr. 883/2004 par sociālās nodrošināšanas sistēmu koordinēšanu;
2. personas, kurām uz Līguma 32. panta pamata īpašu apstākļu dēļ turpina piemērot vai nākotnē piemēros tikai daļu no koordinācijas noteikumiem;
3. personas, kuras neietilpst Līguma darbības jomā un kurām attiecībās starp AK un Savienību nepiemēro koordinācijas noteikumus.

3.1. Līguma 30. pants. Attiecīgās personas

3.1.1. Vispārīgas piezīmes

Līguma 30. pantā ir noteiktas personas, kurām pilnībā piemēro sociālā nodrošinājuma koordinācijas noteikumus:

- 1. punktā ir uzskaitītas dažādās situācijas, kad personas sociālā nodrošinājuma ziņā ir pārrobežu situācijā starp AK un kādu ES dalībvalsti,
- 2. punktā ir noteikts laika ierobežojums, cik ilgi uz šīm personām attiecas 30. panta 1. punkts,
- 3. punkts ietver papildgadījumu klauzulu, saskaņā ar kuru personas, kas ietvertas Līguma Otrās Daļas II sadaļas darbības jomā, ir ietvertas arī III sadaļas darbības jomā, pat ja 30. panta 1. punkts uz tām neattiecas vai vairs neattiecas,
- 4. punkts nosaka, cik ilgi uz šīm personām attieksies 30. panta 3. punkts,
- 5. punkts paskaidro, ka uz ģimenes locekļiem un apgādību zaudējušajām personām 30. pants attiecas tikai tiktāl, ciktāl to tiesības un pienākumi šajā statusā ir iegūti saskaņā ar Regulu (EK) Nr. 883/2004.

Kā minēts Līguma 31. panta 2. punktā, šajā sadaļā izmantotie jēdzieni atbilst Regulā (EK) Nr. 883/2004 izmantotajiem.

Līguma 30. panta 1. punktā ir minētas personas, uz kurām "attiecas" kādas ES dalībvalsts vai AK "tiesību akti". Šo situāciju nosaka pēc tiesību kolīziju normām, kas sniegtas Regulas (EK) Nr. 883/2004 II sadaļā.

Sociālā nodrošinājuma koordinācijas tvērums attiecībā uz personām Līguma Otrās Daļas III sadaļai ir noteikts atsevišķi, un tas var neatbilst II sadaļas tvērumam. Piemēram, var būt apstākļi, kad personas, kuras neietilpst II sadaļas darbības jomā, tomēr ietilpst III sadaļas darbības jomā (piemēram, personas, uz kurām attiecas Līguma 32. pants).

Tā kā Līguma Otrās Daļas II un III sadaļas mērķi ir atšķirīgi, abās Līguma Otrās Daļas sadaļās izmantotajiem terminiem (piemēram, jēdzieniem "uzturēšanās/dzīvesvieta", "pārrobežu darbinieki" vai "norīkošana") var būt dažādas nozīmes, ņemot vērā šajās sadaļās piemēroto Savienības tiesību noteikumu atšķirīgo tvērumu attiecībā uz personām un to interpretāciju ES Tiesā.

Piemēram, jēdziens “[parastā] dzīvesvieta”, kas izmantots Līguma Otrās Daļas III sadaļā, jāsaprot atbilstoši definīcijai Regulas (EK) Nr. 883/2004 1. panta j) punktā (vieta, kur persona pastāvīgi dzīvo), un ir tālāk izskaidrots Regulas (EK) Nr. 987/2009 11. pantā (turpmāk “parastā dzīvesvieta”). Sīkākas ziņas par jēdzienu “parastā dzīvesvieta” (*habitual residence*) sociālā nodrošinājuma koordinācijas noteikumu nozīmē ir atrodamas “Praktiskajā rokasgrāmatā par piemērojamiem tiesību aktiem Eiropas Savienībā, Eiropas Ekonomikas zonā un Šveicē” (*Practical Guide on the applicable legislation in the European Union, the European Economic Area and in Switzerland*), ko apstiprinājusi Administratīvā komisija sociālās nodrošināšanas sistēmu koordinācijai. Šim jēdzienam Regulā (EK) Nr. 883/2004 ir atšķirīga nozīme, un to nevajadzētu jaukt ar “uzturēšanās” (arī *residence*) jēdzienu Līguma Otrās Daļas II sadaļā, kas ir aizgūts no Direktīvas 2004/38/EK III nodaļas.

Viens no piemēriem, kad abi ES tiesību instrumentos ietvertie *residence* (uzturēšanās/dzīvesvietas) jēdzieni nesakrīt, attiecas uz studentu situāciju. Sociālā nodrošinājuma koordinācijas noteikumu izpratnē studentiem parastā dzīvesvieta saglabājas izcelsmes dalībvalstī, un studiju dalībvalstī viņi uzturas uz laiku. Vienlaikus studentiem saskaņā ar Direktīvas 2004/38/EK nosacījumiem ir uzturēšanās tiesības studiju dalībvalstī.

Cits piemērs, kas raksturo attiecības starp Līguma Otrās Daļas II un III sadaļu, būtu Horvātijas pilsonis, kurš:

- pārejas perioda beigās strādā AK, kur atrodas viņa parastā dzīvesvieta,
- 2022. gadā iegūst pastāvīgās uzturēšanās tiesības AK, balstoties uz Līguma 16. pantu,
- 2025. gadā atgriežas Horvātijā, sāk strādāt un pārceļ uz turieni savu parasto dzīvesvietu,
- tajā pašā laikā saskaņā ar Līguma Otrās Daļas II sadaļu saglabā pastāvīgas uzturēšanās tiesības AK uz pieciem secīgiem gadiem.

Kamēr vien Horvātijas pilsonim AK saglabājas pastāvīgas uzturēšanās tiesības Līguma Otrās Daļas II sadaļas nozīmē, viņš būs tiesīgs izmantot III sadaļas noteikumu priekšrocības, ja atgriezīsies AK. Turklāt, kamēr minētajam pilsonim saglabājas pastāvīgas uzturēšanās tiesības AK, viņam būs tiesības uz turieni pārvest sociālās apdrošināšanas pabalstus (piemēram, bezdarbnieka pabalstus, ja viņš ir darba meklētājs) vai izmantot savu EVAK karti Apvienotajā Karalistē.

Atsevišķi no abiem iepriekš minētajiem uzturēšanās un dzīvesvietas jēdzieniem vēl pastāv likumīgas uzturēšanās tiesības trešo valstu valstspiederīgajiem, kas minētas Līguma Otrās Daļas III sadaļā un būtu jāsaprot kā likumīga uzturēšanās saskaņā ar Savienības sekundārajiem vai iekšzemes tiesību aktiem.

Personām, kuras ir ietvertas Līguma III sadaļas darbības jomā, no III sadaļas izrietošā Regulas (EK) Nr. 883/2004 koordinācijas noteikumu piemērošana pati par sevi vēl nedod tiesības pārcelties uz uzņēmējvalsti vai tajā uzturēties. Tā tikai nosaka juridiskās sekas, kādas ir sociālā nodrošinājuma segumam šādā situācijā. Piemēram, balstoties uz Līgumu, pēc pārejas perioda beigām vairs nebūs iespējama darba ņēmēju norīkošana no AK vai uz šo valsti pakalpojumu sniegšanas nolūkā.

3.1.2. Līguma 30. panta 1. punkts: ietvertās personas (vispārējā klauzula)

3.1.2.1. Līguma 30. panta 1. punkts

Līguma 30. panta 1. punkts atsaucas uz šādām personu kategorijām:

- ES pilsoņi – ES dalībvalstu pilsoņi,
- AK valstspiederīgie – kā definēts šīs valsts tiesību aktos,
- bezvalstnieki un bēgļi, kuru parastā dzīvesvieta ir ES dalībvalsts vai AK,
- trešo valstu valstspiederīgie, kas likumīgi uzturas kādā ES dalībvalstī vai AK,
- iepriekš minēto kategoriju personu ģimenes locekļi un apgādību zaudējušās personas.

Šīs personas ietilpst Līguma Otrās Daļas III sadaļas darbības jomā, ja tās atbilst šā panta 1. punktā minētajiem nosacījumiem:

- **a) un b) apakšpunkts:** ES pilsoņi, uz kuriem pārejas perioda beigās attiecas AK tiesību akti, un otrādi (neatkarīgi no tā, kur atrodas personas parastā dzīvesvieta). Tādējādi ir ietverta ikviens persona, uz kuru attiecas AK vai kādas dalībvalsts tiesību akti saskaņā ar Regulas (EK) Nr. 883/2004 II sadaļu, tostarp minētās regulas 11. panta 2. punktā minētie gadījumi,

- **c) un d) apakšpunkts:** ES pilsoņi, kuriem pārejas perioda beigās parastā dzīvesvieta ir AK un uz kuriem attiecas kādas ES dalībvalsts tiesību akti (tādā pašā nozīmē kā iepriekšējā aizzīmē), un otrādi,
- **e) apakšpunkts:** ES pilsoņi, kuri pārejas perioda beigās veic algotu darbu, bet uz kuriem, pamatojoties uz Regulas (EK) Nr. 883/2004 II sadaļu, attiecas kādas ES dalībvalsts tiesību akti, un otrādi. Regulas 11. panta 2. punktā minēto pabalstu saņemšana šajā nolūkā tiek uzskatīta par algotu darbu. Tas ir spēkā neatkarīgi no parastās dzīvesvietas,
- **f) apakšpunkts:** bēgļi un bezvalstnieki, kuri ir kādā no iepriekš minētajām situācijām, – ar papildu nosacījumu, ka viņi likumīgi uzturas AK vai kādā ES dalībvalstī,
- **g) apakšpunkts:** trešo valstu valstspiederīgie, kuri ir kādā no iepriekš minētajām situācijām, – ar papildu nosacījumu, ka viņi (saskaņā ar ES sekundārajiem vai iekšzemes tiesību aktiem) likumīgi uzturas AK vai kādā ES dalībvalstī un ka viņi ir pārrobežu situācijā starp ES dalībvalsti un AK. Tas neattiecas uz situāciju, kad iesaistītā ES dalībvalsts ir Dānija. Uz trešo valstu valstspiederīgajiem, kuri atrodas pārrobežu situācijā starp ES dalībvalstīm, nevis AK, attiecas nevis šā Līguma 30. panta 1. punkta g) apakšpunkts, bet gan Regula (ES) Nr. 1231/2010, ar ko Regulu (EK) Nr. 883/2004 un Regulu (EK) Nr. 987/2009 attiecina arī uz tiem trešo valstu valstspiederīgajiem, uz kuriem minētās regulas neattiecas tikai viņu valstspiederības dēļ,
- **a) līdz g) apakšpunkts:** kādā no iepriekšējām aizzīmēm minētas personas ģimenes locekļi (kā definēts Regulas (EK) Nr. 883/2004 1. panta i) punktā) neatkarīgi no viņu valstspiederības (sīkāk par to šīs nodaļas beigās). Ietverti ir arī ģimenes locekļi, kas dzimuši pēc pārejas perioda beigām (piemēram, jaundzimis bērns vai jauns partneris), kas dzīvo kopā ar tiesību turētāju un ir situācijā, uz kuru attiecas Līguma 30. panta 1. punkts,
- **a) līdz g) apakšpunkts:** kādā no iepriekšējām aizzīmēm minētas personas apgādību zaudējušās personas, ja miruši persona pārejas perioda beigās ir atbildusi nosacījumiem un tās nāve ir iestājusies pēc pārejas perioda beigām. Ja tā nav, apgādību zaudējušajai personai ir tiesības uz pabalstiem tikai saskaņā ar Līguma 32. pantu.

3.1.2.2. Līguma 30. panta 1. punktā ietverto situāciju piemēri

Līguma 30. panta 1. punkts ietver, piemēram, personas, kuras pārejas perioda beigās ir kādā no turpmākajām situācijām:

— a) un b) apakšpunkts:

1. AK valstspiederīgais, kas pārcēlies uz Portugāli, kur atrodas viņa parastā dzīvesvieta un kur viņš pārejas perioda beigās strādā, kā arī viņa Portugālē dzīvojošie ģimenes locekļi (visi kopā pakļauti Portugāles tiesību aktiem, pamatojoties uz Regulas (EK) Nr. 883/2004 11. panta 3. punkta a) apakšpunktu),
2. Polijas pilsonē, kuras parastā dzīvesvieta atrodas AK, kur viņa strādā (pakļauta AK tiesību aktiem, pamatojoties uz Regulas (EK) Nr. 883/2004 11. panta 3. punkta a) apakšpunktu), kopā ar ģimenes locekļiem, kuri dzīvo Polijā,
3. Maltā 1990. gadā dzimis AK pilsonis, kuram tur atrodas parastā dzīvesvieta un kurš tur strādā pārejas perioda beigās, bet kuram nav Maltas pilsonības, kopā ar ģimenes locekļiem (visi kopā pakļauti Maltas tiesību aktiem, pamatojoties uz Regulas (EK) Nr. 883/2004 11. panta 3. punkta a) apakšpunktu),
4. AK valstspiederīgā, kuras parastā dzīvesvieta ir AK, kura strādā Beļģijā un atgriežas mājās vismaz reizi nedēļā (pakļauta Beļģijas tiesību aktiem, pamatojoties uz Regulas (EK) Nr. 883/2004 11. panta 3. punkta a) apakšpunktu);
5. Francijas pilsonē, kuras parastā dzīvesvieta atrodas Francijā, kura strādā AK un atgriežas mājās divreiz mēnesī (pakļauta AK tiesību aktiem, pamatojoties uz Regulas (EK) Nr. 883/2004 11. panta 3. punkta a) apakšpunktu);
6. AK pilots, kura mājas bāze atrodas Vācijā un kurš veic lidojumus visā Eiropas Savienībā (pakļauts Vācijas tiesību aktiem, pamatojoties uz Regulas (EK) Nr. 883/2004 11. panta 5. punktu); mājas bāzi nosaka, pamatojoties uz Regulu (EK) Nr. 3922/91);
7. ekonomiski neaktīva Bulgārijas pilsonē, kuras parastā dzīvesvieta atrodas AK un kura tur meklē darbu (pakļauta AK tiesību aktiem, pamatojoties uz Regulas (EK) Nr. 883/2004 11. panta 3. punkta e) apakšpunktu);

8. Francijas pilsonis, kurš nekad nav strādājis AK un saņem pensiju tikai no Francijas, bet kura parastā dzīvesvieta atrodas AK (pakļauts AK tiesību aktiem, pamatojoties uz Regulas (EK) Nr. 883/2004 11. panta 3. punkta e) apakšpunktu; slimības pabalstus saskaņā ar tās pašas regulas 24. un 29. pantu izmaksāt ir kompetenta Francija);
9. AK pensionāre, kura saņem pensiju no AK un no Spānijas un kuras parastā dzīvesvieta ir Spānijā (pakļauta Spānijas tiesību aktiem, pamatojoties uz Regulas (EK) Nr. 883/2004 11. panta 3. punkta e) apakšpunktu; slimības pabalstus saskaņā ar Regulas (EK) Nr. 883/2004 23. un 29. pantu piešķir Spānija);
10. Zviedrijas students, kura parastā dzīvesvieta atrodas AK, kurš saņem AK stipendiju, kas sedz visas izmaksas, kurš irē tur dzīvokli un visu nedēļu un nedēļas nogales pavada tur (pakļauts AK tiesību aktiem, pamatojoties uz Regulas (EK) Nr. 883/2004 11. panta 3. punkta e) apakšpunktu);
11. Polijas pilsonē, kura strādā AK, sāka saņemt AK maternitātes pabalstu, bet pirms pārejas perioda beigām uz laiku atgriezās Polijā, lai dzemdētu (pakļauta AK tiesību aktiem, pamatojoties uz Regulas (EK) Nr. 883/2004 11. panta 2. punkta a) apakšpunktu); pēc bērna kopšanas atvaļinājuma viņa varēs atsākt strādāt AK, arī turpmāk būdama ietverta Līguma 30. panta 1. punkta darbības jomā;
12. AK valstspiederīgā apgādību zaudējušas personas; šis AK valstspiederīgais ir miris 2023. gadā, bet pārejas perioda beigās strādājis Francijā (pakļautas Francijas tiesību aktiem, pamatojoties uz Regulas (EK) Nr. 883/2004 11. panta 3. punkta a) apakšpunktu); Līguma 30. panta 1. punkts ietver personas, kas pēc apgādnieka nāves saņem apgādnieka zaudējuma pensiju no Francijas, neatkarīgi no apgādību zaudējušo personu valstspiederības un tā, vai to dzīvesvieta ir AK vai ES dalībvalstī,

— c) un d) apakšpunkts:

1. Nīderlandes pilsonis, kura parastā dzīvesvieta atrodas AK, kurš strādā Nīderlandē un atgriežas mājās vismaz vienreiz nedēļā (pakļauts Nīderlandes tiesību aktiem, pamatojoties uz Regulas (EK) Nr. 883/2004 11. panta 3. punkta a) apakšpunktu);
2. AK valstspiederīgā, kurai kopā ar ģimeni parastā dzīvesvieta ir Francijā, kura strādā AK un Francijā atgriežas divreiz mēnesī (pakļauta AK tiesību aktiem, pamatojoties uz Regulas (EK) Nr. 883/2004 11. panta 3. punkta a) apakšpunktu);
3. Vācijas pilsonis, kura parastā dzīvesvieta ir AK un kurš dodas uz Vāciju, lai tur strādātu sezonas darbu uz laiku, kas beidzas pēc pārejas perioda beigām (pakļauts Vācijas tiesību aktiem, pamatojoties uz Regulas (EK) Nr. 883/2004 11. panta 3. punkta a) apakšpunktu);
4. Rumānijas diplomāte, kura strādā AK savas valsts vēstniecībā un kurai tur ir parastā dzīvesvieta – viņa ir izīrējusi savu māju Rumānijā un kopā ar ģimeni pārcēlusies uz AK (pakļauta Rumānijas tiesību aktiem, pamatojoties uz Regulas (EK) Nr. 883/2004 11. panta 3. punkta b) apakšpunktu),

— e) apakšpunkts:

1. Somijas diplomāts, kurš strādā savas valsts vēstniecībā AK, kura parastā dzīvesvieta ir Somijā, kur dzīvo arī viņa ģimene un kur diplomāts pavada visus atvaļinājumus (pakļauts Somijas tiesību aktiem, pamatojoties uz Regulas (EK) Nr. 883/2004 11. panta 3. punkta b) apakšpunktu);
2. Horvātijas pilsonē, kas regulas 12. panta nozīmē nosūtīta uz AK, lai tur 6 mēnešus apmeklētu mācības, kuras beidzas pēc pārejas perioda beigām (pakļauta Horvātijas tiesību aktiem, pamatojoties uz Regulas (EK) Nr. 883/2004 12. pantu);
3. Maltas pilsonis, kurš strādā uz jūras kuģa ar AK karogu (šī situācija ir jāskata *mutatis mutandis* kā algota darba veikšana AK teritorijā), kura parastā dzīvesvieta ir Maltā un kuram atalgojumu par šo darbu maksā uzņēmums, kura juridiskā adrese vai darījumdarbības vieta atrodas Maltā (pakļauts Maltas tiesību aktiem, pamatojoties uz Regulas (EK) Nr. 883/2004 11. panta 4. punktu);
4. Beļģijas pilsonē, kuras parastā dzīvesvieta ir Beļģijā un kura parasti ir darba ņēmēja un/vai pašnodarbinātā gan Beļģijā, gan AK (pakļauta Beļģijas tiesību aktiem, pamatojoties uz Regulas (EK) Nr. 883/2004 13. pantu);

5. Portugāles pilsonis, kura parastā dzīvesvieta atrodas Portugālē un kurš strādā gan Portugālē (neveikdams tur būtisku darba daļu), gan AK (pakļauts Portugāles tiesību aktiem, ievērojot saskaņotu izņēmumu uz Regulas (EK) Nr. 883/2004 16. panta pamata). Šī persona ir ietverta vismaz tik ilgi, kā norādīts Līguma 16. pantā.

Līguma 30. panta 1. punkts attiecas arī uz bezvalstniekiem un bēgļiem, kā arī trešo valstu valstspiederīgajiem, kuri likumīgi uzturas ES dalībvalstīs vai AK, ja viņi ir kādā no Līguma 30. panta 1. punkta a) līdz e) apakšpunktā aprakstītajām situācijām. Tā, piemēram:

1. Līguma 30. panta 1. punkts ietver Pakistānas pilsoni, kurš pārejas perioda beigās likumīgi uzturas AK un strādā Francijā (pakļauts Francijas tiesību aktiem, pamatojoties uz 13. panta 2. punkta a) apakšpunktu Regulā (EEK) Nr. 1408/71, ko piemēro Regulas (EK) Nr. 859/2003 rezultātā – AK piedalās tās piemērošanā);
2. tas attiecas arī uz Marokas pilsoni, kura likumīgi uzturas Beļģijā un strādā Beļģijā un AK (pakļauta Beļģijas tiesību aktiem, pamatojoties uz 14. panta 2. punkta b) apakšpunkta i) punktu Regulā (EEK) Nr. 1408/71, ko piemēro Regulas (EK) Nr. 859/2003 rezultātā);
3. Līguma 30. panta 1. punkts turpretī neietver Indijas pilsoni, kurš likumīgi uzturas AK un kura situācijā nav iesaistīta neviena ES dalībvalsts. Tas neietver arī Meksikas pilsoni, kura pārejas perioda beigās likumīgi neuzturas AK vai kādā ES dalībvalstī.

Līguma 30. panta 1. punkts ietver arī tādu personu ģimenes locekļus un apgādību zaudējušos, kuras ir vienā no minētā panta 1. punktā raksturotajām situācijām. Turklāt saistībā ar ģimenes locekļu tiesībām jāatzīmē nošķirums salīdzinājumā ar Līguma 32. panta 1. punkta d) un e) apakšpunktu, kuriem ir atšķirīga piemērošanas joma, piemēram, attiecībā uz bērniem, kas piedzimuši pēc pārejas perioda beigām (sk. norādījumus par 32. panta 1. punkta d) un e) apakšpunktu).

Nav nepieciešams, lai ģimenes locekļi vai apgādību zaudējušie paši būtu pārrobežu situācijā. Piemēram, Čehijas pilsoni, kura pārejas perioda beigās strādājusi AK un pēc tam tur nomirusi, apgādību zaudējušās personas var pat nebūt izbraukušas no Čehijas. Tomēr tās būs ietvertas Līguma 30. panta 1. punkta darbības jomā. 30. panta 1. punktā ir prasīts tikai tas, lai miruši persona būtu atradies vienā no tajā minētajām situācijām (mūsu piemērā ES pilsonē, uz kuru attiecas AK tiesību akti), taču nav izvirzīta līdzīga prasība tās apgādību zaudējušajām personām. Šis segums attiecas uz tiesībām, ko apgādību zaudējušajām personām vai ģimenes locekļiem sociālā nodrošinājuma koordinācijas noteikumi paredz viņu statusa dēļ.

Ģimenes locekļi un apgādību zaudējušās personas iegūst šīs tiesības, kuras izriet no sociālā nodrošinājuma koordinācijas noteikumiem, pateicoties viņu statusam, proti, ģimenes locekļa vai apgādību zaudējušās personas statusam.

Līguma 30. panta 1. punkts neietver personas, kuras pārejas perioda beigās ir iekšzemes situācijā (piemēram, Grieķijas pilsonis, kurš allaž strādājis un dzīvojis Grieķijā). Ja šīs personas nolemj nākotnē pārcelties uz AK, to uzskata par nākotnē plānotu pārvietošanos, uz ko Līgums neattiecas.

3.1.3. Līguma 30. panta 2. punkts: jēdziens “bez pārtraukuma”

Līgums nodrošina Regulas (EK) Nr. 883/2004 un (EK) Nr. 987/2009 piemērošanu, kamēr attiecīgā situācija nav mainījusies vai kamēr personas turpina bez pārtraukuma atrasties situācijā, kurā vienlaikus iesaistīta gan AK, gan kāda ES dalībvalsts. Ne visas izmaiņas konkrētās personas situācijā jāuzskata par tādām. Pārejot no vienas Līguma 30. panta 1. punktā minētās kategorijas citā, persona saglabā Līguma 30. punkta 1. punktā ietvertas personas statusu, kas nodrošina Regulas (EK) Nr. 883/2004 un (EK) Nr. 987/2009 piemērošanu. Pārejot no vienas kategorijas citā, protams, nevar piemērot Līguma 30. panta 1. punkta nosacījumu, kurā ir atsaucē uz situāciju “pārejas perioda beigās”. Pārrobežu situācijās nosacījums “bez pārtraukuma” jāinterpretē elastīgi, pieļaujot arī īsus pārtraukumus starp divām situācijām, piemēram, viena mēneša pārtraukumu pirms jauna līguma noslēgšanas (pēc analogijas ar spriedumu C-482/93 Klaus).

Piemēram, uz Polijas pilsoni, kurš pārejas perioda beigās uzturas AK un strādā pie britu darba devēja, 30. panta 1. punkts turpinās attiekties:

1. kamēr vien situācija nebūs mainījusies;

2. pat ja situācija būs mainījies – ar nosacījumu, ka viņš turpina būt kādā no situācijām, kas ietvertas Līguma 30. panta 1. punktā. Tātad persona būs ietverta, ja:
 - a. turpinās strādāt pie britu darba devēja, taču sāks papildu darbu Francijā (pakļauta AK vai Francijas tiesību aktiem, pamatojoties uz Regulas (EK) Nr. 883/2004 13. pantu, atkarībā no tā, vai Apvienotajā Karalistē tiek veikta būtiska darbības daļa);
 - b. turpinās strādāt pie britu darba devēja, taču parasto dzīvesvietu pārcels uz Franciju (pakļauta AK tiesību aktiem, pamatojoties uz Regulas (EK) Nr. 883/2004 11. panta 3. punkta a) apakšpunktu);
 - c. turpinās strādāt pie britu darba devēja un atvaļinājumā dosies uz Portugāli;
 - d. beigs strādāt pie britu darba devēja un sāks strādāt Francijā, saglabājot parasto dzīvesvietu AK (pakļauta Francijas tiesību aktiem, pamatojoties uz Regulas (EK) Nr. 883/2004 11. panta 3. punkta a) apakšpunktu);
 - e. izbeigs šo darba līgumu un noslēgs citu ar Īrijas darba devēju, turpinot strādāt AK (pakļauta AK tiesību aktiem, pamatojoties uz Regulas (EK) Nr. 883/2004 11. panta 3. punkta a) apakšpunktu);
 - f. paliks bez darba, nesāņemot bezdarbnieka pabalstu, un saglabās parasto dzīvesvietu AK (pakļauta AK tiesību aktiem, pamatojoties uz Regulas (EK) Nr. 883/2004 11. panta 3. punkta e) apakšpunktu);
 - g. paliks bez darba, saņems bezdarbnieka pabalstu no AK un pārvedīs to uz Poliju, kur meklēs darbu (pamatojoties uz Regulas (EK) Nr. 883/2004 64. pantu); pēc neveiksmīgiem darba meklējumiem Polijā atgrieziesies AK un turpinās tur saņemt bezdarbnieka pabalstu un meklēt darbu (pakļauta AK tiesību aktiem, pamatojoties uz 11. panta 3. punkta e) apakšpunktu un 2. punktu);
 - h. izbeigs darba līgumu un saglabās parasto dzīvesvietu AK, gaidot pensijas vecuma sasniegšanu (pakļauta AK tiesību aktiem, pamatojoties uz Regulas (EK) Nr. 883/2004 11. panta 3. punkta e) apakšpunktu).

Taču šajās situācijās esošās personas vairs nebūs ietvertas Līguma 30. panta 1. punkta jomā, ja tās vairs nestrādās AK un parasto dzīvesvietu pārcels uz Poliju (vai citu ES dalībvalsti). Piemēram, Polijas pilsonis pārved savu AK bezdarbnieka pabalstu uz Poliju, atrod tur darbu un pārceļ turp savu parasto dzīvesvietu. Tādā gadījumā viņa situācijā AK vairs nebūs iesaistīta, bet tas neskars iespējamās tiesības, kas izriet no Līguma 30. panta 3. punkta.

Persona var pāriet no vienas 30. panta 1. punkta a) līdz e) apakšpunktā minētās situācijas citā, uz 30. panta 2. punkta pamata nezaudējot atbilstību šā tvēruma nosacījumiem. Piemēram:

1. uz Austrijas ierēdni, kuras parastā dzīvesvieta atrodas Austrijā un kura pārejas perioda beigās strādā AK Austrijas valsts pārvaldes uzdevumā, attiecas 30. panta 1. punkta e) apakšpunkts (viņa ir pakļauta Austrijas tiesību aktiem, pamatojoties uz Regulas (EK) Nr. 883/2004 11. panta 3. punkta b) apakšpunktu), un:
 - pēc norīkojuma beigām 2023. gadā viņa aiziet no darba Austrijas valsts pārvaldē un sāk strādāt par vācu valodas skolotāju AK, uz kuriem pārceļ arī savu parasto dzīvesvietu, – Līgums uz viņu attieksies arī turpmāk, pamatojoties uz Līguma 30. panta 1. punkta a) apakšpunktu (un viņa būs pakļauta AK tiesību aktiem, pamatojoties uz Regulas (EK) Nr. 883/2004 11. panta 3. punkta a) apakšpunktu),
 - neapmierināta ar jauno darbu, viņa no tā aiziet un sāk strādāt skolā Francijā, saglabādama parasto dzīvesvietu AK, – tādā gadījumā viņa turpina būt situācijā, kas vienlaikus ir saistīta gan ar AK, gan kādu ES dalībvalsti, kā minēts Līguma 30. panta 1. punkta c) apakšpunktā (pakļauta Francijas tiesību aktiem, pamatojoties uz Regulas (EK) Nr. 883/2004 11. panta 3. punkta a) apakšpunktu);
2. AK valstspiederīgais, kura parastā dzīvesvieta ir AK un kurš pārejas perioda beigās vienlaikus strādā gan AK, gan Francijā pie darba devēja, kurš atrodas Francijā:
 - a) sākumā viņš neveic būtisku darbības daļu AK, darbam pārsvarā ritot Francijā, un uz viņu attiecas Līguma 30. panta 1. punkta b) apakšpunkts (pakļauts Francijas tiesību aktiem, pamatojoties uz Regulas (EK) Nr. 883/2004 13. panta 1. punkta b) apakšpunktu);

- b) pēc dažiem gadiem viņš sāk būtisku darbības daļu veikt AK, turpinādams strādāt Francijā, un uz viņu attiecas Līguma 30. panta 1. punkta e) apakšpunkts (pakļauts AK tiesību aktiem, pamatojoties uz Regulas (EK) Nr. 883/2004 13. panta 1. punkta a) apakšpunktu).

Tāpēc, mainoties valstij, kuras tiesību aktus piemēro, balstoties uz tiesību kolīziju normām Regulas (EK) Nr. 883/2004 II sadaļā, šādas izmaiņas pašas par sevi vēl neizraisa izslēgšanu no Līguma 30. panta 1. punkta darbības jomas, kamēr vien attiecīgā persona turpina būt kādā no tajā ietvertajām situācijām.

3.1.4. Līguma 30. panta 3. punkts: ietvertās personas (papildgadījumu klauzula)

Līguma 30. panta 3. punktā ir ietverta papildgadījumu klauzula, kurā noteikts, ka Līguma Otrās Daļas III sadaļas noteikumus par pilnīgu sociālā nodrošinājuma koordināciju vajadzētu piemērot arī personām, kuras ietvertas 10. pantā par Līguma Otrās Daļas II sadaļas darbības jomu attiecībā uz personām, bet uz kurām neattiecas vai vairs neattiecas 30. panta 1. punkta a) līdz e) apakšpunkts.

Piemēram, Līguma Otrās Daļas III sadaļas noteikumus varēs izmantot arī bērni, kas dzimuši pēc pārejas perioda beigām un ir ietverti II sadaļas darbības jomā.

Ja, piemēram, ES pilsonis pārejas perioda beigās studē AK, taču tur neatrodas viņa parastā dzīvesvieta Regulas (EK) Nr. 883/2004 1. panta j) punkta nozīmē, Līguma 30. panta 1. punkts uz šādu situāciju neattiecas. Tomēr šim studentam saskaņā ar Līguma Otrās Daļas II sadaļu saglabājas uzturēšanās tiesības, ja, piemēram, viņš sāk strādāt. Tādā gadījumā viņš varēs izmantot Līguma III sadaļas noteikumus, pamatojoties uz 30. panta 3. punktu.

Uz personām, kuras vienlaikus ir gan AK valstspiederīgie, gan ES pilsoņi, arī var attiekties Līguma 30. panta 3. punkts, ja uz tām attiecas Līguma II sadaļa (sk. šo norādījumu 1.2. punktu par Līguma 10. pantu).

Līdz ar to:

1. Līguma 30. panta 3. punkts attiecas uz personu, kurai ir gan AK valstspiederība, gan Spānijas pilsonība, kura ir dzimusi Spānijā, bija pakļauta Spānijas sociālā nodrošinājuma sistēmai un pirms pārejas perioda beigām pārcēlās uz AK, kur ieguva britu pilsonību. Tā kā uz šo personu attiecas Līguma 30. panta 3. punkts, tā varēs izmantot Līguma Otrās Daļas III sadaļas noteikumus. Šajā gadījumā tās situācija būtu līdzīga kā personai, uz kuru attiecas Līguma 30. panta 1. punkta a) apakšpunkts (Spānijas un AK pilsonis, kas pakļauts AK tiesību aktiem);
2. Līguma 30. panta 3. punkts savukārt neattiecas uz personu, kurai ir gan AK valstspiederība, gan Itālijas pilsonība, kura ir dzimusi un līdz pārejas perioda beigām dzīvojuši tikai Itālijā un ir pakļauta Itālijas sociālā nodrošinājuma sistēmai.

Papildgadījumu klauzula attiecas arī uz to personu ģimenes locekļiem un apgādību zaudējušajiem, uz kurām attiecas Līguma Otrās Daļas II sadaļa (tomēr sk. zemāk skaidrojumu par Līguma 30. panta 5. punktu).

3.1.5. Līguma 30. panta 4. punkts: saikne ar uzņēmējvalsti vai darba vietas valsti 3. punktā ietvertajām personām

Līguma 30. panta 4. punkts nodrošina, ka Regulu (EK) Nr. 883/2004 un Regulu (EK) Nr. 987/2009 piemēro 30. panta 3. punktā ietvertajām personām, kamēr to situācija nav mainījies; t. i., kamēr 30. panta 3. punktā ietvertajām personām saglabājas tiesības uzturēties uzņēmējvalstī saskaņā ar Līguma 13. pantu vai tiesības strādāt darba vietas valstī saskaņā ar Līguma 24. vai 25. pantu.

3.1.6. Līguma 30. panta 5. punkts: ģimenes locekļi un apgādību zaudējušās personas

Šajā punktā paskaidrots: tā kā vārdkopa "ģimenes locekļi un apgādību zaudējušās personas" jāsaprot, atsaucoties uz Regulā (EK) Nr. 883/2004 lietotajiem jēdzieniem (sk. arī Līguma 31. panta 2. punktu), jāatceras, ka "ģimenes locekļi un apgādību zaudējušās personas" ir ietverti 30. pantā tikai tiktāl, ciktāl viņu tiesības un pienākumi šajā statusā izriet no sociālā nodrošinājuma tiesību aktiem.

3.2. Līguma 31. pants. Sociālā nodrošinājuma koordinācijas noteikumi

3.2.1. Līguma 31. panta 1. punkts: materiālā darbības joma

Līguma 31. panta 1. punkts nodrošina, ka 30. panta 1. punktā minētajām personām visā pilnībā piemēro Regulu (EK) Nr. 883/2004 un Regulu (EK) Nr. 987/2009.

Šie koordinācijas noteikumi saglabāsies, ņemot vērā Līguma I pielikumā uzskaitīto regulu grozījumus un paredzot iespēju nākotnē pēc vajadzības ieviest pielāgojumus saskaņā ar Līguma 36. pantu.

Ja attiecībā uz AK pašreizējos noteikumos ir paredzēti izņēmumi, piemēram, īpašas atrunas regulu pielikumos, tos turpinās piemērot ar tādiem pašiem nosacījumiem. Piemēram, AK nepiemēro Regulas (EK) Nr. 883/2004 28. panta 2. līdz 4. punktu. Līgums šajā ziņā neko nemainīs.

Papildus regulām pienācīgi jāņem vērā visi attiecīgie Līguma I pielikumā uzskaitītie lēmumi un ieteikumi, ko pieņēmusi saskaņā ar Regulas (EK) Nr. 883/2004 71. pantu izveidotā Administratīvā komisija sociālās nodrošināšanas sistēmu koordinācijai.

3.2.2. *Līguma 31. panta 2. punkts: definīcijas*

Līguma Otrās Daļas III sadaļā lietotie jēdzieni atbilst tiem, kuri lietoti Regulā (EK) Nr. 883/2004.

Piemēram, Līguma 9. pantā sniegtā "ģimenes locekļa" definīcija neattiecas uz sociālā nodrošinājuma koordinācijas noteikumu kontekstu, kurā piemēro Regulas (EK) Nr. 883/2004 1. panta i) punktā sniegto definīciju.

3.2.3. *Līguma 31. panta 3. punkts: trešo valstu valstspiederīgie*

Attiecībā uz trešo valstu valstspiederīgajiem jāatceras, ka AK nepiedalījās Regulas (ES) Nr. 1231/2010 pieņemšanā. Tomēr AK ir saistoša Regula (EK) Nr. 859/2003, ar ko paplašināja darbības jomu Regulai (EEK) Nr. 1408/71 un Regulai (EEK) Nr. 574/72 par dalībvalstu sociālā nodrošinājuma sistēmu koordināciju, attiecinot tās uz trešo valstu valstspiederīgajiem, uz kuriem minētās regulas vēl neattiecās tikai viņu valstspiederības dēļ.

Saskaņā ar Regulu (EK) Nr. 859/2003 AK un ES dalībvalstis (izņemot Dāniju) piemēro Regulu (EEK) Nr. 1408/71 par sociālā nodrošinājuma sistēmu piemērošanu darbiniekiem, pašnodarbinātām personām un viņu ģimenes locekļiem, kas pārvietojas Kopienā, un Regulu (EEK) Nr. 574/72, kurā izklāstīta kārtība, kādā īstenojama Regula (EEK) Nr. 1408/71 par sociālā nodrošinājuma sistēmu piemērošanu darbiniekiem, pašnodarbinātām personām un viņu ģimenes locekļiem, kas pārvietojas Kopienā.

Tāpēc attiecībā uz trešo valstu valstspiederīgajiem, kuri atbilst Regulas (EK) Nr. 859/2003 nosacījumiem, kā arī to ģimenes locekļiem un apgādību zaudējušajām personām visas Līguma 30. un 32. panta atsauces uz Regulām (EK) Nr. 883/2004 un (EK) Nr. 987/2009 (jaunās regulas) jāsaprot kā atsauces uz atbilstošajiem iepriekšējo regulu noteikumiem. Analogiski visas atsauces uz konkrētiem jauno regulu noteikumiem jāsaprot kā atsauces uz atbilstošajiem iepriekšējo regulu noteikumiem.

3.3. **Līguma 32. pants. Attiecīgās īpašās situācijas**

Līguma 32. pants regulē īpašās situācijas, kurās jāaizsargā personu tiesības, kas izriet no sociālā nodrošinājuma koordinācijas noteikumiem, pat ja uz šīm personām neattiecas vai vairs neattiecas Līguma 30. pants.

Attiecībā uz šīm īpašajām personu kategorijām jāsauglabā dažu Regulas (EK) Nr. 883/2004 un Regulas (EK) Nr. 987/2009 noteikumu darbība. Šos noteikumus piemēro saskaņā ar minēto regulu vispārīgajiem principiem, piemēram, nediskriminācijas principu vai piemērojamo tiesību aktu vienotības principu.

3.3.1. *Līguma 32. panta 1. punkta a) apakšpunkts un 2. punkts: agrākie un turpmākie periodi*

Līguma 32. panta 1. punkta a) apakšpunkts aizsargā pašreizējās un turpmākās tiesības, kuru pamatā ir agrākie apdrošināšanas, nodarbinātības, pašnodarbinātības un uzturēšanās periodi.

Šis noteikums nodrošina, ka ES pilsoņi, kuriem šādi periodi agrāk uzkrājušies AK (un otrādi), varēs pieprasīt pabalstus un vajadzības gadījumā atsaukties uz periodu summēšanu. Šis noteikums attiecas uz jebkādiem sociālā nodrošinājuma pabalstiem, kuru pamatā ir apdrošināšanas, nodarbinātības, pašnodarbinātības vai uzturēšanās periodi, piemēram, vecuma pensijām, invaliditātes pabalstiem, ar nelaimes gadījumu darbā saistītiem pabalstiem, slimības vai bezdarbnieka pabalstiem.

Šo noteikumu piemēro arī tad, ja pabalstu piešķir tikai par agrākajiem periodiem valstī, kas izskata tiesības uz pabalstu saskaņā ar saviem tiesību aktiem (neatkarīgi no tā, vai šie periodi uzkrājušies pirms vai pēc pārejas perioda beigām), ja nav vajadzīga periodu summēšana, jo pabalsta piešķiršanai pietiek jau ar agrākajiem periodiem.

Tajā pašā laikā saglabājas visas tiesības un pienākumi, kas tieši (vai netieši) izriet no šādiem periodiem. “Tiesības un pienākumi, kas izriet no šiem periodiem,” nozīmē attiecīgās tiesības, kas paredzētas AK vai kādas ES dalībvalsts tiesību aktos saskaņā ar Regulas (EK) Nr. 883/2004 noteikumiem un izriet no minētajiem periodiem [vai pabalsta piešķiršanu uz šo periodu pamata un jebkādas turpmākās tiesības uz pabalstiem], kā arī attiecīgos pienākumus. Personām, uz kurām attiecas Līguma 32. panta 1. punkta a) apakšpunkts, slimības un ģimenes pabalstu ziņā ir piemērojami Līguma 32. panta 2. punkta īpašie noteikumi (sk. tālāk, kā arī šā dokumenta 3.3.6. punktu), tā ka šīs tiesības papildina “tiesības un pienākumus, kas izriet no šiem periodiem”.

Tas, piemēram, var attiekties uz tiesībām uz periodisku veselības pārbaudi personas parastajā dzīvesvietā, lai saņemtu invaliditātes pabalstu (pamatojoties uz Regulas (EK) Nr. 987/2009 87. pantu), vai tiesības uz piemaksu, pamatojoties uz Regulas (EK) Nr. 883/2004 58. pantu.

Sociālā nodrošinājuma koordinācijas noteikumus piemēro gan periodiem, kas noslēgušies pirms pārejas perioda beigām, gan periodiem, kas tām pašām personām noslēgušies pēc minētās dienas.

Vienlaikus šā noteikuma otrā daļa nodrošina, ka personām, uz kurām attiecas Līguma 32. panta 1. punkta a) apakšpunkts, piemēros slimības un ģimenes pabalstu koordinācijas noteikumus.

Līguma **32. panta 2. punkts** par slimības pabalstiem atsaucas uz kompetences noteikumiem attiecībā uz personām, kuras saņem slimības pabalstu saskaņā ar Līguma 32. panta 1. punkta a) apakšpunktu. Tas attiecas uz situācijām, kad kompetence ir mainījies, jo persona ir atgriezies ES dalībvalstī vai AK vai sākusi saņemt citu pensiju.

Tiesību kolīziju normas, pēc kurām nosaka, kura valsts ir kompetenta slimības apdrošināšanas seguma ziņā, jāuztver kā vienots veselums, un jāņem vērā turpmākās izmaiņas saistībā ar personas pastāvīgo uzturēšanās vietu vai papildu pabalsta saņemšanu, turklāt joprojām spēkā ir attiecīgie Regulas (EK) Nr. 883/2004 noteikumi.

Piemēram, Dānijas pilsone ir strādājusi AK un Dānijā. Viņa atgriežas Dānijā pirms pārejas perioda beigām:

- 2022. gadā viņa X gadu vecumā sasniedz pensionēšanās vecumu, kāds ir spēkā AK, un saņem AK pensiju, Dānijā būdama ekonomiski neaktīva → slimības pabalstu ziņā kompetenta ir AK, pamatojoties uz Līguma 32. panta 2. punktu (Regulas (EK) Nr. 883/2004 24. pants),
- divus gadus vēlāk (X+2 gadu vecumā) viņa sasniedz ES dalībvalstī noteikto pensionēšanās vecumu un sāk saņemt arī Dānijas pensiju → slimības apdrošināšanas seguma ziņā ir kompetenta Dānija, pamatojoties uz Regulas (EK) Nr. 883/2004 23. pantu,
- 2027. gadā viņa maina dzīvesvietu, pārceldamās uz AK atbilstoši tobrīd spēkā esošajiem noteikumiem, un turpina saņemt abu valstu pensiju → slimības apdrošināšanas seguma ziņā kompetenta ir AK (NB! dzīvesvietas maiņa 2027. gadā būs vēlāk notikusi pārvietošanās, uz kuru no uzturēšanās tiesību viedokļa neattieksies Līguma Otrās Daļas II sadaļa).

Praksē Līguma 32. panta 1. punkta a) apakšpunkta un 2. punkta piemērošanai būs šādas sekas.

1. Vācijas pilsonis:

- visu dzīvi ir nostrādājis AK,
- pārceļas uz Vāciju pirms pārejas perioda beigām, jau tuvodamies pensijas vecumam un nebūdam ekonomiski aktīvs, un
- sasniedz pensijas vecumu (pirms vai pēc pārejas perioda beigām), piesakās AK vecuma pensijai, pamatojoties uz Regulu (EK) Nr. 883/2004.

Šim Vācijas pilsonim, kad viņš ir saņēmis AK pensiju, visu atlikušo mūžu:

— pamatojoties uz 32. panta 1. punkta a) apakšpunktu:

- a) balstoties uz Regulas (EK) Nr. 883/2004 7. pantu, ir tiesības saņemt AK pensiju bez nekādiem samazinājumiem, savu parasto dzīvesvietu saglabājot Vācijā vai to pārceļot uz citu ES dalībvalsti,

— pamatojoties uz 32. panta 2. punktu:

- b) ir AK izsniegts portatīvais dokuments S1 un, balstoties uz Regulas (EK) Nr. 883/2004 24. pantu, Vācijā viņam ar tādiem pašiem nosacījumiem kā vācu pensionāriem ir piekļuve slimības pabalstiem natūrā, tikai par tiem izmaksas sedz AK;
- c) ir tiesības uz slimības pabalstiem naudā (ieskaitot ilgtermiņa aprūpes pabalstus), kas ir paredzēti AK tiesību aktos un tiek viņam tieši izmaksāti, pamatojoties uz Regulas (EK) Nr. 883/2004 29. pantu, neatkarīgi no tā, kurā dalībvalstī atrodas viņa parastā dzīvesvieta;
- d) ar AK izdotu portatīvo dokumentu S2 ir tiesības uz plānotu ārstēšanu jebkurā ES dalībvalstī, kas nav viņa parastās dzīvesvietas valsts, – par to izmaksas sedz AK, balstoties uz Regulas (EK) Nr. 883/2004 27. pantu;
- e) pavadot brīvdienas citās ES dalībvalstīs ārpus tās, kur atrodas viņa parastā dzīvesvieta, ir tiesības izmantot AK izdotu Eiropas veselības apdrošināšanas karti, balstoties uz Regulas (EK) Nr. 883/2004 27. pantu;
- f) viņa ģimenes locekļi drīkst izmantot atvasinātās tiesības, lai saņemtu slimības pabalstus natūrā dalībvalstī, kurā atrodas to parastā dzīvesvieta, šo pabalstu izmaksas sedzot AK. Atbilstoši Līguma 32. panta 1. punkta d) apakšpunktam viņam ir tiesības uz ģimenes pabalstiem saskaņā ar minētajā regulā un AK tiesību aktos minētajiem nosacījumiem, pat ja tās ģimenes locekļi uzturas dalībvalstī, kurā neatrodas minētās personas parastā dzīvesvieta (sk. Regulas (EK) Nr. 883/2004 67. pantu).

Ja Vācijas pilsonis, saņemdam AK pensiju, sāk strādāt Vācijā, tad piemērojami būs Vācijas tiesību akti (arī par slimības pabalstiem) saskaņā ar *lex loci laboris* (darba vietas valsts likuma) principu, kas paredzēts 11. pantā Regulā (EK) Nr. 883/2004, kura joprojām ir piemērojama (sk. arī minētās regulas 31. pantu).

2. AK valstspiederīgā:

- visu mūžu ir nostrādājusi Nīderlandē,
- turpina tur strādāt pārejas perioda beigās,
- atgriežas AK pēc pārejas perioda beigām, kad tuvojas pensijas vecums,
- nav ekonomiski aktīva AK un
- pēc gada pieprasa pensiju Nīderlandē.

Uz šo AK valstspiederīgo:

- a) pamatojoties uz Līguma 30. panta 1. punkta b) apakšpunktu, pilnībā attiecas sociālā nodrošinājuma koordinācijas noteikumi attiecībā uz laiku pēc pārejas perioda beigām, līdz viņa atgriežas AK;
- b) attiecas Līguma 32. panta 1. punkta a) apakšpunkts un 2. punkts, kas viņai ļauj arī turpmāk saņemt pensiju no Nīderlandes (sīkāk par to sk. iepriekšējā piemērā).

3. Austrālijas pilsonis, kurš

- 1996.–2000. gadā ir strādājis AK,
- 2001.–2010. gadā ir strādājis Beļģijā,
- 2011.–2030. gadā strādā Austrālijā, kur atrodas viņa parastā dzīvesvieta, un
- 2031. gadā ir sācis likumīgi uzturēties AK un pieprasa tur pabalstus, pamatojoties uz agrākajiem apdrošināšanas periodiem.

Šis trešās valsts valstspiederīgais var balstīties uz Līguma 32. panta 1. punkta a) apakšpunktu, lai pieprasītu AK un Beļģijas pensiju, pamatojoties uz agrākajiem apdrošināšanas periodiem, ja viņš atbilst Regulas (EK) Nr. 859/2003 nosacījumiem: likumīga uzturēšanās AK un agrāki apdrošināšanas periodi kādā ES dalībvalstī. Tam, ka viņš pārejas perioda beigās nav likumīgi uzturējies AK vai kādā ES dalībvalstī, nav nozīmes, ja vien viņam līdz minētajai dienai ir uzkrājušies periodi saskaņā ar AK un/vai ES dalībvalsts tiesību aktiem un pensijas pieprasīšanas brīdī viņš atbilst Regulas (EK) Nr. 859/2003 nosacījumiem.

4. ASV pilsonē, kura

- 2005.–2010. gadā ir strādājusi AK,
- 2010.–2025. gadā ir strādājusi Amerikas Savienotajās Valstīs,
- 2026.–2030. gadā strādā un likumīgi uzturas Maltā un
- 2031. gadā pieprasa pabalstus, pamatojoties uz agrākajiem apdrošināšanas periodiem.

Uz šo personu neattiecas Līguma 32. panta 1. punkta a) apakšpunkts. Faktiski viņa pirms pārejas perioda beigām nebija Regulas (EK) Nr. 859/2003 darbības jomā attiecībā uz personām, jo pārejas perioda beigās nebija pārrobežu situācijā.

Šis noteikums *mutatis mutandis* ietvers arī apgādību zaudējušās personas, kuras saņems pabalstus pēc tās personas nāves, kurai ieskaitīti agrākie apdrošināšanas periodi, bet uz kuru neattiecas vai vairs neattiecas Līguma 30. pants. Piemēram:

5. Maltas pilsonē pirms pārejas perioda beigām atgriežas Maltā, 20 gadus nostrādājusi AK. 2018. gadā viņa dodas pensijā un saņem AK pensiju saskaņā ar Regulu (EK) Nr. 883/2004. Tajā pašā gadā viņa nomirst:

- a) viņas laulātajam, pamatojoties uz AK tiesību aktiem un minēto regulu, ir tiesības uz AK apgādnieka zaudējuma pensiju, un viņš turpinās to saņemt pēc pārejas perioda beigām bez jebkādiem samazinājumiem;
- b) tiks piemēroti koordinācijas noteikumi, lai, pamatojoties uz Līguma 32. panta 2. punktu, noteiktu slimības pabalstu ziņā kompetento valsti.

6. Grieķijas pilsonis atgriežas Grieķijā pirms pārejas perioda beigām, 20 gadus nostrādājis AK (uz viņu neattiecas Līguma 30. pants). 2025. gadā viņš dodas pensijā un saņem AK pensiju saskaņā ar Līguma 32. panta 1. punkta a) apakšpunktu. 2026. gadā viņš nomirst:

- a) viņa laulātajam, pamatojoties uz AK tiesību aktiem un minēto regulu, ir tiesības uz AK apgādnieka zaudējuma pensiju, un viņa turpinās to saņemt pēc pārejas perioda beigām bez jebkādiem samazinājumiem, balstoties uz 32. panta 1. punkta a) apakšpunktu;
- b) tiks piemēroti koordinācijas noteikumi, lai, pamatojoties uz Līguma 32. panta 2. punktu, noteiktu slimības pabalstu ziņā kompetento valsti.

3.3.2. Līguma 32. panta 1. punkta b) apakšpunkts: jau iesākta plānota ārstēšana

3.3.2.1. Darbības joma

Līguma 32. panta 1. punkta b) apakšpunkts nodrošina, ka tiek aizsargātas tiesības uz plānotu ārstēšanu saskaņā ar Regulu (EK) Nr. 883/2004 personām, kuras pirms pārejas perioda beigām jau ir sākušas šādu ārstēšanu vai vismaz pieprasījušas iepriekšēju atļauju tādas saņemšanai. Tā kā pakalpojumu sniegšanas brīvība netiek pārgarināta pēc pārejas perioda beigām, Savienības tiesības vairs neattieksies uz citiem ar pacientu mobilitāti saistīto tiesību veidiem, īpaši gadījumiem, kas paredzēti Direktīvā 2011/24/ES par pacientu tiesību piemērošanu pārrobežu veselības aprūpē, ja ārstēšana notiks pēc minētā perioda beigām.

Tā kā šis noteikums attiecas uz "personām", tas ietver ES pilsoņus, AK valstspiederīgos, bezvalstniekus vai bēgļus, kas pastāvīgi uzturas AK vai kādā ES dalībvalstī, kā arī trešo valstu valstspiederīgos, kuri atbilst Regulas (EK) Nr. 859/2003 nosacījumiem.

Šis noteikums attiecas uz personām, kuras nav ietvertas Līguma 30. panta darbības jomā.

Piemēram:

1. Maltas pilsonis strādā Maltā, kur atrodas viņa parastā dzīvesvieta. 2020. gadā viņš iesniedz pieprasījumu, lai saņemtu iepriekšēju atļauju plānotai specifiskai ārstēšanai AK. Atļauju piešķir 2021. gadā:

- a) ārstēšana var sākties saskaņā ar Regulas (EK) Nr. 883/2004 noteikumiem, kaut arī AK tobrīd ir trešā valsts;
- b) viņa piekļuve ārstēšanai pamatosies uz vienlīdzīgas attieksmes principu;
- c) tiks piemēroti visi attiecīgie Regulu (EK) Nr. 883/2004 un (EK) Nr. 987/2009 noteikumi par plānotu ārstēšanu (piemēram, Regulas (EK) Nr. 987/2009 26. pants);

- d) attiecīgi tiks piemērotas atmaksas procedūras starp AK un Maltu, pamatojoties uz Līguma 35. pantu;
- e) viņam un vajadzības gadījumā viņu pavadošajai personai vai personām būs tiesības iebraukt AK teritorijā ārstēšanās nolūkā saskaņā ar Līgumā paredzētajiem nosacījumiem.

2. Čehijas pilsoņi strādā Slovākijā, kur atrodas viņu parastā dzīvesvieta. 2020. gadā viņi iesniedz pieprasījumu, lai saņemtu iepriekšēju atļauju plānotai specifiskai ārstēšanai AK. Atļauja tiek piešķirta, ārstēšanās sākas vēl pirms 2020. gada beigām, un tā ir plānota līdz 2021. gada vasarai. Piemērojamie nosacījumi ir tādi paši kā iepriekšējā gadījumā.

Kad ir minēta Regula (EK) Nr. 883/2004, tas nozīmē, ka atbilstoši tiek piemēroti Regulas (EK) Nr. 987/2009 attiecīgie noteikumi.

3.3.2.2. Ar ceļošanu saistīti jautājumi

Personām, kuras jau ir sākušas plānotu ārstēšanos saskaņā ar Līguma 32. panta 1. punkta b) apakšpunkta noteikumiem, kā aprakstīts iepriekš (pacienti), ir tiesības līdz ārstēšanās beigām ieceļot ārstēšanas valstī un izceļot no tās saskaņā ar Līguma 14. pantu (kurš attiecas uz Līguma Otrās Daļas II sadaļā ietverto personu tiesībām ieceļot uzņēmējvalstī un izceļot no tās) *mutatis mutandis*.

Pašreizējais portatīvais dokuments S2, ko izdod saskaņā ar Regulu (EK) Nr. 883/2004, ir pietiekams apliecinājums, ka personai ir tiesības uz šādu plānotu ārstēšanos Līguma 32. panta 1. punkta b) apakšpunkta izpratnē.

Konkrētāk, AK valstspiederīgais vai ES pilsonis, kuram ir portatīvais dokuments S2 un Līguma 14. panta 1. punktā prasītie ceļošanas dokumenti, ir tiesības ieceļot ārstēšanas valstī un izceļot no tās saskaņā ar 14. panta 2. punktu (t. i., bez vīzas).

No pacientiem, uz kuriem attiecas Līguma 32. panta 1. punkta b) apakšpunkts, bet kuri nav ne ES pilsoņi, ne AK valstspiederīgie, saskaņā ar piemērojamajiem tiesību aktiem drīkst prasīt, lai viņiem būtu ieceļošanas vīza.

Atsevišķos gadījumos pacientiem, uz kuriem attiecas Līguma 32. panta 1. punkta b) apakšpunkts, var būt nepieciešama citu personu (pavadošo personu) klātbūtne un aprūpe, lai pacienti nezaudētu tiesības iziet plānotas ārstēšanas kursu.

Pavadošā persona drīkst būt ģimenes loceklis vai kāda cita persona, kas aprūpē personu, kurai nepieciešama plānotā ārstēšana. ES dalībvalstis un AK apsvērs, kā apliecināt pavadošo personu statusu un no Līguma izrietošās tiesības.

Pavadošajai personai ir tiesības ieceļot ārstēšanas valstī un izceļot no tās, uzrādot derīgu ceļošanas dokumentu, kas paredzēts Līguma 14. panta 1. punktā. Ārstēšanas valsts var pieprasīt, lai pavadošajai personai saskaņā ar piemērojamajiem tiesību aktiem būtu ieceļošanas vīza.

Ja ārstēšanas valsts pacientiem vai tos pavadošajām personām pieprasa ieceļošanas vīzu, tai jānodrošina minētajām personām visas iespējas iegūt vajadzīgās vīzas saskaņā ar Līguma 14. panta 3. punktu. Šādas vīzas jāizdod bez maksas pēc iespējas drīz un izmantojot paātrinātu procedūru.

Pacientiem vai pavadošajām personām nedrīkst pieprasīt ieceļošanas vīzu vai izvirzīt līdzvērtīgu prasību.

Līguma 32. panta 1. punkta b) apakšpunkts pacientiem un pavadošajām personām, kamēr viņi uzturas ārstēšanās valstī, nepiešķir uzturēšanās tiesības Direktīvas 2004/38/EK nozīmē. Viņiem ir tiesības palikt ES dalībvalsts vai AK teritorijā tik ilgi, cik nepieciešams, lai pacients faktiski saņemtu ārstēšanu. Uz viņiem neattiecas Līguma 18. vai 19. pants.

Ja ārstēšanās ir jāpagarina medicīnisku iemeslu dēļ, portatīvais dokuments S2 ir jāatjauno vai jāpagarina uz šo laikposmu. Potenciāli, neparedzēti gadījumi, kas saistīti ar ārstēšanos, tiks analizēti katrs atsevišķi.

3.3.3. Līguma 32. panta 1. punkta c) apakšpunkts: jau iesākta neplānota ārstēšanās

Līguma 32. panta 1. punkta c) apakšpunkta mērķis ir nodrošināt, lai tiktu aizsargātas to personu tiesības uz neplānotu nepieciešamu ārstēšanu, kuras pēc pārejas perioda beigām pagaidu kārtā uzturas pretējās Puses teritorijā un izmanto Eiropas veselības apdrošināšanas karti (EVAK) vai aizstājsertifikātu.

Jēdziens “[pagaidu] uzturēšanās” (*stay*) jāsaprot atbilstoši Regulas (EK) Nr. 883/2004 1. panta k) punktā sniegtajai definīcijai, proti, atrašanās pagaidu dzīvesvietā (piemērojot Līguma 31. panta 2. punktu). Maksimālais pagaidu uzturēšanās ilgums tiesību aktos nav noteikts un ikreiz ir atkarīgs no faktiskajiem apstākļiem. Praksē tas var būt, piemēram, atvaļinājuma vai mācību periods (ja to nepavada parastās dzīvesvietas maiņa). Ja pagaidu uzturēšanos jau no paša sākuma plāno uz ilgāku laiku (piemēram, studiju nolūkā), to neuzskata par beigušos, ja attiecīgā persona pa starpu neilgu laiku pavada citā valstī. Tāpēc uz šādu personu arī pēc atgriešanās pagaidu uzturēšanās valstī (piemēram, studiju valstī) joprojām attiecas Līguma 32. panta 1. punkta c) apakšpunkts.

Šis noteikums skar tikai personas, uz kurām neattiecas Līguma 30. pants. Ja uz personu attiecas 30. pants, tad visi sociālā nodrošinājuma koordinācijas noteikumi, arī noteikumi par neplānotu ārstēšanos, attiecas uz brīvdienām vai atvaļinājumu, kas pārejas perioda beigās jau bija sācies, kā arī uz turpmākajām brīvdienām vai atvaļinājumu. Līguma 32. panta 1. punkta c) apakšpunktu piemēro, piemēram, šādās situācijās:

1. Spānijas pilsonis, kurš strādā Polijā, kur atrodas viņa parastā dzīvesvieta, 2020. gada decembrī gada nogales brīvdienās apmeklē Londonu. Ja viņš iekļūst nelaiemes gadījumā:
 - a) viņam vajadzētu būt tiesībām visu brīvdienu laiku izmantot EVAK, pat ja nelaiemes gadījums notiek pēc pārejas perioda beigām;
 - b) viņam vajadzētu būt tiesībām uz medicīniska novērtējuma pamata pagarināt pagaidu uzturēšanos AK, lai saņemtu vajadzīgo ārstēšanu;
 - c) visas atmaksas procedūras (vai nu izmaksu atgūšana no AK vai Polijas, vai starp attiecīgajām valstīm) notiek saskaņā ar tādiem pašiem noteikumiem, kādi ir paredzēti regulās, pat pēc pārejas perioda beigām, pamatojoties uz Līguma 35. pantu;
2. AK valstspiederīgā, kura strādā AK, kur atrodas arī viņas parastā dzīvesvieta, 2020. gada decembra beigās apceļo Beļģiju, Luksemburgu un Nīderlandi. 2020. gada 30. decembrī viņa atrodas Luksemburgā un 2021. gada 10. janvārī vēlas doties uz Nīderlandi. Šai personai:
 - a) ir EVAK segums uz visu uzturēšanās laiku Luksemburgā, līdz viņa 10. janvārī aizbrauc no valsts, lai dotos uz Nīderlandi;
 - b) viņa vairs nevar izmantot EVAK, kamēr uzturas Nīderlandē, jo jebkura pārvietošanās uz citu ES dalībvalsti pēc pārejas perioda beigām (šajā gadījumā uz Nīderlandi) tiek uzskatīta par turpmāku pārvietošanos, kura neietilpst Līguma darbības jomā;
3. Kipras pilsonis 2020. gada rudenī sāk studēt AK studiju programmā, kuras ilgums ir trīs gadi. Viņa parastā dzīvesvieta (regulu nozīmē) visu šo laiku saglabājas Kiprā (viņš ir finansiāli atkarīgs no vecākiem un nedēļas nogalēs un brīvdienās atgriežas mājās). Šī persona drīkst AK izmantot EVAK visu studiju laiku, pat ja brīvdienās atgriezīsies Kiprā.

Visos gadījumos, kad minēta Regula (EK) Nr. 883/2004, saskaņā ar Līguma 6. panta 3. punktu ir piemērojami attiecīgie Regulas (EK) Nr. 987/2009 noteikumi.

3.3.4. Līguma 32. panta 1. punkta d) apakšpunkts: ģimenes pabalstu pārvedamība

Šis noteikums novērš Līguma 30. panta regulējuma iztrūkumu attiecībā uz gadījumiem, kad persona, kurai ir tiesības uz pabalstiem, nav pārrobežu situācijā starp ES dalībvalsti un AK, taču šīs personas ģimenes locekļi tādā atrodas. Tas attiecas, piemēram, uz šādām situācijām:

1. AK valstspiederīgais pārejas perioda beigās strādā AK, kur atrodas viņa parastā dzīvesvieta, taču viņa laulātajai, kura ir ekonomiski neaktīva, parastā dzīvesvieta ir Ungārijā, kur viņa dzīvo kopā ar abu bērniem:
 - a) kamēr vien būs izpildīti regulas un AK tiesību aktu noteikumi par tiesībām uz pabalstu, AK valstspiederīgajam ir tiesības uz ģimenes pabalstu par bērniem, kuru parastā dzīvesvieta atrodas ārzemēs;
 - b) kamēr vien būs izpildīti regulas un AK valsts tiesību aktu noteikumi par tiesībām uz pabalstu, AK turpinās pārvest ģimenes pabalstu, it kā bērnu parastā dzīvesvieta atrastos tās teritorijā;
 - c) nav nepieciešams, lai ģimenes pabalsts tiktu faktiski izmaksāts pirms pārejas perioda beigām, ja vien tiesības uz šo pabalstu ir pastāvējušas pirms minētās dienas;

- d) ja pārim pirmais bērns (vai kāds no nākamajiem bērniem) piedzims 2025. gadā, AK saskaņā ar Līgumu nebūs pienākuma pārvest ģimenes pabalstu, kas pienākas par šo bērnu. Regulas (EK) Nr. 883/2004 noteikumi neattieksies arī uz bērniem, kas par ģimenes locekļiem kļūs tikai pēc 2025. gada (jo persona, kurai ir tiesības uz pabalstu, pēc minētās dienas apprecas ar partneri, kura bērni pievienojas šīs tiesīgās personas ģimenei). Šis noteikums neattiecas uz situācijām, kas paredzētas Līguma 30. pantā.

Līguma 30. panta darbības jomā ietilpstoša situācija var būt šāda:

2. Austrijas pilsonim, kurš pārejas perioda beigās strādā AK, bet kura bērnu parastā dzīvesvieta ir Austrijā, ir tiesības saņemt ģimenes pabalstus no AK:
 - a) balstoties uz Līguma 30. panta 1. punkta a) apakšpunktu, pilnībā tiek piemēroti sociālā nodrošinājuma koordinācijas noteikumi; un
 - b) ja pirmais bērns vai kāds no nākamajiem bērniem piedzimst 2025. gadā, austrietim saskaņā ar sociālā nodrošinājuma koordinācijas noteikumiem būs tiesības uz ģimenes pabalstiem, tostarp uz to ģimenes pabalstu pārvedamību, kas piešķirti par šiem turpmākajiem bērniem.

Situācijās, kas paredzētas Līguma 32. panta 1. punkta d) apakšpunkta i) un ii) punktā, *tiesības saņemt ģimenes pabalstus* saprot kā atsauci uz:

- tiesībām uz pilnu pabalstu, ko izmaksā primārā kompetentā valsts,
- tiesībām uz starpības piemaksu, ko izmaksā sekundārā kompetentā valsts, un
- apturētām tiesībām uz pabalstiem, ja pabalsts sekundārajā kompetentajā valstī ir zemāks par pabalstu primārajā kompetentajā valstī.

Šo noteikumu turpinās piemērot pat tad, ja mainīsies primārā un sekundārā kompetence.

Piemēram:

3. AK valstspiederīgais pārejas perioda beigās strādā AK, kur atrodas viņa parastā dzīvesvieta, taču viņa ekonomiski neaktīvajai laulātajai no Horvātijas parastā dzīvesvieta ir Horvātijā, kur viņa dzīvo kopā ar abu bērniem (tā kā šī situācija nav ietverta Līguma 30. panta 1. punktā, piemērojams ir Līguma 32. panta 1. punkta d) apakšpunkts):
 - a) pamatojoties uz Regulas (EK) Nr. 883/2004 68. panta 1. punkta a) apakšpunktu, primārā kompetentā valsts ir AK, kas turpinās maksāt pabalstu par bērniem, kuru parastā dzīvesvieta atrodas ārzemēs, kamēr vien būs izpildīti minētās regulas un AK tiesību aktu nosacījumi;
 - b) ja 2024. gadā laulātā sāks strādāt Horvātijā, primārā kompetentā valsts, pamatojoties uz Regulas (EK) Nr. 883/2004 68. panta 1. punkta b) apakšpunktu, būs Horvātijā, jo bērnu parastā dzīvesvieta ir Horvātijā, bet AK būs sekundārā kompetentā valsts un piemaksās tikai starpību, ja tāda būs vajadzīga;
 - c) ja laulātā no jauna kļūs ekonomiski neaktīva, kompetence starp Horvātijū un AK attiecīgi mainīsies vietām;
 - d) ja laulātā un bērni pievienosies AK valstspiederīgajam Apvienotajā Karalistē, pamatojoties uz tobrīd spēkā esošajiem noteikumiem, viņi vairs nebūs ietverti Līguma 32. panta 1. punkta d) apakšpunkta darbības jomā; visas turpmākās izmaiņas (ģimene vai tikai laulātā ar bērniem atgriežas Horvātijā) uzskatīs par turpmāku pārvietošanos, un līdz ar to netiks saglabātas uz Līguma pamata radušās tiesības;
4. AK valstspiederīgais pārejas perioda beigās strādā AK, kur atrodas viņa parastā dzīvesvieta, taču viņa laulātā no Vācijas strādā Vācijā, kur atrodas viņas un pāra bērnu parastā dzīvesvieta:
 - a) pamatojoties uz Regulas (EK) Nr. 883/2004 68. panta 1. punkta b) apakšpunktu, Vācijai ir primārā kompetence, un tā turpinās maksāt pabalstus par bērniem, kuriem tur atrodas parastā dzīvesvieta, kamēr vien būs izpildīti minētās regulas un Vācijas tiesību aktu nosacījumi; pieņemsim, ka AK reāli nepiemaksā starpību, jo Vācijas pabalsts ir augstāks par AK pabalstu;

- b) vācu laulātā 2024. gadā Vācijā kļūst ekonomiski neaktīva; pamatojoties uz Regulas (EK) Nr. 883/2004 68. panta 1. punkta a) apakšpunktu, AK ir primārā kompetentā valsts un sāks maksāt pilnu pabalstu.

Līguma 32. panta 1. punkta d) apakšpunktu piemēro arī bāreņiem domātiem papildu vai īpašiem pabalstiem, kurus koordinē saskaņā ar Regulas (EK) Nr. 883/2004 69. pantu. Nav būtiski, vai tiesības uz papildu vai īpašo ģimenes pabalstu bāreņiem ir pastāvējušas jau pārejas perioda beigās vai radušās vēlāk, – ar nosacījumu, ka pēdējā gadījumā pārejas perioda beigās ir pastāvējušas tiesības uz “parasto” ģimenes pabalstu.

3.3.5. Līguma 32. panta 1. punkta e) apakšpunkts: ģimenes locekļu atvasinātās tiesības

Līguma 32. panta 1. punkta e) apakšpunkts aizsargā arī ģimenes locekļu atvasinātās tiesības.

Jēdziens “ģimenes loceklis” atbilst Regulas (EK) Nr. 883/2004 1. panta i) punkta definīcijai. Principā tas ietver laulāto, nepilngadīgos bērnus un apgādībā esošos bērnus, kas sasnieguši pilngadību.

Šis noteikums aizsargā pārejas perioda beigās pastāvošās tiesības neatkarīgi no tā, vai tās tiek īstenotas.

Tas attiecas uz Līguma 32. panta 1. punkta d) apakšpunkta i) un ii) punktā paredzētajām situācijām, taču tas nenozīmē, ka to piemēro tikai tiem ģimenes locekļiem, par kuriem izmaksā ģimenes pabalstu, pamatojoties uz šo noteikumu. Tāpēc ir iespējams, ka 32. panta 1. punkta e) apakšpunkts aizsargā laulāto, pat ja pārim nav bērnu un netiek izmaksāti ģimenes pabalsti uz 32. panta 1. punkta d) apakšpunkta pamata.

Noteicošais faktors ir tas, ka pārejas perioda beigās ir pastāvējušas ģimenes attiecības. Šis noteikums neietver turpmākos laulātos un citus un turpmākos bērnus, taču visus regulu noteikumus piemēro pašreizējiem laulātajiem un bērniem. Ietverto situāciju piemēri:

1. AK valstspiederīgā pārejas perioda beigās strādā AK; viņas laulātajam no Slovākijas, kurš ir ekonomiski neaktīvs, parastā dzīvesvieta atrodas Slovākijas Republikā; laulātajam ir ģimenes locekļa atvasinātās tiesības uz slimības pabalstiem natūrā, pamatojoties uz Regulas (EK) Nr. 883/2004 17. un 32. pantu, un AK turpinās segt attiecīgās izmaksas;
 - laulātais 2024. gadā sāk strādāt Slovākijā, un viņam rodas tiesības uz slimības pabalstiem saskaņā ar Slovākijas tiesību aktiem, – Slovākija ir kompetentā valsts saskaņā ar Regulas (EK) Nr. 883/2004 11. panta 3. punkta a) apakšpunktu,
 - 2025. gadā laulātajam kļūstot ekonomiski neaktīvam, bet parasto dzīvesvietu saglabājot Slovākijas Republikā, atsāk darboties AK atvasinātās tiesības, kurām ir prioritāte salīdzinājumā ar jebkurām neatkarīgām tiesībām, kuru pamatā varētu būt viņa dzīvesvieta Slovākijas Republikā;
2. Lietuvas pilsonis pārejas perioda beigās strādā Lietuvā, kur atrodas viņa parastā dzīvesvieta; viņa AK laulātajai parastā dzīvesvieta ir AK, kur viņa arī strādā; AK laulātajai ir tiesības uz slimības pabalstiem saskaņā ar AK tiesību aktiem – AK ir kompetentā valsts saskaņā ar Regulas (EK) Nr. 883/2004 11. panta 3. punkta a) apakšpunktu;
 - 2026. gadā laulātā kļūst ekonomiski neaktīva AK; atvasinātajām tiesībām uz slimības pabalstiem natūrā no Lietuvas būs prioritāte pār jebkādām neatkarīgām tiesībām, kuru pamatā varētu būt dzīvesvieta AK;
3. Igaunijas pilsonis pārejas perioda beigās strādā Somijā, kur atrodas viņa parastā dzīvesvieta; viņa AK laulātajai parastā dzīvesvieta ir AK, kur viņa strādā un dzīvo kopā ar abu bērniem:
 - laulātajai būs neatkarīgas tiesības uz slimības pabalstiem natūrā AK, un bērniem būs atvasinātās tiesības kā AK dzīvojošiem ģimenes locekļiem, pamatojoties uz Regulas (EK) Nr. 883/2004 32. pantu,
 - laulātajai 2023. gadā kļūstot ekonomiski neaktīvai, gan viņa, gan bērni iegūst ģimenes locekļu atvasinātās tiesības no Somijas,
 - 2024. gadā pārim piedzimst bērns, – šim bērnam nebūs ģimenes locekļa atvasināto tiesību, kuru pamatā ir Līgums.

3.3.6. Līguma 32. panta 2. punkts: izmaiņas kompetencē

Šā punkta pirmais teikums nodrošina, ka uz personām, kuras pirms pārejas perioda beigām ir pakļautas dalībvalsts vai AK tiesību aktiem un, balstoties uz Līguma 32. panta 1. punkta a) apakšpunktu, pirms vai pēc pārejas perioda beigām ir sākušas saņemt sociālās nodrošināšanas pabalstu, arī turpmāk attieksies Regulas (EK) Nr. 883/2004 noteikumi par slimības pabalstiem. Tas nozīmē, ka, saņemot pabalstu saskaņā ar 32. panta 1. punkta a) apakšpunktu pirms vai pēc pārejas perioda beigām, kompetence slimības pabalstu jomā var mainīties, taču kompetentā dalībvalsts attiecīgajām personām atbilstoši piemēros attiecīgos slimības pabalstu noteikumus.

Analoģiski otrais šā punkta teikums nodrošina, ka personai, kas atrodas iepriekš aprakstītajā situācijā, attiecīgā gadījumā turpinās piemērot arī noteikumus par ģimenes pabalstiem saskaņā ar Regulu (EK) Nr. 883/2004.

Līguma 32. panta 2. punktā ietverto situāciju varētu ilustrēt šāds piemērs:

— Dānijas valstspiederīgā, kas ir ekonomiski neaktīva un uzturas Dānijā, sāk saņemt pensiju no AK, kur agrāk bija strādājusi. AK kļūst kompetenta par viņas slimības pabalstiem. Ja viņai ir tiesības uz ģimenes pabalstiem, tiek piemēroti AK tiesību aktu nosacījumi attiecībā uz ģimenes pabalstiem viņas ģimenes locekļiem, kuri kopā ar viņu uzturas Dānijā.

Sk. arī šā dokumenta 3.3.1. punktu, kas ietver citus paskaidrojumus par šo noteikumu, jo tas ir saistīts ar Līguma 32. panta 1. punktu.

3.4. Līguma 33. pants. Islandes, Lihtenšteinas Firstistes, Norvēģijas Karalistes un Šveices valstspiederīgie

Saskaņā ar 33. pantu Līguma Otrās Daļas III sadaļa attiecas ne tikai uz AK valstspiederīgajiem un ES pilsoņiem, bet arī uz Islandes, Lihtenšteinas, Norvēģijas un Šveices pilsoņiem, ja ir izpildīti šie divi kumulatīvie nosacījumi:

- Islandei, Lihtenšteina, Norvēģijai un Šveicei jābūt noslēgušām attiecīgus nolīgumus ar AK, kuri attiecas uz ES pilsoņiem, un jāpiemēro šie nolīgumi, un
- Islandei, Lihtenšteina, Norvēģijai un Šveicei jābūt noslēgušām attiecīgus nolīgumus ar Savienību, kuri attiecas uz AK valstspiederīgajiem, un jāpiemēro šie nolīgumi.

No šo nolīgumu stāšanās spēkā Apvienotā komiteja ir pilnvarota pieņemt lēmumu, kurā noteikts datums, no kura piemēro šo pantu.

Šā noteikuma mērķis ir trijstūrveida situācijās (piemēram, starp ES dalībvalsti, AK un attiecīgi Islandi, Lihtenšteinu, Norvēģiju vai Šveici) aizsargāt Līguma III sadaļā paredzētās Islandes, Lihtenšteinas, Norvēģijas un Šveices pilsoņu tiesības, it kā šo valstu valstspiederīgie būtu ES dalībvalstu pilsoņi. Pēc tāda paša principa analogiskās trijstūrveida situācijās būtu jāaizsargā AK valstspiederīgo un ES pilsoņu tiesības.

Trijstūrveida situāciju risinājums ir īpaši noderīgs, piemērojot summēšanas principu, kas paredzēts Līguma 32. panta 1. punkta a) apakšpunktā.

Piemēram, uz Norvēģijas pilsoni, kurš:

- no 2005. līdz 2007. gadam ir strādājis Norvēģijā,
- no 2007. līdz 2018. gadam ir strādājis Francijā,
- no 2018. līdz 2020. gadam ir strādājis AK,
- 2021. gadā pieprasa pabalstus, pamatojoties uz saviem iepriekšējiem apdrošināšanas periodiem,

attiektos Līguma 33. pants (ja būs izpildīti nosacījumi, lai to piemērotu), un līdz ar to viņš tiktu pielīdzināts ES pilsonim vai AK valstspiederīgajam, uz kuru attiecas Līguma 30. panta 1. punkts.

Piemēram, Islandes pilsoni, kura:

- lielāko daļu mūža ir nostrādājusi AK,
- īsu laiku ir strādājusi Francijā,

- pirms pārejas perioda beigām, tuvojoties pensijas vecumam, atgriežas Islandē, kur ir ekonomiski neaktīva, un
- iestājoties pensijas vecumam (pirms vai pēc pārejas perioda beigām), pieprasa pabalstu vecuma pensijas veidā,

AK summētu agrākos periodus un piešķirtu viņai AK pensiju. Pēc AK pensijas piešķiršanas viņai ir tiesības saņemt AK pensiju bez jebkādiem samazinājumiem (piemērojot attiecīgos noteikumus, kuri atbilst Regulas (EK) Nr. 883/2004 7. panta jēgai) Islandē vai jebkurā citā ES dalībvalstī, vai EEZ valstī, kur varētu atrasties viņas parastā dzīvesvieta.

3.5. **Līguma 34. pants. Administratīvā sadarbība**

Lai nodrošinātu raitu Līguma īstenošanu, AK drīkst novērotājas statusā piedalīties sanāksmēs, ko rīko Administratīvā komisija sociālās nodrošināšanas sistēmu koordinācijai, kā arī tai piesaistīto (kā minēts Regulas (EK) Nr. 883/2004 73. un 74. pantā) struktūru, t. i., Datu apstrādes tehniskās komisijas un Revīzijas padomes, sanāksmēs.

Ja darba kārtībā ir punkti, kas ir saistīti ar Līguma Otrās Daļas III sadaļu un attiecas uz AK, attiecīgi Administratīvās komisijas, Tehniskās komisijas un Revīzijas padomes priekšsēdētājs uzaicina AK piedalīties padomdevējas statusā.

AK turpina piedalīties sociālā nodrošinājuma informācijas elektroniskās apmaiņas sistēmā, lai apstrādātu lietas, uz kurām attiecas Līgums, un sedz attiecīgās izmaksas.

Gan ES dalībvalstis, gan AK ir apņēmušās samazināt administratīvo slogu Līguma īstenošanā. Tāpēc nebūs tā, ka pirms pārejas perioda beigām izdotie portatīvie dokumenti automātiski zaudēs derīgumu.

Pamatprincips ir tāds, ka šiem dokumentiem ir deklaratīvs raksturs. Tie paši par sevi nerada tiesības attiecīgajām personām. Tiesības kā tādas rada Līgums.

Būtu jāizšķir šādas kategorijas:

1. *dokumenti, kas attiecas uz situācijām, kuras ir ietvertas Līgumā minētajos koordinācijas noteikumos* (piemēram, portatīvais dokuments A1, kura derīgums beidzas 2021. gadā un ir izsniegts personai, kas vienlaikus strādā gan Apvienotajā Karalistē, gan Francijā, vai portatīvais dokuments S1, kas izsniegts AK pensionāram, kura parastā dzīvesvieta ir Spānijā):
 - šie portatīvie dokumenti atspoguļo tiesības, kuras turpina pastāvēt, tomēr ar citu juridisko pamatu,
 - lai novērstu nepamatotu administratīvo slogu, dokumenti būs derīgi visu derīguma laiku (ja vien tie netiek atsaukti); kad iepriekšējie portatīvie dokumenti vairs nebūs derīgi, uz Līguma pamata tiks izsniegti jauni, ja būs izpildīti to izsniegšanas nosacījumi;
2. *pirms pārejas perioda beigām izsniegti dokumenti, kas attiecas uz situācijām, kurām Līgums vairs netiek piemērots* (piemēram, EVAK personām, kas pārejas perioda beigās ir tikai iekšzemes situācijā, PDA1 norīkoti darba ņēmējiem, kas sniedz pakalpojumus):
 - šie dokumenti atspoguļo tiesības, kuras vairs nepastāv; tie nevar radīt juridiskas sekas pēc pārejas perioda beigām, pat ja izdevējiestāde tos neatsauc.

Ja ir šaubas par dokumenta derīgumu, to noskaidros saskaņā ar procedūrām, kas paredzētas Administratīvās komisijas sociālās nodrošināšanas sistēmu koordinācijai 2009. gada 12. jūnija Lēmumā Nr. A1 par dialoga un saskaņošanas procedūras izveidošanu jautājumos par dokumentu derīgumu, piemērojamo tiesību aktu noteikšanu un par Eiropas Parlamenta un Padomes Regulā (EK) Nr. 883/2004 paredzēto pabalstu sniegšanu.

3.6. **Līguma 35. pants. Atmaksa, atgūšana un ieskaits**

Šā noteikuma mērķis ir nodrošināt, ka turpina piemērot Regulu (EK) Nr. 883/2004 un (EK) Nr. 987/2009 noteikumus par atmaksu, atgūšanu un ieskaitu, pat ja konkrētajai personai koordinācijas noteikumus vairs nepiemēros visā pilnībā.

Šis noteikums tiek piemērots pirms pārejas perioda beigām notikušiem notikumiem, kas attiecas uz personām, uz kurām neattiecas Līguma 30. pants. Tas iever arī notikumus, kas iestājušies pēc pārejas perioda beigām, bet attiecas uz personām, uz kurām notikuma brīdī attiecās Līguma 30. vai 32. pants.

It īpaši to piemēro trijām notikumu kategorijām:

- a) notikumi, kas iestājušies pirms pārejas perioda beigām un attiecas uz personām, uz kurām neattiecas Līguma 30. pants. Piemēram:
 1. Polijas pilsonis, kurš pirms pārejas perioda beigām nekad nav bijis pakļauts AK tiesību aktiem, 2019. gada novembrī dodas atvaļinājumā. Viņš AK saņem slimības pabalstu natūrā, pamatojoties uz EVAK, un atgriežas mājās pirms pārejas perioda beigām:
 - a) viņš var Polijā pieprasīt atmaksu (ja tāda vajadzīga) par natūrā saņemtajiem slimības pabalstiem pat pēc minētās dienas;
 - b) ja atmaksa tiek pieprasīta AK, bet procedūra līdz pārejas perioda beigām vēl nav pabeigta, atmaksu tik un tā apstrādās saskaņā ar attiecīgajiem koordinācijas noteikumiem,
- b) notikumi, kas iestājušies pēc pārejas perioda beigām un attiecas uz personām, uz kurām notikuma brīdī attiecās Līguma 32. pants. Piemēram:
 2. AK valstspiederīgā pirms pārejas perioda beigām strādāja AK un Zviedrijā un bija pakļauta AK tiesību aktiem. Pirms minētās dienas viņa izbeidz visas darbības Zviedrijā. Uz viņu neattiecas Līguma 30. pants, taču pēc pārejas perioda beigām tiek konstatēts, ka viņai faktiski vajadzēja būt pakļautai Zviedrijas tiesību aktiem. Tiek piemēroti Regulas (EK) Nr. 883/2004 noteikumi par samierināšanas procedūru Administratīvajā komisijā (ja Zviedrijai un AK ir domstarpības par kompetenci) atmaksas, atgūšanas un ieskaita jautājumos, kaut arī pārejas periods ir beidzies;
 3. Polijas pilsonē, kuras parastā dzīvesvieta ir Polijā un kurai ir ieskaitīti agrāki periodi AK, pēc pārejas perioda beigām pensionējas. Tā kā AK ir kompetenta par slimības pabalstiem uz Līguma 32. panta 2. punkta pamata, attiecīgi piemēro atmaksas procedūras starp AK un Poliju;
 4. Francijas pilsonim parastā dzīvesvieta atrodas Francijā, un viņš strādā AK kā pārrobežu darbinieks. Pirms pārejas perioda beigām viņš paliek bez darba un sāk saņemt bezdarbnieka pabalstu Francijā. Attiecīgās bezdarbnieka pabalsta atmaksas procedūras starp Franciju un AK būs piemērojamas pat pēc pārejas perioda beigām;
 5. tas pats attiecas uz personām, kuras izmanto portatīvo dokumentu S2, lai pirms pārejas perioda beigām sāktu plānotu ārstēšanos, kas beidzas pēc pārejas perioda beigām, attiecīgo ārstēšanos veicot uz Līguma 32. panta 1. punkta b) apakšpunkta pamata,
- c) notikumi, kas iestājušies pēc pārejas perioda beigām un attiecas uz personām, uz kurām notikuma brīdī attiecās Līguma 30. pants. Piemēram:
 6. uz Beļģijas pilsoni, kuras parastā dzīvesvieta atrodas AK un kura strādā Beļģijā, pārejas perioda beigās attiecas 30. panta 1. punkta c) apakšpunkts. Pēc 5 gadiem viņa pārceļas uz Beļģiju. Tāpēc uz viņu vairs neattiecas ne tikvien Līguma 30., bet arī 32. pants, jo viņa nav uzkrājusi agrākus periodus AK:
 - a. Beļģija turpinās atļūdzināt AK visus ar slimības pabalstiem natūrā saistītos izdevumus, kamēr viņa uzturēsies šajā valstī;
 - b. AK turpinās piemērot atgūšanas procedūru par summām, kuras viņai jāmaksā Beļģijā.

Vairumā gadījumu attiecīgās personas varētu būt uzkrājušas agrākus periodus un uz tām varētu attiekties Līguma 32. pants, taču tas nav nepieciešams, lai piemērotu šo noteikumu.

Noteikums attiecas uz "notikumiem", kas iestājušies konkrētā laikposmā. Tas ir plašs termins, kas ietver, piemēram, natūrā sniegtos pabalstus, naudas pabalstus, veiktās iemaksas, bet tikpat labi arī iemaksas, kuras bija jāveic tieši pirms pārejas perioda beigām vai regulu piemērošanas beigām Līguma 30. un 32. pantā minētajos gadījumos.

Pamatojoties uz šo noteikumu, turpinās piemērot visas ar Revīzijas padomi saistītās procedūras, ieskaitot atmaksu uz fiksētu summu pamata.

3.7. **Līguma 36. pants. Tiesību aktu attīstība un Savienības aktu pielāgojumi**

Līgums nodrošina, ka Regulas (EK) Nr. 883/2004 un (EK) Nr. 987/2009 tiek piemērotas, ievērojot to grozījumus vai aizstāšanu ar regulām, kas pieņemtas pēc pārejas perioda beigām un iekļautas Līguma I pielikumā.

Līguma 36. pantā ir izveidots atjaunināšanas mehānisms Eiropas Savienības līmenī attiecībā uz šo regulu grozījumiem pēc pārejas perioda beigām.

Principā atjaunināšanu automātiski veic Apvienotā komiteja. Līguma 36. panta 2. punkta a) līdz c) apakšpunktā ir paredzēti ierobežoti izņēmumi. Tie attiecas uz šādām situācijām:

1. jaunas sociālā nodrošinājuma jomas pievienošana vai esošas jomas dzēšana Regulas (EK) Nr. 883/2004 3. pantā;
2. saskaņā ar minēto regulu pārvedama naudas pabalsta padarīšana par nepārvedamu vai nepārvedama pabalsta padarīšana par pārvedamu, piemēram:
 - minētās regulas grozīšana, lai no iemaksām neatkarīgi naudas pabalsti kļūtu pārvedami,
 - minētās regulas grozīšana, lai ģimenes pabalsti vairs nebūtu pārvedami;
3. uz ierobežotu laiku pārvedama pabalsta padarīšana par pabalstu, kas pārvedams uz neierobežotu laiku, vai otrādi. Piemēram, lēmums, ka bezdarbnieka pabalsti ir pārvedami uz neierobežotu laiku.

Ja šādus grozījumus izlemj ES līmenī, Apvienotā komiteja izvērtēs grozījumus un izmaiņu apmēru. Gan AK, gan ES dalībvalstis ir cieši apņēmušās nodrošināt, lai arī turpmāk labi darbotos sociālā nodrošinājuma koordinācijas noteikumi attiecībā uz Līgumā ietvertajām personām.

Apvienotā komiteja šajā kontekstā labticīgi ņems vērā arī nepieciešamību nodrošināt reālu segumu attiecīgajām personām, īpaši tad, ja izmaiņas pabalsta pārvedamībā rodas no tā, ka mainās kompetentā valsts, neatkarīgi no tā, vai tā ir ES dalībvalsts vai AK.

4. IV SADAĻA. CITI NOTEIKUMI

4.1. **Līguma 37. pants. Publicitāte**

Šis noteikums ir veidots pēc Direktīvas 2004/38/EK 34. panta parauga.

Tas rada pienākumu ES dalībvalstīm un AK. Tas nerada pienākumu citiem, piemēram, darba devējiem, Eiropas Komisijai vai Apvienotajai komitejai.

4.2. **Līguma 38. pants. Labvēlīgāki noteikumi**

4.2.1. *Labvēlīgākas attieksmes piemērošanas sekas*

Katras valsts pašas ziņā ir izlemt, vai tā pieņems iekšzemes normatīvos un administratīvos aktus, kas Līguma labuma guvējiem ir izdevīgāki par Līguma noteikumiem.

4.2.2. *Labvēlīgāka attieksme un sociālā nodrošinājuma sistēmu koordinācija*

Līguma 38. panta 1. punktā noteikts, ka Līguma Otrā Daļa neietekmē normatīvo un administratīvo aktu noteikumus, kas attiecīgajām personām būtu labvēlīgāki. Šo noteikumu nepiemēro III sadaļai par sociālā nodrošinājuma sistēmu koordināciju, izņemot to, ko pieļauj Regulas (EK) Nr. 883/2004 un (EK) Nr. 987/2009, ņemot vērā šo noteikumu specifiku, saskaņā ar kuru personas ir pakļautas tikai vienas ES dalībvalsts sociālā nodrošinājuma sistēmai, lai novērstu sarežģījumus, ko varētu radīt piemērojamo noteikumu pārklāšanās.

Līguma 38. panta 2. punktā atzīts, ka Līguma Otrās Daļas noteikumi par nediskriminēšanu valstspiederības dēļ (12. pants) un tiesībām uz vienlīdzīgu attieksmi (23. panta 1. punkts) neskar AK un Īrijas savstarpējos pasākumus kopējā ceļošanas telpā (minēti Līguma Īrijas/Ziemeļīrijas protokola 3. pantā) attiecībā uz labvēlīgāku attieksmi, kas attiecīgajām personām var izrietēt no šiem pasākumiem.

4.3. **Līguma 39. pants. Aizsardzība mūža garumā**

4.3.1. *Aizsardzība mūža garumā un tās attiecības ar dažādajām Līguma sadaļām*

Līguma 39. pantā ir ietverta svarīga aizsardzības klauzula, proti, Līgumā paredzētajām tiesībām nav “*derīguma termiņa*”.

Personas, kas saņems jauno uzturēšanās statusu saskaņā ar Līguma Otrās Daļas II sadaļu, saglabās savu uzturēšanās statusu – *un visas saistītās tiesības* –, kamēr atbildīs nosacījumiem, kas II sadaļā paredzēti attiecībā uz uzturēšanās tiesībām (*ja kādi noteikumi vispār ir paredzēti*).

Līguma Otrās Daļas III sadaļā paredzēto tiesību saņēmēji saglabās savas tiesības, kamēr paši atbildīs nosacījumiem, kas izvirzīti III sadaļā.

39. pantā ir paskaidrots, ka tiesības, kuras izriet no dažādām sadaļām, var tikt atsaistītas – piemēram, zaudējot II sadaļā paredzēto uzturēšanās statusu, ne obligāti zūd saskaņā ar III sadaļu iegūtās tiesības.

Būtu arī jāuzsver, ka daži Līguma Otrās Daļas noteikumi neprasa, lai to labuma guvēji turpinātu atbilst jebkādam prasībām, – piemēram, arī turpmāk būs derīgs atzīšanas lēmums, kas pirms pārejas perioda beigām pieņemts saskaņā ar Līguma Otrās Daļas II sadaļas 3. nodaļu.

4.4. **Noderīgas saites**

Savienības tiesību instrumentu konsolidētās versijas latviešu valodā var lejupielādēt no Komisijas EUR-Lex portāla.

Līgums par Eiropas Savienību:

<http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=OJ:C:2008:115:0013:0045:LV:PDF>

Līgums par Eiropas Savienības darbību:

<http://eur-lex.europa.eu/legal-content/LV/TXT/PDF/?uri=CELEX:12012E/TXT&from=LV>

Direktīva 2004/38/EK:

<http://eur-lex.europa.eu/legal-content/LV/TXT/?qid=1523871765223&uri=CELEX:02004L0038-20110616>

Regula (ES) Nr. 492/2011:

<http://eur-lex.europa.eu/legal-content/LVN/TXT/?qid=1523864845084&uri=CELEX:02011R0492-20160512>

Regula (EK) Nr. 883/2004:

<https://eur-lex.europa.eu/legal-content/LV/TXT/?qid=1579691198448&uri=CELEX:02004R0883-20190731>

Regula (EK) Nr. 987/2009:

<https://eur-lex.europa.eu/legal-content/LV/TXT/?qid=1579691236860&uri=CELEX:02009R0987-20180101>

Atsevišķi Komisijas paziņojumi

Darba ņēmēju pārvietošanās brīvība – pilnībā izmantot priekšrocības un iespējas (COM(2002) 694 *final*)

<http://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?qid=1525420348454&uri=CELEX:52002DC0694>

Norādījumi, kā labāk transponēt un piemērot Komisijas Direktīvu 2004/38/EK par Eiropas Savienības pilsoņu un viņu ģimenes locekļu tiesībām brīvi pārvietoties un uzturēties dalībvalstu teritorijā (COM(2009) 313 *galīgā redakcija*)

<http://eur-lex.europa.eu/legal-content/LV/TXT/?qid=1525421270630&uri=CELEX:52009DC0313>

No jauna apstiprinot darba ņēmēju pārvietošanās brīvību – tiesības un svarīgākās norises (COM(2010) 373 *galīgā redakcija*)

<http://eur-lex.europa.eu/legal-content/LV/TXT/?qid=1525420568284&uri=CELEX:52010DC0373>

ES pilsoņu un viņu ģimenes locekļu brīva pārvietošanās: piecas darbības, lai panāktu uzlabojumu (COM(2013) 837 *final*)

<http://eur-lex.europa.eu/legal-content/LV/TXT/?qid=1525420823976&uri=CELEX:52013DC0837>